

İDARE DERGİSİ

İçişleri Bakanlığınca Çıkarılır

YIL :21

MART – NİSAN

Sayı: 203

İÇİNDEKİLER

Sahife

TETKİKLER:

Kanada jandarması hakkında bilgiler	Memduh ERGÜL	3
Amerika Birleşik Devletlerinde mahallî cüzütlar	Turgut GÖLE	7
Köy Kanununun pürüzleri	Ertuğrul SÜER	31
Ceza Kanununun son tâdili mü-nasebetiyle.....	Ali Cemal TANIL	38
Köy kalkınmasında köy idare adam-ları.....	Ali Hikmet ÜNERİ	43
Köy sağlığı (Sıtma.)	Dr. Celâl İREN.....	50

TERCÜMELER:

Alman hukukunda polis	Orhan KÜRKÇÜER - Necmet-tin BERKİN	59
İsviçre halkının Devlete muhalefeti	Orhan KÜRKÇÜER.....	67

YABANCI MEVZUAT:

İngilterede kamulaştırma yasaları	M. BALASAYGUN	72
---	---------------------	----

İDARİ COĞRAFYA:

Artova, ilçesi	Hüsnü TÜZÜN	124
----------------------	-------------------	-----

KARARLAR:

Köy imece mükellefiyetinin nakde tahvil edi-lemeyeceğine dair Danıştay kararı	131
---	-----

ABONE BEDELİ

Türkiye için yıllık 500 kuruş.

Yabancı memleketler için yıllık 750 kuruş.

Abone bedelinin gönderilmesi şekli:

A — Türkiye’de:

Bulunulan yerin malsandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (Hasılatı müteferrika makbuzu) aynen ve taahhütlü bir mektupla:

İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü — Ankara

adresine gönderilmelidir. (Hangi nüshalara abone kaydedilmesi istenildiğini gösteren mektuplar arzuhal puluna tâbi tutulmalıdır).

B — Yabancı memleketlerde:

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş ekledikten sonra hâsıl olan meblâğ, posta veya banka havalesi olarak yukarıdaki adrese gönderilmelidir.

YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda hazırlanacak etüdler kabul olunur. Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 20 - 25 sahifeyi geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmeyen ayrıca bir de özü bulunması lâzımdır.

Yayınlanan yazıdaki fikir ve mütalâalar, yazı sahiplerine aittir.

Dergiye dercolumıyan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğüne** müracaat edilmelidir.

TETKİKLER

KANADA JANDARMASI HAKKINDA BİLGİLER

Derleyen : Kd. Yzb. **Memduh ERGÜL**

Kanada “Kraliyet atlı Jandarması”, Adalet Bakanlığına, bağlıdır. Muayyen olan hizmetlerinden başka kontrata bağlandığı eyaletlerde polis gibi vazife görmektedir. 21 Haziran 948 tarihli rapora göre jandarmanın 6 eyaletle kontratı Bunlardan dördünün müddeti Mayıs 949’da diğerlerinin Nisan 950 ve Mayıs 953’te bitecektir. Kontratların yenilenmesi münasebetiyle ücret ve diğer meselelerin jandarma lehine halline çalışacağı anlaşılmaktadır.

Jandarma bu altı eyaletten birinde 20 seneden beri ve diğer beşinde onaltı seneden beri bu şekilde çalışmaktadır. Birçok şehir, kasaba ve köyler kendi bölgelerindeki nizam ve sükûnun muhafazası için jandarmaya müracaat etmekte ise de yetişmiş eleman azlığı yüzünden bu isteklere cevap verilememektedir.

Jandarma tahminen seksen kadar şehir ve kasabada belediye polisi görevini yapmaktadır.

Son defa (27 Mart 948) bütün jandarma mensuplarının maaşlarına günde 75 sent zam yapılmıştır. Aidatları da günde 15 sent arttırılmıştır. Böylece evli bir jandarmanın eline 2,40 sterlin ve bekâr bir jandarmanın eline 1,65 sterlin geçmektedir. Keza erbaş ve jandarmaların iâşe bedelleri de günde 1,20 sterlinden 1,35 sterline çıkarılmıştır. Subayların aldıkları paraya hiç bir zam yapılmamıştır. Jandarmaya yapılan bu zamlar sayesinde taliplerin artacağı ümit edilmektedir.

Büro işlerinde üniformalı jandarmalar yerine sivil memurlar kullanılmaktadır.

Jandarmanın ayrı iki şehirde laboratuvarları vardır. Bunlar aynı zamanda öğretim merkezi vazifesini de görmektedirler. Bu laboratuvarlar gerek jandarma, gerek polis için çok faydalı olmaktadır.

Jandarmanın görev sahası gittikçe genişlemektedir! Havayollarına, Bayındırlığa, göçmen işlerine ve kirali, kirasız devlet binalarının muhafazasına jandarma geniş surette iştirâk etmektedir. Harpten önce başlanmış olan parmak izi bununla ilgili servisler her gün faaliyetlerini artırmaktadırlar.

GENÇLİK VE ZABITA : Bu çok önemli iş son zamanlarda fevkalâde genişlemiş ve öğretim bakımından bütün mahallî makamlar tarafından desteklenmiştir. Başlangıçtan beri 80 bin çocuk yetiştirilmiştir.

SAĞLIK DURUMU : Hastalık yüzünden kaybedilen (çalışma günü) 947 ye nazaran artmıştır. 948 de 19.737 çalışma günü kaybedilmiştir. Hastahaneye yatırma günü 947 de 7.614 idi, 948 de 8.787 olmuştur. Yapılan istatistiklere göre en çok rastlanan hastalıklar nezle, grip ve yaralanmalardır. Apandisit vak'aları 842 den 725 e düşmüştür.

Eski Muharip İşleri Bakanlığı, jandarmanın muayene ve tedavi işleriyle alâkadar olmaktadır. Çok seneler evvel yapılmış olan bu anlaşma çok ekonomik ve memnuniyet vericidir. Bu Bakanlığın bütün memlekete yayılmış olan müesseseleri sağlık bakımından jandarmaya büyük faydalar sağlamaktadır.

JANDARMANIN MEVCUDU : 31 Mart 948 de bütün jandarma mensupları dahil olduğu halde umum mevcut 3.684 idi. Bu yekûndan : 94 ü subay, 2.331 i gedikli erbaş ve jandarma, 274 ü jandarma adayı, 313 ü hususî jandarmadır. Bundan başka 42 hususî muhafız jandarma, 146 sivil jandarma, 90 daimî ve 394 muvakkat memur vardır. 947 ye nazaran üniformalı jandarma 183 artmış, hususî muhafız jandarma 21 ve sivillerden 57 azalmıştır.

DENİZ HİZMETİ : 1 Nisan 947 de eski Deniz Şubesi, Deniz Divizyonu namı altında yeniden kurulmuştur. Bu divizyondan bir irtibat subayı aynı zamanda müşavir olarak Jandarma Genel Karargâhında bulunmaktadır. Divizyonun mevcudu 219 dur. Hususî deniz vasıtaları vardır.

HAVA SERVİSİ : Bu servisin 4 eyalette birliği vardır. Bir tanesi seyyardır. Umum mevcudu 20 olup 6 tayyareleri vardır. Yeni hangarlar yapılmakta ve mevcutlar genişletilmektedir.

DEVLET DAİRELERİNİN YANGINA KARŞI KORUNMASI : Bir jandarma deniz subayı yangına karşı korunma işleriyle görevlendirilmiştir. Bu subay maiyetine, Devlet dairelerinin yangına karşı korunma tedbirlerini teftiş etmek için lüzumlu olan bilgiyi vermektedir. Bu servis 948 de Ottawa itfaiyesine 13 defa yangın alarmı vermiştir.

JANDARMA BANDOSU : Genel Karargâhta bulunmaktadır. Mevcudu 40, esas kadrosu 48 dir. 948 yılında dördü resmi-geçit olmak üzere 26 merasime iştirak etmiştir.

BİNALAR : Genel Karargâh hâlen ayrı sekiz binaya yerleştirilmiştir. Tekmil karargâhı ve “A” divizyonunu da istiap edecek yatakhaneleri, garajları, ekzersiz salonları ve bütün müstemilâtiyle büyük bir bir içinde 440 jandarma bu kurslardan diploma almışlardır. Bundan başarılılara ilk yardım ve tedavi kurslarına iştirak ettirilmektedir. 948 yılı binanın inşası düşünülmektedir.

KURSLAR : Muhtelif bölgelerde jandarmalar, kazazedelere ve yaka her jandarmada ilk yardım ve tedavi için bir el kitabı bulunmaktadır.

ATLAR : Jandarmanın hususi bir harası vardır. Bu hara yavaş yavaş birinci sınıf bir müessese haline gelmektedir. Halen burada 92 at vardır. Birliklerde 31 Mart 948 de at mevcudu 190 dir. Ayrıca 2 araba atı vardır. 947 ye nazaran 27 at fazladır.

GIYİM VE TEÇHİZAT : Bazı giyim eşyasının yokluğu iki yıldır giderilememiştir. Jandarmanın eşya ve teçhizatını tedarik eden bir Satınalma Divizyonu ve alınan maddeleri depo eden ve birliklere dağıtan bir İkmal Divizyonu vardır. İkmal Divizyonu aynı zamanda birliklerin levazım işlerini de teftiş eder.

Mevcut eski yazı makinaları imkân nisbetinde yemlenmekte ve kıtaata fotoğraf makineleri tedarikine çalışılmaktadır.

KAYDI KABUL : Jandarmaya kaydı kabul işinde çok hassas davranılmaktadır. 946 dan beri 12.000 istekliden ancak 600 ü kabul edilmiştir. Bu yüzden kadro açıkları kapatılamamaktadır. Fakat 18-21 yaşındaki gençlerden hususî namzet jandarma namı ile alınmağa başlanmıştır. Bunlardan 948 yılında 229 kişi kabul edilmiştir. Aynı yıl içinde 184 kişi esas jandarma olarak yazılmış ve istifa edenlerden 22 si tekrar mesleğe kabul edilmiştir.

EĞİTİM VE ÖĞRETİM : 948 yılı içinde her birinin mevcudu 30 jandarma olan 25 kurs açılmıştır. Normal öğretim süresi 6 aydır ve üçer aylık iki kısım halindedir. Bundan başka birkaç yerde binicilik kursu da açılmıştır.

YÜZME : 948 yılında jandarmaya girenlerin % 20-30 u yüzme bilmiyordu. Pek nadir müstesnasıyla hepsine yüzme öğretilmiştir. Bu öğretimde bilhassa kurtulma ve kurtarma hususlarına dikkat edilmektedir. Jandarmaya teknik eleman yetiştirmek üzere ayrı kurslar açılmaktadır.

ATIŞ TALİMLERİ : 948 yılında bu talimlere az miktarda jandarma iştirak ettirilebilmiştir. Yapılan müsabakada Jandarma 140 a karşı 110 puvan almıştır.

TABANCA ATIŞI : 948 yılında bütün birliklerde tabanca atışları yaptırılmış ve iyi neticeler alınmıştır. Divizyonlar arası vasatide Hava Servisi 240 a karşı 209 puvanla birinci olmuştur. Tabanca atışlarında 240 a karşı 200 puvan kazanan jandarmalar hususi bir rozet taşımaktadır. Tüfek ve tabanca atışları için jandarmanın muhtelif yerlerde kışlık kapalı atış yerleri vardır.

BİNİCİLİK: Kadrolarında at bulunan Divizyonlarda icabettiği zamanlar binicilik kursları açılmaktadır.

İHTİYAT JANDARMA TEŞKİLÂTI : Bu kuruluşun 948 yılında 324 azası vardı. 947 ve nazaran 86 azalmıştır. Jandarma bu teşkilâtın gittikçe daha geniş yardım görmektedir.

TEKNİK DİVİZYON : Bu Divizyonun sekiz şubesi vardır ve şunlardır:

- 1 — Parmak izleri merkez şubesi,
- 2 — Basit parmak izleri şubesi,
- 3 — Ateşli silâhlar şubesi,
- 4 — Teşhis ve takip şubesi,
- 5 — Jandarma Gazetesi şubesi, (gazete ayda bir çıkar),
- 6 — Fotoğraf şubesi,
- 7 — Meşruten tahliye şubesi,
- 8 — Polis köpeği yetiştirme şubesi.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE (STATE) MAHALLÎ CÜZÜTAMLAR

Turgut GÖLE

Amerika Birleşik Devletleri içindeki insan topluluklarını, iki mahallî cüzütamın içinde müşahade ediyoruz. Bu mahallî cüzütamlara ilçe (County), nahiye (Township) ismi verilmektedir. (¹).

Ayrıca, her ilçe ve nahiye, kasabaları (Towns) ve şehirleri (Cities) ihtiva eder. Bazı yerlerde bu mahallî cüzütamların içinde faaliyet sahasına göre isimlendirilmiş takriben 155,000 tâli mahallî hususi teşekküller görülür. Bu hususi bölgelerin ihdası şu maksatlarla olur:

Yollar, parklar, sağlık, ormanların korunması, yangından muhafaza, sivrisineklerin İtlatı gibi.

İlçeler, hükümet hizmetlerini halka doğruca ulaştıran birer hükmî şahsiyeti haiz cüzütamlardır. Başka bir tâbirle eyaletin yapması lâzım gelen âmmе hizmetlerini halka ulaştıran bir teşkilâtır. Aynı şekilde nahiyeler de ilçelerden daha fazla hükümet hizmetlerini halka doğruca ulaştıran bir mahallî teşkilâtır. Şehirler ve kasabalar faaliyetlerini, hizmetlerini hudutları içinde yaşayan halkın menfaatine, ihtiyaçlarına arzederler.

A — İLÇELERİN İHDASI:

Amerika idare tarihini gözden geçirdiğimiz zaman ilçelerin kurulmasında aşağıdaki hususların mühim rol oynadığını görürüz.

Arazisi dağlık, ormanlık, ekimi zor, kızıl derililerin (İndians) ve vahşi hayvanların tehlikesi altındaki mıntika halkı tarafından kabul edilmiş bir idari-Adlî cüzütamdır ki karakteristik vasfını (New England) da müşahade ediyoruz. Bu tip mahallî teşkilât Amerika'nın cenubunda da rağbet buldu, çünkü cenupta bir zirâî mıntika olup hususiyle mısır, pamuk, pirinç, tütün ekimi için arazinin islâh edilmesi zarureti bu teşki-

¹ County, Township - kelimelerinin tam Türkçe karşılığını bulmak güçtür. Fakat İdari teşkilâtımızın bölümlerini göz önüne alarak okuyucuların anlamasına yardım etmek üzere bir ad vermek zaruridir. Bu hususta arkadaşım Tetkik Müşaviri Muharrem Balasaygun'un İdare Dergisinin 198 inci sayı ve 102 nci sayfasında bu kelimelerin karşılığı olarak kullandığı tâbirleri aynen muhafaza ediyorum.

lâtın kurulmasına âmil olmuştur. Yalnız şunu ilâve edelim ki kızıl derililerin - 6 kabilesi istisna edilirse - tehlikeli ve zararlı bir taarruzları mevcut değildir.

Bu tarihi inkişafı göz önüne alarak ilçeyi tarif edebiliriz.

İLÇE: Birkaç adette ekim mıntıklarının bir araya gelerek, hükümet gayesiyle birlik vücuda getirmesidir. Amerika'nın garp mıntakasında bu şekil kuvvet ve nüfuz kazandı, yalnız ilçe ehemmiyetini tedricen Atlantik sahilinde kaybetti.

Yeni ilçeler malli otoriteler tarafından kurulabilir.

1 — Yeni ihdas olunacak bölgedeki seçmenlerin ekseriyetinin maksatlarını ihtiva eden bir dilek (İlçe Komiserlerine) takdim olunacaktır ki bu dilekte yine bölgeye verilecek ad ve hudut gösterilmelidir.

2 — İlçe komiserleri veyahut ilçelerin komiserleri üç kişilik müstakil bir heyet, seçerler ki bu heyet de yeni teşekkül edecek bölgenin hudutlarını vazıhan tesbit eder.

3 — Yeni teşekkül edecek ilçe maksat ve teşkilâtı için bütün ilçelerde bir seçim yapılır.

4 — Eğer her ilçedeki seçmenlerin ekseriyeti yeni teşekkül edecek bölgeye taraftar olurlarsa keyfiyet ilçe komiserleri tarafından ilân olunur.

Ekseri eyaletlerin anayasalarına göre yeni teşekkül edecek bölgeler için şu tahdidat mevcuttur. (Her bir ilçe 400 mil kareden aşağı olamaz.)

B — İLÇENİN MERKEZİ:

Her ilçenin merkezi şehir veya kasabadır. Ve her bir ilçe bir mahkemeye (Court House) sahiptir ki bu binada ilçe muamelâtına ait bütün evrak, muamele muhafaza edildiği gibi bütün İdarî, adlî, malî faaliyet de bu bina içinde halkını hizmetine tevdi olunmuştur.

İlçe merkezi seçmenlerin % 40 ının dileğiyle değişebilir. Yalnız bu değişiklik için her eyalette hususi ve tahdidi hükümler mevcuttur.

Her eyalet ilçe teşkilâtını ihtiva eder yalnız (Louisiana) eyaletinde bu ad (Parishes) diye kullanılır.

İlçelerin adedi her yerde ayrı yan miktardadır. Meselâ (Delaware) eyaleti üç ilçeye malik olup buna mukabil (Texas) eyaleti 254 ilçeye bölünmüştür.

İLLİNOİS EYALETİNDEKİ MAHALLÎ TEŞKİLÂTLAR

	<u>adet</u>
İlçeler	102
Nahiyeler	1434
Şehirler, birleşik kasaba ve köyler	1137
Okul bölgeleri	12138
İlkokul mintakaları	11332
On iki büyük okul bölgesi	147
Orta ve orta olmıyan okullar bölgesi	659
Hususi mintakalar	1042

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNİN 1942 NÜFUS SAYIMINA GÖRE MAHALLÎ BİRLİKLERİ

Eyaletler (Devletler)	İlçeler	Nahiye ve kasabalar	Belediyeler	Okul bölgeleri	Hususi bölgeler
Birleşik devletler	3050	18919	16220	108579	8299
Alabama	67	—	275	110	58
Arizona	14	—	33	397	54
Arkansas	75	—	374	2644	611
California	57	—	286	2809	996
Colorado	62	—	239	1937	119
Connecticut	8	154	37	14	135
Delaware	3	—	51	14	1
Florida	67	—	267	67	101
Georgia	159	—	470	222	94
İdaho	44	—	152	1148	321
İllinois	102	1434	1137	12138	1042
İndiana	92	1010	529	1182	229
İowa	99	1608	932	4861	18
Kansas	105	1524	589	8632	264
Kentucky	120	—	285	261	104
Louisiana	63	—	194	67	198
Maine	16	482	51	—	34
Maryland	23	—	142	—	41
Massachusetts	13	312	39	—	44

Eyaletler (Devletler)	İlçeler	Nahiyeve kasabalar	Belediyeler	Okul bölgeleri	Hususi bölgeler
Michigan	83	1265	479	6270	8
Minnesota	87	1884	752	7673	1
Mississippi	82	—	270	1189	250
Missouri	114	329	734	8613	949
Montana	56	—	115	1932	71
Nebraska	93	476	530	7009	198
Nevada	17	—	12	115	18
New Hampshire	10	223	11	231	70
New Jersey	21	235	331	167	65
New Mexico	31	—	64	105	24
New York	57	932	610	6064	675
North Carolina	100	—	431	—	71
North Dakota	53	1399	333	2272	8
Ohio	88	1339	890	1655	48
Oklahoma	77	—	499	4518	5
Oregon	36	—	193	1844	258
Pennsylvania	66	1575	984	2546	91
Rhode Island	5	32	7	—	14
South Carolina	46	—	241	1744	25
South Dakota	64	1128	301	3423	2
Tennessee	95	—	206	11	15
Texas	251	—	637	6159	309
Utah	29	—	201	40	32
Vermont	14	239	74	24	45
Virginia	100	—	208	—	14
Washington	39	68	221	1148	429
West Virginia	55	—	205	55	10
Wisconsin	71	1271	515	6569	81
Wyoming	23	—	83	377	47

C — MAHALLÎ HÜKÜMETLERİN FAALİYETLERİ:

İlçe ve hükümetlerinin faaliyet ve organizasyonları, sahaları, nüfusları ve ticarî durumları eyaletten eyalete değişir. Fakat ilçelerin aslî karakterleri hemen hepsinde aynıdır. Bundan dolayıdır ki ilçe faaliyetlerini şümüllü bir şekilde anlatmak çok güçtür.

1 — CANIN VE MALIN MUHAFAZASI:

Mahallî hükümetin başlıca, devamlı faaliyeti Amerika tarihi boyunca sükûnetin ve asayişin muhafazasıdır. Bugün bütün şehirler kendi mahallî polis kuvvetlerine maliktirler. Malûmdur ki federal hükümet polis kuvvetine malik değildir.

İlçelerin emniyet işleri (Sheriff) adı verilen ve seçim ile muayyen bir müddet için vazife başında bulunan bir memurun elindedir. Bugün bu şeklin modası tamamen geçmiştir.

Daha ziyade bilgi, ihtisas ve tecrübeye dayanan bu mevzuda halkın oyu ile vazife başına gelen şahısların faaliyetleri kanaat verici olmaktan çıkmıştır.

Cinayetleri ve tehditle para çeken kimselerin fiillerini önlemek ve bu fiilleri işleyenleri yakalamak hususi bilgi ve tecrübe ister, bu gibi işleri kuvvetli geniş teşkilâtlar altında işleyen eyalet teşkilât polisinin eline bırakmak artık kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir.

2 — ADLİ FAALİYETLER:

Mahallî hükümetin en başlıca vasıflarından birisi de adli teşkilâtı ihtiva etmesidir. Hakikatta ilçe hükümetinin menşei adli faaliyetlerdir. Zaten mahallî teşkilâtdan da maksat vatandaşlar için en yakın yerde en seri şekilde kanuni haklarını istihsal edebilmelerini sağlamaktır.

3 - ZİRAATIN GENİŞLEMESİ, İNKİŞAFI:

Ziraatin teşviki eyalet ve federal hükümetin asli faaliyetleri arasında bulunur. Bu vazife ilçede ilçe ziraat memurunun uhdesindedir ki bu memur vazifesini eyalet ziraat teşkilâtı ve federal hükümetin ziraat şubesi ile birlikte ifa eder. İlçe ziraat memurunun bu görevini İlçe Âmirler Meclisi ve komiserleri desteklemekte ve plânlandırmaktadır.

İLÇE ZİRAAT MEMURUNUN VAZİFESİNE BİRKAÇ MİSAL VERELİM:

A — Besi hayvanlarının korunması, B — Mısırın, C — Çiftçi istihsallerinin fiyatlarını korumak, D — Genç çiftçi gruplarının teşkilâtlanmasını desteklemek, E — Sari hastalıkları kontrol ve hastalıktan besi hayvanlarını muhafaza, F — Yiyecek istihsalini kontrol ve ev işlerinde çiftçiye gerekli yardım diye hülâsa edebiliriz.

1941 Yılında (Michigan) eyaletinde 73 ziraat memurluğu vardı ki bunlar 83 ilçede çalışıyorlardı. Bu memurlardan yedisi iki ilçede hizmet veriyordu. Bir memur ise dört ilçe ziraat teşkilâtına bakıyordu. Bugün bu teşkilâta beş yardımcı ziraat memurunun ilâve edildiğini görüyoruz.

4 — İÇTİMAİ YARDIM:

Amerikanın ilk devirlerinde kimsesizlere, fakirlere yardımın açık şekilde mahallî bir faaliyet olduğu görülür. Sadaka vermek, imalâthaneler, fakir evleri açmak suretiyle kimsesizlere, muhtaçlara yardım yapıldığını görüyoruz.

New England'da her kasaba fakir evine maliktir. Bu gün fakir ve kimsesizlere yapılacak yardım şekilleri esasından değişmiş bulunmaktadır.

Yardımın ferdi cemiyete faydalı bir uzuv yapabilecek veya onu cemiyet içinde yaşatabilecek bir halde olması lâzımdır. İlçe teşkilâtının eyalet teşkilâtlarıyla birlikte bu plânı mevkiî tatbika koymuş olduklarını ve tedrici surette de yardım nisbetlerini fakir ve kimsesizler lehine artırdıklarını müşahade ediyoruz ki bu yardım şekli de; fakir ve kimsesizlerin evlerinin ücretini ödemek, giyecek ve yiyecek temini suretiyle yapılmaktadır. Bu yardım şekli ileri bir cemiyetin sosyal görüşüne uygundur. İhtiyarlar evi ve diğer yardım yerlerine (Anne Yardımı) adı verilmektedir.

1933 yılından itibaren hususiyle federal ve eyalet idaresinde fakirlere yardımın ehemmiyet kazandığını ifade edebiliriz.

5 — OKULLARIN MUHAFAZA VE İNŞASI:

Okul masraflarının da tamamen mahallî teşkilâta aid olduğu görülmektedir. Yalnız son yıllarda eyalet ve federal devlet tarafından okulların inşa, muhafaza vesair bilumum masrafları için geniş miktarda mahallî teşkilâta bağışlamalarda bulundukları görülmektedir.

Umumiyetle ifade edebiliriz ki halk okul masraflarına karşı gösterdiği geniş ilgisini ilçenin diğer faaliyet ve teşkilâtlarına karşı göstermemektedir.

(Delaware) eyaleti istisna edilirse “Bu eyalette okul eyalet (State) sistemi mevcuttur” diğer eyaletlerde son yıllara kadar tek odalı müstakil okullar mevcut olup Millî Eğitim Komiseri'nin işaret ettiğine göre bu okulların yekûnu 143445 idi.

	<u>Tek Odalı Okullar</u>
İllinois	12138
Kansas	8632
Missouri	8613
New York	6064
Ohio	1665
Pennsylvania	2546

Yanlış veya doğru halk kendi reyile okul meclislerinin üyelerini seçmekte ısrar etmektedir. Bu meclislerde ebeveyn ve okul idare cemiyetleri birbirine karışmış bulunmaktadır ki bu gün başlıca mesele yeni ve tatmin edici bir şekil altında mahallî mıntakadaki halkın muhalefetine uğramadan ve onların alâkasını kaybetmeden okul idarelerine yeni bir şekil vermektedir

Tembel ve âmare işçilerin miktarlarının artması, iş ve sanayi sahasındaki kısa çalışma günü ve kısa çalışma haftası mahallî Millî Eğitim'e bazı yeni meşguliyetler tahlil etmiştir. Bu da tecrübeli öğretmenler elinde elverişli bir eğitim sistemini icabettirmektedir. Bu kurslar hiçbir zaman akademik mevzuları ihtiva etmeyecektir. Daha ziyade edebiyat, sanat, musiki, İktisadiye siyasî mevzuları ihtiva edecektir. Şüphesiz ki kütüphane mesaisine geniş yer ayrılmaktadır.

6 — EĞLENCE PROGRAMLARI:

Mahallî teşkilâtların inkişaf eden görevleri meyanında hususiyle çalışanların boş zamanlarını iyi şekilde geçirecek eğlence yerlerini açmak ve halkın kesif bulunduğu yerlerde muhtelif eğlence yerlerini inşa ve bunların iyi şekilde muhafazasına gayret etmek gelir.

Parkları, oyun yerlerini bu arada zikredebiliriz. Her ne kadar inşaat pahalı ve mahallî teşkilât bütçesi için ağır bir yük ise de fenalıklardan, kötü hareketlerden halkı alıkoyma gibi faydaları mülâhaza edilince bu masrafların zarureti meydana çıkar.

7 — UMUMÎ SİHHAT İŞLERİ:

Birçok umumî sıhhat hizmetlerinin ezcümle; süprüntülerin itlâfi, toplanması, doğum, ölümlerin kaydolunması, sari hastalıkların intişarına mümanat gibi faaliyetler mahallî teşkilâtın elinde ve mes'uliyeti altında olduğunu görüyoruz. Mahallî teşkilât bu önemli vazifesini eyalet idaresinin murakabesi altında idare eder.

Bu murakabe daha ziyade çocukların sıhhatinin korunması, okul sıhhat programları, hasta bakıcı teşkilâtlarının üzerinde olduğu görülür.

Eyalet ve federal devlet kontrolünün son yıllarda sıhhat mevzuları üzerinde teksif edildiği bir vakiydir. Eyalet ve federal mahallî teşkilâta bu görevleri için mühim nisbette bağışlamalarda bulunur.

Umumî olarak kabul edilen esaslara göre nüfusu 5000 veya daha fazla olan her mahallî teşkilât bir hastaneye ve geniş ilçelerin her birisi bir verem sanatoryomuna - nüfusu 5000 den fazla - malik olmaları lâzımgeldiği gibi nüfusları az ilçelerin de birbiriyle birleşerek bir sanatoryuma sahip olmaları kabul edilmiştir

8 — ŞEHİRLER ARASI GENİŞ YOLLARIN YAPILMASI YE MUHAFAZASI (HIGHWAY):

Şehir sokaklarının kaldırılmasına, ilçe ile halkın meskûn olduğu yerleri veya eğlence yerlerini birbirine bağliayacak yolların inşasına, bakımına dikkat etmek mahallî hükümlerin yani ilçenin, nahiyenin ve belediyenin başlıca vazifelerindendir.

İlçeleri eyalet ve eyaletlerle birleştirmek ancak federal ve eyalet hükümetleri tarafından yapılacak geniş miktardaki malî bağışlamalarla mümkündür. Bu bakımdan (HIGHWAY) denilen geniş yolların ehemmiyeti ve masrafları göz önüne alınarak bu gün bu yollar eyaletlere bırakılmıştır.

Halen bazı ilçeler kilometrelerce bu geniş yollar üzerinde murakabelerini muhafaza ektirmektedir. Fakat bu nezaret ve murakabe günbegün eyalet menfaatine azalmaktadır.

9 — VERGİLERİN TOPLANMASI:

Bu görev daima mahallî hükümetin faaliyetleri arasında ise de son yıllarda eyalet idaresi murakabesinin bu mevzuda arttığını müşahade etmekteyiz. Mahallî muhamminler eyalet vergi meclislerinin murakabesi altındadırlar.

Eyalet maksatları için umumi mal vergisi, ticaret vergileri, gelir vergileri, veraset vergileri, nakil vasıtaları, gazolin vergileri ki bu varidat vergilerinin geniş miktarı mahallî ihtiyaçlarda kullanılmak üzere eyalet otoriteleri tarafından mahallî teşkilâta bu gelirlerden hisseler tefrik olmaktadır.

Bazı eyaletlerde bu vergilerin, toplanmasında ücret esas kabul edilmiştir. Bu usul geçmiş bir devreye ait olmasına rağmen birkaç eyaletin ilçelerinde ve hususi mıntakalarında bu maksat altında muvakkat ve birbirinden farklı vergi toplama memurlarının teşkilâtına rast gelinir ve bu memurlar topladıkları vergi nisbetine göre maaş yerine ücret alırlar. Meselâ (Pensylvania) birkaç yıl evvel ilçe muhasibinin bu sistem altında. 34000 dolar ücret almış olduğunu görüyoruz.

10 — SEÇİMLERİN İDARESİ : (1)

Mahallî seçimlerin idaresi ilçe faaliyetleri arasındadır. Birçok eyaletlerde eyalet hükümetinin seçim işleri üzerindeki murakabesi hududlanmıştır. Mahallî salâhiyettar otoriteler oy kâğıtlarının basılmasından,

¹Seçim işleri Amerika'da tamamen idari bir mevzudur. Eyalette (STATE) valinin, ilçede (COUNTY) ilçe kâtabinin başkanlığı altında iki ekseriyet partisinin mümessillerinden mürekkep meclisin murakabesi altındadır. İleride bu mevzua geniş şekilde temas edeceğiz.

tevziinden ve oy verme mntakalarının tesbitinde ve secim sonu neticelerini rapor ile bildirmekten mesuldürler.

Seçim hakimlerinin (Hakemler) ⁽²⁾ ve diğer seçim memurlarıma, gözcülerin ve seçim işlerinde çalışanların faaliyetleri ilçede ilçe kâtibinin (County Clerk) kontrolü altındadırlar.

II — KAYIT MUAMELATI:

Mahallî hükümetin başlıca mesuliyetlerinden birisi de budur. Bu görev ya kasaba kâtibi tarafından veya ilçe kâtibi tarafından görülür.

İlçe kâtibinin vazifesine ilâveten eyalette selâhiyyettar otoritelere rapor vermek ki bu hususlar da evlenme cüzdanları, geri alınmış şahadetnameler, ehliyetnameler ve vergiler hakkındadır.

12 — ASKERİ TEŞKİLÂT:

Müstemleke devri esnasında mahallî askerî birliklerin talim ve teşkilâtlanması vazifesi mahallî teşkilâta bırakılmış idi.

Bu gün dahi bu âdetin derinliğine hususiyetini, mahallî askerî birlikleri muhafazada kendini gösterdiğini müşahade ediyoruz.

Mahallî teşkilâtın en mühim görevlerinden birisi de eyalet ve federal hükümetin İdarî vazifelerini başarmada mahallî teşkilâtta, halk menfaatına oynadığı rolde görülür.

D — İLÇELERDEKİ TEŞKİLÂT:

A — İlçelerdeki üst hükümet uzvu ilçe meclisleridir ki bu meclislere **ÂMİRLER MECLİSİ** (County Board of Supervisors) veya (County Commissioners) **KOMİSERLER MECLİSİ** adı verilir.

İlçe meclisi; icraî ve teşriî faaliyet ifa eder, bu hal ananeye muhalif ve aynı zamanda kuvvetlerin ayrılması nazariyesine de uymaz. Bu meclisin teşriî faaliyeti darca, hususile eyaletin mevzuatıyla tahdit olunmuştur. Birkaç eyaletin anayasası meselâ: (California) da ilçe komiserleri zaruri, mahallî nizamları yapmaya ancak selâhiyyettardır. Bu selâhiyet de eyaletin ahkâmına mugayir olmayacaktır.

New York ve diğer bazı eyaletlerin de yüksek komiserler meclisi mahallî mevzuatın tekevvüünde daha az ciddî tahdidî hükümlerin altında görevlerini ifa ederler. Birçok eyaletlerin teşriî meclisleri bu teşriî selâhiyeti mahallî teşkilâtlara vermekte azami kıskanç davranmışlardır.

İlçe meclisinin İdarî durumu çok önemlidir. İlçe mâliyesinin menkul ve gayrimenkullerini şchirlerarası yolların muhafaza ve inşasını, mahkeme binasını, hapisanesini muhafaza ve ida-

² JUDGE - kelimesi bizdeki mânada hakem olmayıp yalnız seçim esnasında zuhur edecek ihtilâfları halle memur ve ilçe kâtibinin murakabesi altında halktan seçilmiş iki şahıstan ibarettir. Bunlara da hakimden ziyade .(HAKEM) diyebiliriz.

mesini, yoksullara kimsesizlere, hastalara, alillere yardım programları ve secimin tanzimi bu görevler meyanındadır.

İlçe meclisinin mali selâhiyeti bütçenin tasdikidir. Birçok eyaletlerde ilçe meclisleri tarafından tâyin edilen memurlar pek azdır. Bu memurlar; çalışma evlerinin âmiri, fakirlere yapılacak yardım teşkilâtının âmiri ve veznedar gibi tâli memurlardır.

İLÇE MECLİSİNİN TEŞKİLÂTI: Bu meclisin teşkilâtı eyaletten eyalete geniş şekilde fark gösterir. İki umumî tipte bu farklar (Birçok istisnaiyelerle) tophyabiliriz.

1 — Bu umumî tipin birisi; âzası çok olan şekil ki âza adedi on beşten yüze kadar hattâ daha fazla.

Böyle bir meclisin azaları kendi nahiyelerinin (Tawnship) oyu ile seçilmişlerdir. Ve ferdin nahiye faaliyetlerinde baştırlar ve bundan dolayı da bu meclise âmirler meclisi (County Board of Supervisors) denilir.

New York, Michigan, Wisconsin eyaletlerinde bu tipi görüyoruz. İllinois bu programın bir kısmını almıştır.

2 — Diğer tip; Küçük meclis tipidir. Azaları üç veya beş olup yediyi geçtiği pek nadirdir, buna, da (İlçe Komiserleri) denir. (County Commissioners).

Bu âzalar ilçeye dahil bölgelerden seçilirler. Bu şekil ilçeleri cenup ve yakın garpta görüyoruz. Bu tip daha ziyade nahiye (Tawnship) teşkilâtı zayıf olan yerlerde kurulmuştur.

(Pennsylvania, Ohio, İndiana) eyaletlerinde nahiye ve kasaba teşkilâtı küçük ilçe meclisinde birleşmiştir.

Geniş meclis sistemini (Arkansas ve Tennessee) ile görürüz.

Çok âzalı veya az âzalı meclis sistemleri kanaat verici değildir. 3 veya. 5 azalı meclis sistemleri temsil ettikleri geniş muntakaların düşünce ve ihtiyaçlarını tatmin ve ifade edemezler.

Eğer ilçe en geniş şekilde meclisde temsil edilirse bu heyet idari uzuv mahiyetine kalbolur. Bu meclis zamanını zaruri ihtiyaçların giderilmesi yerine, âzaları arasındaki muhtelif fikir ve kanaat yüzünden, boş münakaşa ile zamanlarını kaybederler. Bazı eyaletlerde bu mahzurları önlemek üzere bu meclisler arasında muhtelif mevzular ile ilgili komisyonlar kurarlar ise de yine kanaat verici olmaktan uzaktır.

MECLİSİN TOPLANMASI:

Eğer ilçe çok azalı bir meclis sistemine malik ise içtimaları yılda 3 veya 4 defadır.

Az adetli âzaya mâlik meclislerin içtimai sık sık bazı ilçelerde her hafta veya onbeş günde bir olur.

MECLİS AZALARINA VERİLEN ÖDENEKLER:

İlçe meclis azalarına ödenecek miktar 3 ilâ 8 dolar arasındadır ve içtima gününü müteakiben âzalara ödenir. Ayrıca meclis âzalarına mil başına, da para ödenmektedir.

Bazı eyaletlerde ilçe meclislerine ödenecek para miktarı yıllıktır.

Bu miktar da bin ilâ sekiz bin dolar arasındadır.

İndiana Eyaletinde; ilçe komiserler meclisi üç yıl için seçilmiş üç âzayı ihtiva eder.

İlçe 3 bölgeye bölünmüş olup her bölge halkı bir âzayı komiserler meclisine seçer, bu komiserler meclisi her ayın ilk Pazartesi günü dâvetsiz toplanır.

İlçe murakibi (Auditor) bu meclisin kâtibi olup lüzum görürse hususi içtimada meclisi çağırabilir.

Ocak ayının ilk Pazartesi günü bu komiserler aralarından birisini tâkip edecek yıl için başkan olarak seçerler. İlçe komiserler meclisinin istihkakları yıllıktır ve her komiserin istihkakı yılda bazı ilçelerde bin ilâ üç bin altı yüz dolardır ve ilâve olarak her komisere mil başına on sekiz ilâ yirmi kuruş arasında bir miktar ödenir.

İLÇE KOMİSERLER MECLİSİNİN İDARİ VAZİFELERİ:

1 — İlçenin menkul, gayri-menkulünü kontrol etmektir ki bunlara ilçe binasını, hapishanesini, darülaceza binalarını ilâve edebiliriz.

2 — İlçe ihtiyacını karşılayacak bilumum masrafları ve hizmet taleplerini tetkik ve müsaade etmek.

3 — İlçe için hapishane, darülaceze, hastahane, sanatoryum ve kütüphane inşa ve muhafaza etmek.

4 — İlçe için gerekli çalışma kontratlarına müsaade.

5 — İlçeye ait yollar ve köprülerin inşa, muhafaza ve kontrolü.

6 — Gayri-menkul ve menkullerin alım satım ve bağışlanmasında ve hususî mülkiyete mevzu teşkil etmesinde, bedeli mukabili âmmе hizmetlerine tahsisine.

7 — Seçim işlerinde çeşitli faaliyetler ifasına, ezcümle seçim bölgelerinin tesbitine oy mahallerinin tanzimine seçimine ait bütün ihtiyaçları tedarike, seçim işlerindeki itirazları dinlemeğe.

8 — İlçe teşkilâtında zuhur edecek münhallere memur tâyinine ve yardımcı memurlarının nisbetini tesbitte (Eğer bu memurlar kanunen tesbit edilmemişse).

9 — Muayyen ilçe masrafları ve vergi nisbetlerini tesbite ve ilçe ihtiyacı için bono çıkarılmasına ve senelik bütçe tahmininin hazırlanmasına.

10 — Nahiyelerin hudutlarını değıştirmeğe ve nahiyede zuhur edecek münhallere memur tâyinine. Diye hülâsa edebiliriz.

B — İLÇE İSTİŞARE MECLİSİ: (COUNTY COUNCIL) :

Bazı eyaletlerde mevcut istişare meclisi muayyen vazifeleri ifa eder. (İndiana) ve birçok eyaletlerde bu meclis âzaları dört yıl için seçilmiş yedi âzadan müteşekkildir. Bu azalar aralarından birisini reis ve reis vekili seçerler. İlçe mürakibi ilçe istişare meclisinin kâtipliğini yapar.

Eylülün ilk haftasının. Pazartesiye takip eden Salı günü istişare meclisi mutad toplantısını yapar. İstişare meclisi hususî toplantılara ilçe murakibi tarafından dâvet olunabilir ve yahut istişare meclisinin ekseriyetinin isteğiyle hususi içtima yapabilirler. Bu ekseriyet üçte ikidir.

İstişare meclis âzalarının maaşları ilçelerin nüfusuna göre değışir. Hususi ictimalar için meclis âzalarına daha yüksek ücret verilir.

İSTİŞARE MECLİSİNİN BAŞLICA FAALİYETLERİ:

- 1 — İlçe maksatları için alınacak vergi nisbetlerinin tesbitine
- 2 — Zaruri ise bütçeye yeni ek tahsisat kabul etmek,
- 3 — Borçlanmak için gerekli karşılıkları tesbite,
- 4 — On bin dolar veya daha fazla kıymetli gayrimenkullerin satın, alınmasına müsaade.

5 — Kanun ile tesbit olunan memur aylıkları haricinde yardımcı asil ilçe memurlarının aylıklarının miktarını tesbite görevlidir.

MAHKEME KÂTİBİ VE İLÇE KÂTİBİ: (County Clerk) ve (Clerk of the Circuit court).

Bu memurun iki çeşit vazifesi vardır: 1 — adli, 2 — İdarî.

1 — ADLÎ VAZİFELER:

Mahkeme celsesini açmaya, dâvaları geri bırakmaya, mahkemeye ait bütün fezlekeleri, mahkemeye ait zabıt, varakalarını muhafazaya, ilâmları neşre selâhiyetdardır.

2 — İDARÎ VAZİFELER:

Esas itibariyle ilçe meclisinin kâtidir ve bu sıfat altında seçim için gerekli bütün muamelâtın ikmaline; evlenme cüzdanı vermeğe ve diğer bütün ehliyetname ve ruhsatnamelerin müstahiklerine vermeğe selâhiyetdardır.

2 — Eyalette bu kâtibe mürakiplik vazifesi de verilmiştir. (Auditor).

İlçe meclisi tarafından seçim için gerekli tescil muamelelerini yapmağa ayrı bir memur vazifelendirilmemiş ise bu görevde yine bu memurun uhdesindedir.

Birçok eyaletlerde mahkeme kâtibi veya ilçe kâtibi ipotek, gayrimenkule mütedair vasiyetnameleri ve vasiyetnamelerimi tesciline ait bütün kuyudatı muhafaza ile mükelleftir. (Deputy Surrogate).

Yarıdan fazla eyalette bu vazife bu kâtipten ayrı bir memurun veya ilçenin nüfusuna göre memurların uhdesine bırakılmıştır. Bunların adları; vasiyetname tescil memuru ve kayıt memurudur. (Surrogate).

Kâtipler halk tarafından secim ile vazife başına getirilir ve müddetleri umumiyetle iki yıldır.

Bu görevde diğerleri gibi hususi bir emniyet isterse de mevzuat karşısında bu memurların tecrübe görmüşleri iş başında pek kısa bir müddet kalırlar. Bu halin de pek çok aksaklıklar doğurduğu tatbikatta müşahade olunmaktadır.

Kâtipler senelik olarak iki bin dolardan on bin dolar arasında ücret alırlar, bu nisbetler ilçelerin nüfusuna göre değişir.

MESAHA MEMURU: (Surveyor):

Her ilçede mesaha memuru mevcut olup halkın oyu ile vazife başına, gelir. Vazifesi; Hususi mal sahiplerinin istekleri üzerine veya mahkemenin kararıyle arazinin mesahasını ölçmektir.

Belli bir aylığı veya yıllıkı yoktur, vazife ifa ederken muayyen şekil altında ücretini alır.

Bu gün bu memurum vazifesi eski yıllara göre hemen hemen hiç kalmamıştır, bütün ilçelerde arazinin ölçüsü ikmal edilmiştir. Bazı mesaha memurları elan geniş şehirler arasındaki yolların inşaatında vazife görürler, fakat bu modern yolların kıyasında bu vazifeyi mühendisler bu memurların yerlerine ifa etmektedirler.

VEZNEDAR: (Treasurer):

Her ilçe bir veznedara (Hazinedar) mâlik olup ilçeye ait paraları kabule, muhafazaya ve kanunî esaslar dahilinde sarfa mezundur.

Bu memur halk tarafından seçilmekte ise de bazı eyaletlerin ilçelerindeki ilçe meclisleri tarafından da tayin edildiğini görüyoruz. Mesela: (New Jersey) (Connecticut) de olduğu gibi veyahut vali tarafından tayin olunur meselâ (South Carolina).

Veznedarın hizmet müddeti umumiyetle iki yıldır. Birçok eyaletlerin mevzuatına göre iki yıllık müddetin hitamında aynı şahsın tekrar veznedar olarak seçilmesine veya tâyinine cevaz yoktur.

Bir devre geçtikten sonra tekrar o şahsın veznedar olarak seçilmesi veya tâyini mümkündür, bundan da yegâne maksat ilçe hâzinesinin sıkı ve katı bir imtihan altında elden ele geçerek emniyetini temindir.

Bu görüşe muhalif olanların noktai nazarına göre tecrübeli ve ehliyetli Veznedarların vücudundan istifade etmemenin hatalı bir hareket, olduğudur.

Veznedarın malî mevzuata malik olması esaslı bir kaide ise de tatbikatta maalesef veznedarlar ekseriyetle bilgisiz kimselerden seçilmektedirler.

MÜRAKİP: (Auditor):

Her ilçede mürakibin vazifesi bütün taleplerin, senetlerin muteberliğini araştırmaktır. Senet ve taleplerin ödenebilmesi ancak ilçe meclisinin muvafakati ve mürakibin tasdiki ile mümkündür.

Bazı ilçelerde mürakibin bu vazifesine ihtiyaç görülmemiş bu vazife ilçe kâtibine bırakılmıştır.

Mürakiplerin seçilmesi bir kaç farklı şekilde görülür.

Bazı eyaletlerde ilçe meclisleri tarafından meselâ (New Jersey) eyaletinde olduğu gibi diğerlerinde teşriî meclislerinin ilçe mümessilleri tarafından meselâ (Conneticut) veya ilçe hâkimi tarafından meselâ (Vermont) diğer bazılarında ise vali tarafından (South Carolina).

On eyalette de halkın oyu ile vazife başına, gelirler.

İlçelerde bir murakip bazı ilçelerde ise murakipler meclisi şekli mevcuttur.

VERGİ TAHAKKUK MEMURLARI: (Assessors):

Bu tahakkuk memurları halk tarafından seçilmekte olup vergi tahakkuku için mala kıymet biçen birer muhamminler heyetidir. Ekseri eyaletlerde vali tarafından bu memurlar seçilirler. Bu şekil kanaat verici olarak kabul edilmektedir (¹).

İLÇE SİHHAT MEMURU: (County Health Officer):

Bu memur ekseri ilçelerde 4 yıl için ilçe komiserler meclisinin tâyni ve eyalet sıhhat meclisinin tasdiki ile görevlendirilir.

Bu memurun doktorluk ehliyetini haiz olması şarttır. Bu görevden değiştirilmesi için ilçe komiserler meclisi veya eyalet sıhhat meclisinin kararı lâzımdır.

Bu sıhhat memurunun maaşı yıllık olup nisbeti ilçeden ilçeye değişir. (İlçelerin nüfusuna göre).

(İndiana) eyalet kanunlarında maaş hakkında katî tahdidî hüküm mevcuttur. Bu hükme göre bu memurların maaşı yıllık 400 dolardan aşağı 3600 dolardan yukarı olamaz.

İlçe sıhhat memuru eyalet sıhhat meclisinin nezaret ve murakabesi altında, görevini ifa eder ve her ay eyalet sıhhat departmanına rapor vermeğe mecburdur.

¹ Birleşik Devletlerde valilerin salâhiyeti hakkında idare dergisindeki (sayı 200) yazımızın gözden geçirilmesi.

BU MEMURUN BAŞLICA VAZİFELERİ:

- 1 — Sıhhat kaidelerini tatbik etmek,
- 2 — Sarî ve umumî hastalıklardan korunmak için karantina tatbik etmek,
- 3 — Hastalık vakalarına göre hususî ve umumî yerleri nezaret ve kontrole tâbi tutmak,
- 4 — Hayatî ehemmiyeti haiz istatistikleri toplamak ve aynı zamanda yemeklerin yapılmasına, süthanelerin istihsallerini, umumî banyo yerlerini kontrol etmektir.

ŞOSELER ÂMİRİ: (Highway Supervisor):

Gayrı muayyen bir zaman için ilçe komiserleri tarafından tâyin olunur. İlçeye ait şehirler arası yolların inşası, tamiri ve muhafazası ve kontrolü ile mükelleftir.

Yıllık istihkakı, bakımı ve mükellef olduğu geniş yolların mili başına 3 ilâ 4 dolar arasındadır ki bu nisbeti katî olarak ilçe komiserler meclisi tayin eder. Bu geniş yollar tahhında her ay ve yılda bir defa bir rapor hazırlayıp komiserler meclisine veya âmirlerine takdim etmekle mükelleftir.

İLÇE ZİRAAT MEMURU: (County Agricultural Agnet):

Bu memurun vazifesi hakkında yukarda izahatı lâzime arz edilmiştir.

ÖLÇÜLER VE AĞIRLIKLAR MUAYENE MEMURU: (Inspector of Weights and measures):

Nüfusu 50.000 den aşağı olmıyan her ilçe bir muayene memuruna maliktir ve ilçe komiserleri tarafından veya âmirler meclisi tarafından tayin olunur.

Bu nüfustan aşağı olan ilçeler için bu memuru bulundurmak ihtiyaridir. Bazı ilçeler birleşerek de bu mesaha memurunu istihdam edebilirler. Bu memur görevini komiserler meclisinin ve eyalet ölçü ve ağırlıklar komiserinin nezareti altında ifa eder.

Her ilçede Standard ölçü ve ağırlıklarının muhafazası şarttır.

Bu memur kanun ile ölçü ve ağırlıkların suiistimalinde polis vazifesi ile görevlenmiştir. Bu ağırlıkların suiistimalinde yakalamak salâhiyetini haizdir.

İLÇE OKUL İDARECİSİ: (Caunty Superintendent of Schools): İlçe okul idarecisi veya idarecileri nahiye mutemetleri tarafından bazı yerlerde 4, bazı yerlerde 2 ilâ 3 yılı arasında seçilirler. (İndiana) eyaletinde bu müddet 4 yıldır.

Bu memur için istenilen kanunî ehliyet; asgari 5 yıllık okullardaki tedrisatta muvaffak olması, aynı zamanda birinci ve ikinci derecede İdarî ehliyeti haiz bulunması lâzımdır.

Bu memurun maaşı yıllık olup eyaletten eyalete değişik bir mabettedir. (İndiana eyaletinde bu memurların yıllıkları 1120 dolardan 2880 dolar arasında değişir).

İlçenin nahiye mutemetleri lüzum ve zaruret görürlerse bu nisbeti arttırabilirler.

HER İLÇEDE BİRÇOK İLÇE KOMİSERLERİ VE İLÇE MECLİSLERİ MEVCUT OLUP SIRASIYLA ADLARI:

- 1 — Tetkik meclisi (The board of review),
- 2 — Vergileri tahsil meclisi (Board of tax adjustment),
- 3 — Malî meclis (Board of Finance),
- 4 — Seçim meclisleri (The board of Election),
- 5 — Maarif meclisi (The board of Education),
- 6 — Hastane idare meclisi (The Board of Hospital Trustees),
- 7 — Verem hastanesi idare meclisi (Board of Managers of the tuberculosis hospital),
- 8 — Kütüphane meclisi (Library board),
- 9 — Maden arama cemiyeti (Miners examining board) ,
- 10 — Jüri komiserleri (Jury Commissioners),
- 11 — Umumî sıhhat meclisi (Board of Puplic Welfare).

İLÇE TEŞKİLÂT VE İDARESİNDE EKSİKLİKLER:

İlçe idaresinde salâhiyet ve mesuliyet seçilmiş birçok memurların elinde olup ilçeye ait işler arasında arzedilen ve zarurî olan birlik ve düzenliğini tesis edecek otorite sahibi hiç bir kimse yoktur.

Bu idare cüz'ü başsızdır. Salâhiyet ilçe memurları arasında dağılmıştır. Bu memurlar arasında ise istenilen teşriki mesai yoktur.

Müstemleke devrinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş olan İlçe, nahiye ve köyler ve diğer hususî bölgeler bugünün ihtiyaç ve zaruretlerine cevap verecek bir tekâmüle maalesef mazhar olamamışlardır.

İdarede işbirliği, işte müsmiriyet için hiç kimse mesuliyeti uhdesine almamıştır. İdarî ve adli faaliyetler ekseriya bir memurun uhdesindedir.

Bugün tatbikatta görülen noksanlıklar ve halkın umumî hoşnutsuzluğu bu müessesenin değişmesini kaçınılmaz bir zaruret haline koymuştur.

Profesörler, idareciler ve bu mevzuları mütalâa edenlere göre modern şartlara uygun ve halk menfaatine işleyen bir müessesese haline girinciye kadar ilçe teşkilâtı baştan başa değiştirilmelidir.

Profesör (Ogg ve Ray) ⁽¹⁾ mütalâalarına göre ilçe idaresi geniş şekilde dokunulmamış ve ileriye adım atılmamış geri, karanlık bir müessesedir. Hususiyle şehir ve eyaletin bugün modern ve tesirli faaliyeti önünde ilçe teşkilâtı kanaat verici olmaktan çok uzaktır.

Hemen her tarafta ilçe makinesi antika metodlarla işliyen sıkıntı veren bir müessesedir.

Bu müesseseyi hulâsatan arz etmek istersek deriz ki (Dağılmış, yayılmış otorite, dağılmış mesuliyet).

İlçe idaresi maalesef bu müsbet tenkitlere rağmen elan fena idare durumunu muhafaza etmektedir.

İcrai mesuliyetin ilçede eksikliği: Başlıca en aşikâr noksanlık budur.

İlçe bütün faaliyetlerinde üstün icrai otoriteye sahip (Vali, Başkan, Belediye Başkanı gibi) bir memura malik değildir.

Hiç bir ilçede yukarı sahifelerde adlarını ve vazifelerini yazdığımız ilçe memurları ofislerindeki münhallere bir memur tayinine veya memuru vazifeden uzaklaştırmaya salâhiyetli değillerdir.

Bu mahallî cüzütamdaki idare eğer kendini halkın seviyesine ve ihtiyaçlarına uygun modern nakil ve muhabere vasıtalarına ve kolay âmmeye hizmetlerini halka arza muvaffak ve malik olmamış ise umumî faaliyete bir engel demektir.

Son yıllarda ittifakla varılan netice ilçe teşkilâtının baştan aşağı mahallî ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi keyfiyetidir. Bu değişimin zarureti üzerinde ittifak edenlerin ileri sürdükleri islâh şekillerini cetvelleriyle hulâsatan kaydediyorum.

A — (BUGÜNKÜ CÂRİ SİSTEMİ DAHA İYİ ŞEKİLDE TANZİM VE İŞLETMEK) :

Mahallî hükümet mekanizmasının olduğu gibi muhafaza fikrini ifade eden (1 numaralı tabloyu) gözden geçirelim:

Âmmeye hizmetini ifa edecek memurlar vazihan tabloda gösterilmiştir.

Görevlerin birbirine karışmadan ifa edilebilmesi halkın itimadını ve sevgisini kazandırabilir.

Şehir ve kasaba seçmenleri anayasa hükmünden olarak iki yıl için âmirler meclisini veya komiserler meclisini, şerifi, ilçe kâtibini, bölge

¹ (Introduction American Government P. 894),

avukatını ve ilçe hâkimini seçmektedirler. Tabloda görüldüğü üzere bu memurlara bağlı diğer memurlar ve tâli memurlar görülmektedir.

(Delaware) eyaletinde ve (New Castle) ilçelerinde bu sistem cârî bulunmaktadır. Ve müsbet netice verdiği ifade olunmaktadır.

1 numaralı tablo New - York eyaletine ait bir ilçeye aittir.

Fakat bu sistemin umumiyet itibariyle yukarda saydığımız bâriz noksanlıkları bâkidir. Tabloda görüldüğü üzere ilçe idaresinden mesul tek bir şahsa rast gelinmemektedir.

İlçe idaresi her ne kadar âmme hizmetleri için görevli ve mesuliyetleri belli olan ve anayasa ile diğer memurlar üzerinde murakabe hakkını haiz memurların uhdesinde ise de aralarında bir iştirâk maalesef yoktur.

B — İLÇEDE BAŞKANLIK ŞEKLİ: (County President formy):

Bu formül altında ilçe hükümetinin teşkilât ve faaliyetlerinde geniş değişiklik yapılmaktadır. Ve neticede ilçe eyaletinin kuvvetli ve küçük bir minyatürü olmaktadır. Malûmdur ki eyaletlerin mesuliyeti idari mevzuat plânlarıyla merkezleştirilmiştir. Böylece iddia edebiliriz ki ilçede aynı idari mesuliyet aynı metodlar altında merkezleştirilebilir.

2 nci tabloda bu şekil ilçe hükümetini irae etmektedir.

Üç beş memur ile ilçe komiserler meclisi veya âmirler meclisi ilçe ve şehirler seçmenleri tarafından seçilmektedirler.

Komiserler ya âmirler meclisi aralarından birisini ilçe faaliyetlerinde vahdeti temin etmek üzere bakan olarak seçmektedirler.

İlçe komiserler meclisi ve diğer tabloda gösterilen (Dikdörtgen) üç beş memur anayasa ile durumları tesbit edilmiştir, diğer memurlar ki tabloda (Kare) içinde görülmektedirler. Âmirler meclisi veya komiserler meclisi tarafından işbaşına gelmiş olup durumları eyalet yasasıyla tesbit edilmiştir.

C — İLÇE İDARECİSİ: (The County Manager):

Bu plânın beledi hükümetler için kabule şayan en iyi bir formül olduğu ve müsbet sonuç verdiği gözönüne alınarak ilçe hükümet teşkilâtları içinde (Bu mevzular la ilgililerin fikrince) zaruridir. Bu şekli tablo üçte görmekteyiz.

İlçeler ve şehirler seçmenleri ilçe komiserler meclisini, âmirler meclisini seçecek, bu mecliste tercihan hariçte ehil ve mutemet bir şahsı menacer olarak tayin edecektir. Bu idareci tabloda görülen birçok memurları tayin salâhiyetini haizdir.

Yavaş yavaş terakkiler göstermekte olan bu plân (1940) da 7. (1945) de ise 2 ilçede muvaffakiyetli neticeler vermektedir.

1945 DE İLÇE MENACER PLÂNINI TATBİK EDEN İLÇELER:

Eyalet	Tatbik eden ilçeler
California	Los Angeles and Sacramento
Montana	Petroleum
North Carolina	Durham and Guilford
New – York	Monroe
Tennessee	Hamilton
Virginia	Albemarle, Arlington, Henrico, and Warwick.

İLÇE İCRA ÂMİRİ PLÂNI: (The Gounty Executive plân):

Bu plânı tablo dörtte görmekteyiz. İlçe menaceri plânını tamamen değiştirmektedir.

Menacer plânı aleyhinde bulunanların mütalâalarına göre ilçe idarecisi geniş yetkileriyle halkın ana salâhiyetlerini elinden almaktadır.

Bu belki yersiz bir korku ise de (Virgina, North Carolina) da bu formüle mugayir bu plânı tatbik etmektedirler.

Bu formülün menacer plânına benzeyen ve farklı tarafları pek çoktur. Başlıca farklar:

İcra âmirinin tayin etmek salâhiyetine malik olduğu memurlarla ilçe menacerinin geniş tayin salâhiyeti arasındaki farktır.

Daha ziyade başkanlık plânına benzer ise de icra âmiri başkan gibi ilçe komiserler meclisinin veya âmirler meclisinin arasından seçilmiş bir memur değildir.

İLÇELERİN TAKVİYESİ:

Bugünkü medenî şartlar ve ihtiyaçlar önünde ilçenin çok küçük bir idari cüz'ü olduğu gözönünde tutularak ilçeleri kuvvetlendirmek ve halkın bütün ihtiyaçlarına cevap verecek bir duruma getirebilmek için bu mahallî teşkilâtları coğrafi durumlarına göre birleştirmek zaruridir.

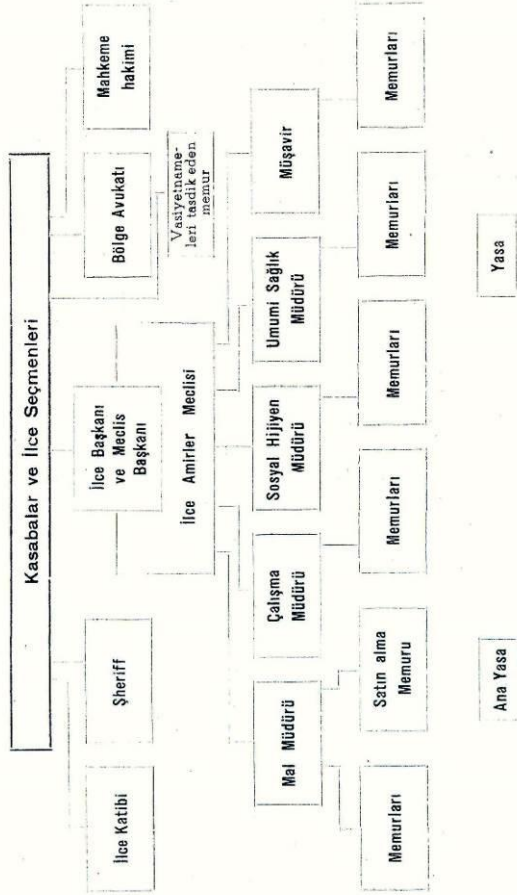
Bu mütalâa on yıldanberi Amerikan Üniversitelerindeki profesörlerin ve bu mevzularla ilgililerin devamlı çalışmalarıyla taraftar ve rağbet kazanmaktadır.

Bu hususta mufassal bir cetvel tablo 5 de irae edilmiştir.

İstifade ettiğim eserler:

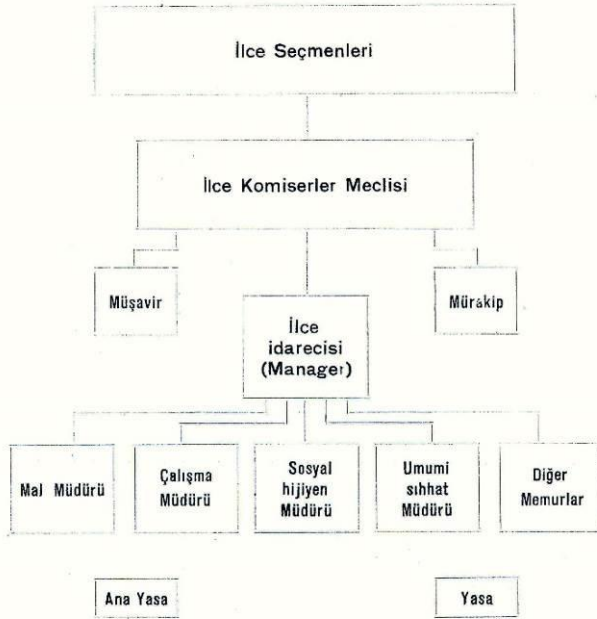
- American State Government - Graves.
- State Government - Oliver F. Field and Frank Bates.
- States And Local Government Sikes.
- Ve Indiana Üniversitesi sınıf notlarından

İlçe Başkan Şekli (Gounty President Form) (Tablo : 2.)

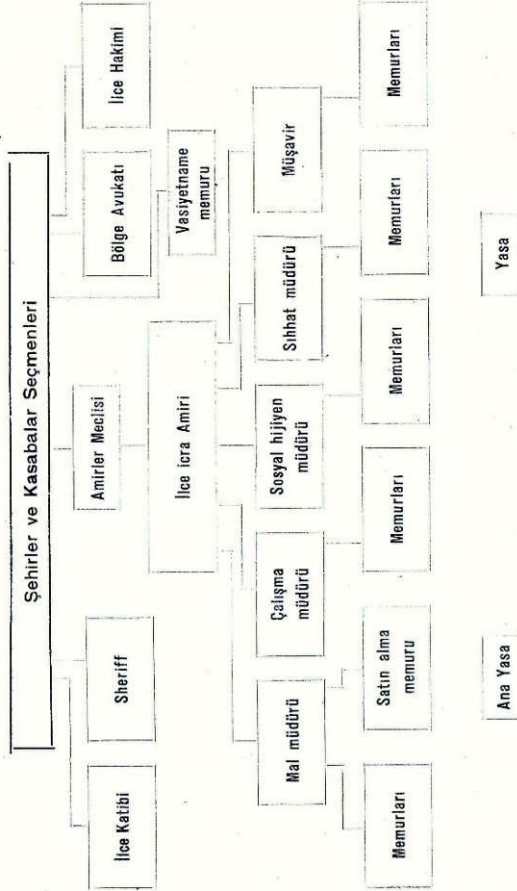

(Tablo : 3)

İlçe Manager Plânı (İdarecisi)

İlçe İcra Amiri Planı (County Executive Plan) (Tablo : 4)

Eyalet (State)	İlce Adedi	Mül Karede vatsatı sahâ	Vaseti nufus	İlce hükümetinde nüfus başına İsabet eden mükellehiyet			
				5000 den aşağı nüfuslar	5000 den 25000 nüfuslu	25000 den 50000 nüfuslu	50000 den 100000 nüfuslu
Alabama	67	765 3	39496 2	—	\$11 24	\$10 50	\$17 51
Arizona	14	8129 2	31112 3	—	27 17	30 50	26 94
Arkansas	75	700 3	24726 4	—	6 20	5 50	7 43
California	57	1994 0	97883 6	\$63 56	41 59	36 65	38 55
Colorado	62	1645 4	16441 1	37 94	20 33	18 08	15 24
Connecticut	8	602 5	400862 8	—	—	1 59	1 39
Delaware	3	650 0	79460 0	—	—	11 97	—
Florida	67	818 8	21913 6	39 31	19 50	17 76	19 56
Georgia	161	369 9	18229 5	6 09	4 63	4 03	7 22
Idaho	44	1894 4	10114 3	27 62	17 20	13 90	—
Illinois	103	549 5	74810 3	—	7 62	7 84	7 61
Indiana	92	391 7	35201 1	16 01	11 65	10 49	8 21
Iowa	90	561 4	24958 8	—	37 63	27 28	22 34
Kansas	105	778 6	17914 2	—	—	—	—
Kentucky	120	334 8	21788 2	5 96	4 28	3 54	3 14
Louisiana	64	709 5	32337 3	—	3 60	2 48	1 12
Maine	16	1888 4	49838 9	—	3 60	2 99	2 25
Maryland	23	414 2	35441 3	—	19 72	30 93	20 92
Massachusetts	13	574 2	303543 8	5 90	—	5 76	4 80
Michigan	83	692 5	58341 2	25 32	16 25	16 45	18 41
Minnesota	87	929 4	29470 7	43 59	14 55	13 02	9 72
Mississippi	82	565 3	24510 0	—	1 19	11 59	14 78
Missouri	114	603 3	24626 3	—	—	—	—
Montana	56	2609 4	9600 1	27 62	30 59	16 97	13 39
Nebraska	98	826 8	14816 8	16 63	11 02	11 12	—
Nevada	17	6527 8	5236 3	55 39	38 23	35 05	—
New Hampshire	10	973 1	46529 3	—	6 97	5 56	3 28
New Jersey	21	357 8	192444 9	—	—	24 48	13 21
New Mexico	31	3951 7	13055 3	8 49	5 52	5 41	—
New York	57	769 9	186904 2	74 31	39 34	19 75	16 63
North Carolina	100	487 4	31791 7	—	13 76	14 25	14 99
North Dakota	53	1324 2	12816 1	12 59	12 83	12 89	—
Ohio	88	482 9	75536 1	—	14 95	12 86	10 66
Oklahoma	77	901 4	31117 4	—	10 03	9 29	9 59
Oregon	26	2655 7	26494 0	32 21	18 31	17 72	14 88
Pennsylvania	66	639 1	143751 4	—	4 70	6 26	6 28
Rhode Island	5	213 4	137499 4	—	—	—	—
South Carolina	46	664 9	37759 2	—	4 66	4 75	5 85
South Dakota	64	1114 0	11041 2	22 53	15 29	10 52	10 57
Tennessee	95	438 8	25542 6	15 77	13 06	12 42	11 59
Texas	254	1035 0	29931 9	21 37	9 25	6 75	9 92
Utah	29	2833 9	17511 0	10 03	9 72	8 65	6 26
Vermont	14	651 7	25885 5	—	25	16	—
Virginia	109	401 2	17188 9	17 59	13 91	16 95	12 90
Washington	39	1713 7	40087 1	—	—	—	—
West Virginia	55	426 7	31440 0	—	10 35	10 47	9 36
Wisconsin	71	775 2	41549 3	21 76	26 49	22 91	17 44
Wyoming	23	4241 3	9807 1	22 55	20 31	15 01	—

KÖY KANUNUNUN PÜRÜZLERİ

Her defasında haklı bir ihtilâf ve bir talep mevcut olduğu takdirde, köy sınırları her 5 yılda bir değiştirilebilir mi?

Hiç şüphe yok. Köy Kanunu, sayın meslektaşlarımızın yakından alâkalandıkları kanunların başında gelenlerindendir.

Kabul edildiği yıllardan evvelki devirlerin, haiz bulundukları İctimaî şartlar gözönünde bulundurulunca, köycülük sahasında bugüne kadar oldukça ileri bir zihniyeti temsil edebilmiş olan bu kanunun, 26 yıllık bir tâdil, tecrübe ve tatbik devresi geçirmiş olmasına, hakkında kıymetli ilim ve idare adamlarımız, yüksek mahkemelerimiz tarafından pek çok fikir ve mütalâalar beyan edilmiş bulunmasına rağmen, artık bugünün ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği, muhtevasında birçok huzursuzluklara sebep olabilen müteaddit pürüzler taşıdığı inkâr edilemez bir hakikat olmuştur.

Söylenebilir ki, bu kanunun bugüne kadar adeta İdarî bir teamül haline getirilmiş bulunan tatbik şekli ile hakikî metni ve ruhu arasında göze batan garip bir tearuz vücut bulmuştur.

İşte biz, birbirini takip edecek olan bir kaç yazı ile tatbikat ile mevzuat arasındaki mübayanet noktalarına temas etmek suretiyle - şimdiye kadar umumiyetle üzerinde mutabık kalınanları sakit geçerek - bu noktalar üzerindeki tamamen şahsî görüş ve mütalâalarımızı sayın meslektaşlarımızın tetkik ve tenkit nazarlarına arzedecek, böylece mesleğe mütevazî bir hizmette bulunarak neticeden de kendi hesabımıza istifade etmeğe gayret edeceğiz.

442 sayılı kanunun 3 ve 5 inci maddelerinin köy sınırları için tesbit ettiği tescil ve katiyet hükümlerini içine alan yukardaki sorunun, birçok meslektaş ve okuyucularımız tarafından müsbet şekilde cevaplandırılacağını tahmin etmekteyiz. Nitekim şimdiye kadar okumak fırsatını bulduğumuz ilgili eser, yazı ve etüdlerde umumiyetle bu fikre temayül edildiğini müşahade etmiş bulunmaktayız. Filhakika bir hamlede okunan 3 ve 5 inci maddeler bizi bu neticeye götürebilecek bir müphemiyete bürünmüşler gibidir.

Peşin olarak ifade edelim ki, biz bu kanaata - tatbikatta pek çok misalini görmüş olmamıza rağmen - iştirak etmemekte daha doğrusu bu anlayışı bu maddelerdeki hükümlerin ruhuna ve kanun vazınının hakikî maksadına aykırı telâkki etmekteyiz. Bizi bu kanaata ulaştıran âmillere dokunmadan önce mevzuumuzu biraz daha açıklayalım:

Köy Kanunu yürürlüğe girdikten sonra, sınırlarını tahdit ve tesbit etmeğe başlayan, sınır komşusu köyler ile gerek sınır ve gerekse sınırla ilgili intifa hakları mevzuunda hiç bir eski ve yeni ihtilâfı bulunmayan bir köyün, komşuları ile de görüşüp uyuştuktan sonra düzenlenip ihtiyar heyetince tasdik edilen sınır kâğıtlarının ilçe idare heyetinin otomatik tasdikına da arzolanduktan sonra, 3 üncü maddeye göre tapu dairelerine tevdi edilip hususî deftere tescil edildiği malûmdur. Böylece sicile geçen sınırların vesair intifa haklarının da katileştiğine şüphe yoktur.

Acaba sınırları katileşen böyle bir köy, katiyet tarihinden sonra yeni bir ihtilâfa düştüğünü veya hal ve şartların değiştiğini ileri sürerek 1, 3, 5, 7, 10, ilâh. Yıl sonra sınırlarının ve ona bağlı sair haklarının değiştirilmesini isteyebilir mi? Başka bir tabirle, 3 üncü maddedeki katiyet, zamanla mukayyet bir katiyet midir? Yoksa bir muhkem kazıye mahiyetini ifade eyler mi?

Kezalik, kanun yürürlüğe girdikten sonra, müşterek sınırlarını tesbit işinde birbirleri ile anlaşılamayan köylerin sınırları vesair hakları, 5 inci maddedeki usule göre idare heyetince resen çizildikten ve belirtildikten ve 5 yıl sonra da tarafların isteği ile bir kere daha gözden geçirildikten sonra acaba müteakip yıllarda bir kere daha tetkik ve tağyir edilebilir mi?

Birinci pürüz budur.

Kanun vazınının köy denen manevî şahsiyetin toprak bütünlüğünü tahdit etme, bu manevî varlığı temsil eden organların kanun müvacehesinde vazife ve salâhiyetlerinin tesir sahasını belirtme, aynı varlığın esaslı bir hükmü olan fertlerin, kanuna karşı mükellefiyetlerini tayin etme bakımından istikrarlı bir sınır rejimini arzu ettiği muhakkaktır. Filhakika müstekar bir sınır, köyler ve köylüler arasındaki ahengin başlıca âmili, bu idareler arasındaki vazife, salâhiyet ve mesuliyet tedahüllerini önleyebilmenin, aralarındaki hak ve menfaat ayrılıklarını ayarlayabilmenin en esaslı şartıdır.

Katî olduğu takdirde, faydası bu kadar bâriz olan bir maksadın maddelerin yazılışındaki müphemiyetten dolayı kanun vazınca kabule şayan olmadığı fikrine elbette düşülmemelidir.

Kanaatımıza göre her iki maddenin tatbikatı maalesef bu gayeye uzak düşmüş, çok perişan bir hal almıştır. Şöyle ki:

Köy Kanunu yürürlüğe girer girmez, ciddi bir hamle ile her köy, kendi sınırını çizmeye ve usulüne göre katileştirip bütün hukuku ile tescil ettirmeye koyulmuştur. Bu sırada komşuları ile ihtilâfları bulunmayan köy idareleri, ilçe idare heyetlerinden usulen birer tasdik kararı alarak kolayca neticeye ulaşmışlar, komşuları ile bir türlü anlaşamayan diğer köyler ise - şayet idare heyetlerinin uzlaştırma teşebbüsleri neticesiz kalmış ise - 5 inci maddenin 1 inci fıkrası hükmüne göre ancak 5 yıl için muteber, geçici bir katiyet elde edebilmişlerdir. Pek tabii olarak bu mühletin sonunda bu ihtilâfların mühim bir kısmı yeniden ele alınmış, isabetli veya isabetsiz birer karara varılarak son ve kati olması lâzım gelen bir neticeye iktiran ettirilmiştir. Bu devrede katileşen sınır kâğıtlarının mühim bir kısmı da tapu dairelerince tescil olunmuştur.

Buna rağmen, evvelce cereyan eden tetkikler sonunda dâvayı kaybeden taraf, 5 yıl geçtikten ve bu müddetin hitamında gerekli tetkikat yapıldıktan sonra dahi ihtilâfı tekrar tazelemiş, ne yazık ki bu istek idare mercilerince kabule lâayık görülüp, oldumolusu bir lüzuma bağlanarak artık muhkem bir kaziye olması lâzım gelen sınır sistemi, yeniden gözden geçirilmiş, çok kere ihtiva ettiği müstakil veya müşterek intifa haklarına da sâri olarak hükümleri değiştirilmiştir. Taraflarca karşılıklı ileri sürülen bu mütevali istek ve incelemeler sonunda aynı taraflar ve aynı ihtilâflar mevzuunda aynı idare heyetinden ekseriya birbirlerine zıt müteaddit kararlar çıkmıştır. İlçemize bağlı bir köy hakkında 930, 939, 944 yıllarında ayrı ayrı mahiyette ve birbirlerine zıt 3 karar verilmiş olduğunu beyan edersem şu anlatmağa çalıştıklarımın en canlı misalini vermiş olurum.

İşin garibi şudur ki, idare heyetlerimizden verildiklerine göre bu kararların hepsi de katileşmiş ve lâzımülicra olmuşlardır.

Dahası vardır.

İdare heyetlerindeki bu çıkmazdan ve neticesiz hesaplaşmadan ümitlerini kesen taraflar, bir kere de mücerret mülkiyet ve intifa iddialarını dillerine dolayıp adli mahkemelere müracaat etmektedirler.

Karşılaştığı hâdiseleri, pek haklı olarak âmm kanunlarındaki usullere göre inceleme mecburiyetini duyan ve subut delili olarak ketileşmiş sınır kâğıtlarına itibar gösteren hâkimlerimiz, dâvalaşan iki köy arasındaki sınırlara müteallik olup, idare heyetlerince verilmiş müteaddit ve mütenakız ve hepsi de kati mahiyet alan bu kararların hangisi ile iş görececeklerini kestirememekte şaşırıp kalmaktadırlar.

Kaldı ki bu İdarî kararların mübayinetini telif ve hukukî kıymetlerini tesbit edebilmek bile üzerinde durulmağa değer ayrı bir tereddüt ve müşkülât mevzuudur.

Kanunun derpiş etmek istediği sulh ve selâmet ile tatbikatın şu şekilde tecelisi arasında ne büyük bir aykırılık vardır.

İşte müşahedesinden vareste kalamadığımız uçurum budur ve bu uçurum sayılı istisnaları olsa bile her ilçemizde mevcuttur.

Eğer bir ihtilâf vukuunda artık son bir şekil alan köy sınırlarını ve bu sınırlarla ilgili mülkiyet ve intifa haklarını, her 5 yılda bir ve ilânihaye değiştirmeye muktedir isek, bu köylerin temas ettiğimiz haklarına dair adlî mahkemelerimizin verdikleri kesinleşmiş ilâmları da 5 yılda, 10 yılda bir hükümsüz düşürebileceğimizi kabul etmemiz lâzım gelir. O takdirde, tarafların tekrarrur etmiş müktesep hakları hangi hukukî mülâhazalarla ihlâl edilebilecektir?

Hiç zannetmem ki İdarî mahkemelerin kararları, adlî mahkemelerin muhkem kaziyelerini bertaraf etmeğe kâfi gelebilsin.

Bu karışıklığa Köy Kanununun bilhassa 5 inci maddesindeki müphemiyetin sebep olduğunu sanıyoruz. Filhakika, bu maddenin 1 inci fıkrası, 3 üncü madde ile olan münasebeti nazarı itibara alınmadan okunur ve hele bu maddenin “bir köy sınırı, bu kanun mucibince çizildikten 5 sene sonra...” hükmü ile başlayan fıkrası bağlı olduğu maddenin mânâ bütünlüğünden ayrılıp, müstakil bir madde gibi mütalâa olunarak bu zihniyetle tatbik edilirse işaret ettiğimiz müphemiyete sebebiyet verilmiş olur.

Bize göre 5 inci madde ve bu maddenin fıkraları, 3 üncü maddeye çok sıkı surette bağlıdır. Adeta onun birer fıkrası gibi mülâhaza edilebilirler. Her iki maddeye istikamet veren fikir 3 üncü maddenin başlangıcındaki “ bu kanunun hükmü başlar başlamaz her köyün sınırı ihtiyar meclisi tarafından bir kâğıda yazdır” ve sonundaki “köy sınırlarına ait işlerde devlet daireleri ve mahkemelerce bu tasdikli defterler esastır” hükmüdür. Birbirlerine çok sıkı şekilde bağlı olan 3 ve 5 inci maddedeki hükümler ancak kanun hükümlerinin yürürlüğe başladığı sırada mevcut olan ihtilâflı ve ihtilâfsız sınır sistemlerine tatbik edilebilir, yoksa başlangıçta sınır sistemleri teessüs etmiş her hangi bir köy veya köylere, her hangi bir zaman ve mekân içinde tatbik edilemez, daha doğrusu edilmemek icap eder.

Tabiatıyla, bir köyün manevî şahsiyetinin sona ermesi veya inkişaf ederek ayrı ayrı iki manevî şahsiyet haline gelmesi ihtimali bu kanaatin istisnasıdır. Bu takdirde Köy Kanununun yürürlüğünden sonra yeni bir köy doğmuş ve bu doğum hâdisesi ile eski ve yeni köylerin sınır sistem-

lerinin yeniden tesbit edilmesi veya değiştirilmesi bir zaruret halini almış demektir.

Üzülerek kaydedelim ki toprak ve nüfus itibariyle tatbik sahası bu kadar geniş, sağlayacağı neticeler bu kadar ehemmiyet arzeden bu kanunun tatbik suretini gösterir bir nizamname veya talimatnamesinin yapılmasına da lüzum görülmemiş, böylece kanunu tatbik edenleri onu yapanların açık ve daha belirgin niyetlerine yaklaştıracak vasıtalar, çareler hazırlanmamıştır.

Bütün bu noksanlıklara ve iltibaslara rağmen her iki madde içinde iddiamızı kuvvetlendiren fikirler de yok değildir.

Bir kere: Kanun vaznı bu maddelerde “lüzum görülürse köy sınırları her 5 yılda bir değiştirilebilir” gibi bir hükmü açıkça ifade etmiş değildir. Eğer onun kastı, sonradan belirecek ihtiyaç ve zaruretlerin tesirleri ile köy sınır sistemlerinin değiştirilmesine mütemayıl olsa idi. maddeye bu açıklığı vermeyi ihmal etmezdi.

Saniiyen: Kanun vaznı idare heyetlerine aksettirilen ihtilâfların hemen 6 ay içinde halledilerek huzur ve sükûnun biran evvel kurulmasını, nizam çabucak ortadan kaldırılmasını emretmiştir.

Salisen: Kanun vaznı, sınır sistemlerinde öyle bir katiliğin teessüsünü temenni etmiştir ki bu katilik, her zaman - zira fıkrada zaman kaydı yoktur - devlet dairelerinde ve mahkemelerde nevma bir tapu gibi itibar görsün. Tapuların hususî hukukta ne gibi bir katiliği ifade ettiği ise hepimizce malumdur.

Yüksek Danıştayın bu maddelerle ilgili, aynı zamanda mevzuumuzu kavrayan alâka çekici 2 kararı tereddütlerimizi sâlim bir yola sevk etmeğe yardım etmektedir.

Danıştay 5 inci dairenin 22.12.1939 gün ve 39/594 sayılı kararında “idare heyetlerinin bu hususta verecekleri kararlar kati olup bunlar tarafından tesbit veya tasdik edilen sınırlar, aradan 5 yıl geçmeden değiştirilemez. Bu 5 yılın hitamında değiştirilmesi icap edenlerde de iki tarafın uzlaşmış olmaları veyahutta sınırın değiştirilmesini icap ettiren hakiki ve esaslı sebeplerin mevcut bulunması icap eder. Yoksa sırf niza ve ihtilâflar var diye sınırlar değiştirilemez ve hiçbir köy sınır tebeddül suretiyle müşterek haklarından iskat olunamaz.” denilmektedir.

Bir hülâsa halinde ele geçirebildiğimiz bu kararın, ait olduğu köylerin kaçınıcı defa vukubulan sınır nizalarını halletmek için verildiğini bilemiyoruz, fakat onun incelenmesinden şunu anlıyoruz: katileşen köy sınırları gelişi güzel değiştirilemezler hakiki sebepler tahtında değiştiril-

seler bile evvelce katileştirilmiş bulunan mera, yayla, sıfat vesaire intifa hakları iskat olunamaz.

Tatbikatta hemen hiçbir köyün mücerret sınırlarını islâh için tâdil veya yeniden tesbit arzusunu izhar ettiği görülmemiş gibidir. Eğer bir köy, Statikoya taraftar olmamış, sınırlarının yeniden tetkikini istemiş ise, bu talebin arkasından mutlaka orta malları üzerindeki müstakil veya müşterek intifa haklarında gözden geçirilmesini ileri sürmüştür. Esasen bir köyün bu gibi müesses haklarında herhangi bir değişiklik yapılmıyorsa idari sınırların bir miktar daralıp genişlemesi köylüler arasında o kadar hararetili bir aksülâmel uyandırmamaktadır.

Madem sınır ihtilâflarının arkasında bir hak ve menfaat pazarlığı mevzuubahs oluyor ve madem ki sınırların değiştirilmesi - bu karara göre - bu haklara sâri telâkki edilmiyor, o halde taraflar niçin ve hangi mucip sebeplerle sınırlarını islâh ettirmek isteğinde bulunsunlar; bizler de müteaddit defalar bu müracaatları 5 yıl kaydına tabi tutarak sınırları yeniden tetkik ve tadil garâbetinde bulunalım.

Bana öyle geliyor ki, saydığımız intifa haklarına taallûk etmeyen sınır değiştirmelerinin hiç birisi esaslı olamaz, olsa olsa idari mahiyette bir genişleme ve daralma mevzuu bahsölur ki, bu da köyün İktisadî yaşayışında ciddi bir tesir vücuda getirmez.

Halbuki istifade haklarına müteallik değiştirmeler doğrudan doğruya köyün iktisadi imkânlarına yöneltilmiş olur. Mütemadiyen değişiklik yapma, bu hayatı kararsız hale getirir. Böyle bir kararsızlık içinde köye emniyetli bir inkişaf sağlanamaz. Bizler ise bu istikrarlı inkişaf imkânını sağlamakla mükellefiz.

İkinci karar da danıştay 5 inci dairesinindir ve daha ziyade bir prensip - karar mahiyetini taşımaktadır.

Beşinci daire 11.6.1941 gün ve 1046 sayılı kararında “köy hududu ihtilâfının halli hususunda kaza idare heyetince ittihaz edilen karar bir nizai hal etmesi ve bir hukuki vaziyeti tesbit eylemesi itibariyle kazai vasıf taşımakta ve temyiz dâvası mevzuunu teşkil etmekte olduğundan bu esas hilâfına kaza idare heyetince eski kararı tâdil yollu karar ittihazi yolsuzdur.” Prensibini koymaktadır.

Gerçi bu karar katileşmemiş bir idare heyeti kararının kendiliğinden aynı heyetçe değiştirilmiyeceğini beyan zımında alınmıştır ama bir taraftan da sınırı müteallik kararın bir nizai hal, bir hakkı tesbit etmesi bakımından kazai mahiyette olduğunu açıklamıştır.

Eğer 5 inci dairenin bu kararında sözü geçen idare heyeti kararı, heyetçe, katileşmeden evvel tâdil edilmeyip de katileştikten sonra taraflardan birinin itirazı üzerine Danıştaya gönderilirse ve orada tetkik edi-

lererek müsbet veya menf bir karara baēlansa idi elbette kesinleŖecekti.

Bu kesinleŖmenin muhkem bir kaziye haline girdiēi, DanıŖtay Kanununun 46 ncı maddesi Büyük Millet Meclisinin 748 inci tefsir kararı hükümleri ile sabittir. (1).

O halde niēin aynı idare heyetinin gerek, ihtilfsz köy sınırları hakkında kendiliēinden katileŖen, gerekse ihtilfl bulunduēundan idare heyetice resen ēizilip karara baēlanan ve 5 yılın sonunda itirazsz katileŖen kararları birer muhkem kaziye telâkki edilmesinler?...

Eēer idare heyetlerinin sınırlara dair katileŖen kararları bu kadar kesinleŖebiliyorsa, nasıl oluyor da bu muhkem kaziyeleri, baēlangıēta izah ettiēimiz veēhile, tekrar tekrar yeniden tetkik ve karara raptını müsamaha ile karŖılayabiliyoruz?

İŖte bizi kanaatımızda ısrara götüren sebepler bunlardır.

Netice olarak Ŗunları söyleyebiliriz:

1 — Bize göre, temas ettiēimiz 5 inci maddedeki 5 yıllık müddet sınırı,, alkal köylerin rızaları hilâfına resen ēizen idare heyetinin isabet veya ademi isabetini anlamak iēin ancak bir defa kullanılması caiz olan bir tecrübe müddetidir.

2 — Gerek 3 üncü madde mucibince nizasz bulunması hasebiyle katileŖen köy sınırlarının, gerekse 5 inci maddede aēıklanan 5 yıllık tecrübe müddetinin itirazlı itirazsz geēirilerek katileŖen köy sınırlarını ve ona baēlı hakları, sözü gecen maddedeki tamamen baēka gayelerle konulmuŖ 5 yıllık tecrübe müddetine baēlı sayarak müteaddit defalar deēiŖtirmekte fayda ve isabet yoktur.

3 — İdare heyetlerinin her iki Ŗekilde kesinleŖen kararlarındaki katilik, zamanla mukayyet geēici bir katilik deēildir. Arzettiēimiz istisnalar haricinde devamlı, istikrarlı, hukuk sistemimizde ifade ettiēi mna ile daimi bir kıymet halinde olan muhkem bir kaziye mahiyetindedir.

2.Ŗubat. 1950

¹ Tefsir: DanıŖtay kararları vaciblinfaz bir hüküm olduēu cihetle onun hakkında mütalâa, serdine imkân yoktur.

CEZA KANUNUNUN SON TADİLİ MÜNASEBETİYLE BİR AÇIKLAMA

Ali Cemal TANIL
Kırşehir Hukuk İşleri Müdürü

Türk Ceza Kanununun birkaç maddesini tâdil eden ve bazı cezaların artırıldığına dair olan 5435 sayılı kanun 16.6.1949 tarihinde uygulanmağa başlamıştır.

Bu kanun Türk Ceza Kanununun bir kaç maddesini değiştirmekle beraber adli saha dışına taşarak geniş miyasta bütün özel kanun ve tüzüklerle kabul edilmiş para cezalarını da (3, 5, 10) misli gibi hadlerle artırmıştır. Yurddaşların çok büyük bir kütlesini ilgilendireceği muhakkak olan bu para cezaları suçlarının sathî bir görüşle mütalâa ve mahdud bir sahaya inhisar ettirilerek üzerinde işlenmemesi hatalı olacağı gibi, çoğunluk teşkil edecek olan ilgililerin de mağdur edeceği düşüncesiyle bir açıklamanın zarurî olduğu kanaatine varılmıştır.

Kanun iki cepheden incelenebilir:

Birinci cephe: —Birinci maddesi, Türk Ceza Kanununun birkaç maddesinde yazı para ve hapis cezalarını artırmıştır. Bu cephe adli sahada tatbik görmekte ve bu çeşit suçları işleyenlere muhakemeleri sonunda verilen cezaları tesbit etmektedir.

Konumuzu bu cihet ilgilendirmeyecektir. Âme huzur ve emniyetini bozan ve kanunun yasaklıklarını hiçe sayarak kendini suçlu duruma düşüren bu gibi yurddaşların mukadderatı mahkeme sonunda aydınlanacağından kendilerinin yardımına, avukatları veya kanunun hafifletici sebepleri ve şahsî müdafaaları yetişebilir.

Bununla beraber bu kısım için çok önemli bir ikazı işaret etmeden geçemeyeceğim.

1 — Bu kanunla silâhların yasak olanı ve olmayanı belirtilmiştir.

Yasak silâhlar için verilen para cezaları en az 100 liradan 1000 liraya ve üç aydan üç yıla kadar hapis, yasak olmayan silâhları izinsiz taşıyanlardan da en az 30 lira, en çok 500 liraya kadar para ve on beş günden üç aya kadar hapis cezası verilir.

2 — Elinde yasak silâh bulunduranlar da bu silâhları bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde askerlik şubelerine teslim mecburdurlar.

Bu kısa ikazı dikkatlerine sunduğum ilgililer bu derece ağır cezalar karşısında kanunun ve diğer adli suçları ilgilendiren artmış cezaları göz önünde tutmaları faydaları icabıdır. Bu konu üzerinde daha fazla inceleme yapmak işimiz haricinde olduğundan bu kadarla iktifa ederek asıl konumuza geçiyorum.

İkinci cephe: — Bu kanunun ikinci maddesile artırılan para cezaları içine, İdarî, özel bütün kanun ve tüzüklerle alınan para cezaları girmektedir. Bu cezaları doğuran suçları işleyenlerin suç işlemekte kasıt ve niyetleri olmadığı ve bu gibilerin büyük bir kısmı da cahil, saf ve fakir kimseler bulunduğu göz önüne alınınca bu ağır para cezalarını bilgilerine ulaştırmak çok yerinde bir hareket olacağı gibi âme nizam ve huzurunun tesisine de bir sebep teşkil edeceği düşünülmüş ve bu yazımız esas tutularak aydınların fakir ve cahil yurddaşları ikaz etmeleri ulusal bir borç olması lâzım geleceği hatıra gelmiştir.

Şu durum karşısında incelemeyi biraz daha derinleştirerek bu mühim konuyu kategorilere ayırmak lâzımdır.

A — Sözü edilen ikinci maddeyi esas üzerinde ayırt edelim.

1 — Büyük Millet Meclisinin ilk kurulduğu tarihten önce yürürlüğe girmiş bulunan bütün kanun ve tüzüklerde yazılı olup da daha sonraki tarihlerde büyük Millet Meclisince miktarına dokunulmamış olan para cezaları 10 misline:

2 — Büyük Millet Meclisi tarafından kabul olunup da 31.12.1939 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlarda yazılı para cezaları 5 misline:

3 — 1.1.1940 tarihinden 31.12.1945 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlarda yazılı para cezaları üç misline çıkarılmıştır.

4 — Maddenin son fıkrasında da: Yukarıki fıkralar uyarınca artırılarak hükmedilecek para cezası 10 liradan aşağı olamaz.

diye ayrıca bir hüküm de kabul edilmişti.

Mühim Not: Şu ayırdıma göre 1.1.1946 dan sonra yayınlanmış kanunlardaki para cezaları bu artırımlara tâbi olmayıp bu kanunlarda yazılı hadler esas tutulacaktır.

B — Derhal hatıra gelebilecek bir hususiyete temas edelim.

Bunun içinde Türk Ceza Kanununun cezalandırdığı âme suçlarının haricinde İdarî kanun ve yetkilerle verilen para cezaları âme suçlarının neler olduğuna dair birkaç misal verelim.

Yaşama topluluğunun en dar sahası köy ve en geniş sahası da şehir esas tutulmak suretiyle bu suçların ayırılımı da aşağıdadır.

1 — Evvelâ dar ve geniş sahada genel topluluğu ilgilendiren bazı âmmе suçları:

A — Tahsil çağındaki çocuklarını okula mazeretsiz göndermiyenlerin,

B — Bu öğrencilerin okula devamı için alâkalı makamların emri üzerine alınacak tedbirlerde ihmali görülen ödevlilerin,

C — Orman yangınlarında söndürme işinde yardım mükellefiyetine gitmeyenlerin,

Ç — Askerlik yoklamalarından kaçanların,

D — İnsan ve hayvan sağlığını ilgilendiren kanun ve mevzuatın yasaklarına riayet etmeyenlerin,

E — Ölüm, doğum, evlenme gibi nüfus vukuatını vaktinde kayıt ettirmeyenlerin,

M — Düşünlerde fazla israfatta bulunanların,

N — Ziraate ve ağaçlara zarar veren her nevi haşarat mücadelesi mükellefiyetini yapmayanların, işledikleri suçlar.

2 — Belediye teşkilâtı bulunan topluluğu ilgilendiren suçlar,

A — Yukarıki maddelerde sayılan bütün suçlar,

B — Belediye zabıta, talimatnamesiyle sağlık zabıtası talimatnamesi yasaklarından olan suçları,

3 — Bütün köy topluluklarını ilgilendiren suçlar:

A — B. fıkrasının birinci maddesindeki fıkralarda sayılı bütün suçlar

B — Köyde mecburî vazifelerini yapmayanların,

C — Muhtar ve azalardan mecburi vazifeleri yapmayanların,

D — Köyde seçim esnasında iş bozanlar ve seçimi geri bıraktıranların işledikleri suçlar:

E — Bir de bu kanuna göre alınacak para cezaları üzerinde bir tahlil yapalım.

1 — 1.1.1946 tarihine kadar yayınlanıp tatbik sahasına geçmiş İdarî kanun ve tüziklerde en az cezayı Köy Kanununun 56 inci maddesi bir kuruştan yüz kuruşa kadar tesbit etmekte idi. Yeni tâdil bu haddi ortadan kaldırmış ve alınacak en az para cezasını on lira kabul etmiştir.

Bilhassa köy muhtarlarının dikkat nazarını çekmiş olmak için bir misalle canlandıralım.

Meselâ: Köyde zengin fakir herkes mecburî imecesini yapacaktır. Yapmayanlardan muhtarın yapacağı her tebliğde (on lira) para cezası alacaktır. Bu imeceye mukabil rayiç üzerine imeceden kurtulmak için her hangi bir bedel alınması katiyen caiz olmadığından imecesini yapmayana kaç defa tebligat yapılırsa o kadar on lira alınacaktır. Bunun daha ağırlı da çocuğunu okula göndermeyenlerin çocuğun devam etmediği her gün için on lira para cezası vermesidir.

2 — İdarî kanunların kabul ettiği eli çok para cezası da (Düğünlerde İsrafatın Men'i) hakkındaki kanun hükümlerine göre artmış nisbeti 250 liradan 500 liraya kadar olan para cezasıdır. Ancak bu ceza mahkemelerce tâyin edilecek ve ceza paraları belediye veznelerine teslim edilecektir.

3 — Ortalama para cezası en az on liradan başlayarak muhtelif hadlerde 1000 liraya kadar çoğalmaktadır.

D — İşte bu suretle artırılan para cezaları küçümsenmiyecek ve daima dikkat nazara çarpacak bir durum arz etmektedir. Pek çok yurddaşların bilmiyerek bu cezaya her zaman için çarpılmaları varittir.

Bu para cezalarının önemi zihinlerde iyice yer tutması için günlük olaylardan bir iki canlı misal verelim.

1 — Tahsil çağındaki bir çocuğu velisi sebepsiz olarak okula göndermezse vereceği en az ceza köylerde her gün için ve şehirlerde her defasında on liradır.

2 — Düğün münasebetiyle geline iki kattan fazla elbise verenler, hediye kabul edenler, cihaz teşhir edenler velhasıl bu hususta yayınlanan İl Genel Talimatına ve mahsus kanuna aykırı hareket edenlerin vereceği en az ceza (250) liradır.

3 — Sinema ve tiyatrolarda sigara içmek yasaktır dinlemiyenlerin vereceği en az ceza on liradır. Bu cezayı belediye başkanları şahsen verirler ve ilçelerde on beş şehirlerde 25 liradır.

4 — Askerî yoklamalarını yaptırmayanların vereceği en az ceza 45-90 liradır.

5 — Köylerden devlet yardımı ile yapılmakta olan okullarda ödevlerini yapmayan muhtar ve köy heyeti üyelerinin vereceği en az ceza da 25 liradan başlamaktadır.

6 — Bir ay içinde ölenleri malmüdürlüğüne haber vermeyen muhtarlar en az 125 lira ceza vereceklerdir.

Bu misaller böylece çoğaltılabilir. Bizim böyle bir açıklamayı yurddaşların bilgisine arz etmekten maksadımız genel menfaatin korunması

ve bu gibi suçlardan kaçınılması gayesine matuftur. İkazlarımızı dinlemeyecekleri ise kendi mukadderatı ile baş başa tekrederek konuya son veriyorum.

KÖY KALKINMASINDA KÖY İDARE ADAMLARI

A. Hikmet ÜNERİ

Pervari Kaymakamı

Türkiyenin bünyesi içinde en mühim idari bölüm köydür. Zira Türk nüfusunun yüzde 80 i köylerde yaşamaktadır. Köylerimiz istenen efsafî haiz teşekküller değildirler. Başta Köy Kanunu olduğu halde önemli bütün kanunlar köyle ilgilenmiş, köyün terakkisi için esaslı hükümler vazetmiştir. Köydekiler hariç köy idaresi ile ilgili büyük, küçük makamlar az veya çok köy işleri ile meşgul olmuşlardır, Fakat buna rağmen istenen gayeye varılamamıştır.

Meselenin en ince tarafını bu olayın sebeplerini araştırmak teşkil eder.

Bir içtimai müessesenin varlığı onu teşkil eden unsurların varlığı ile inkişafı da bu unsurların çalışmaları ile mümkündür. İdari birer cüzûtam olan müesseselerin ihtiyaçlara cevap verecek şekilde bulundurulmaları ve medeni icaplara uygun olarak tekâmül edebilmeleri o müesseseleri çevirenlerin kabiliyet ve faaliyetleri ile sıkı sıkıya ilgilidir. Bu böyle olunca köylerimizde tatminkâr olmayan bugünkü manzarayı seyrederken gözleri köy adamlarına çevirmemeye imkân kalmaz. Köy kalkınması düşünülürken birçok hususların hasında yakın köy idaresini yani köyü idare eden organları hassasiyetle ele almak iktiza eder.

Mevcut kanunlara göre köyün başında köy ihtiyar kurulu vardır, ihtiyar kurulunun başı ve icra organı da muhtardır.

Köy Kanunu muhtara birçok vazifeler yüklemiştir, bunlar da ifası mecburi olan köy işleri ve isteğe bağlı işler diye iki guruba ayrılmıştır. İhtiyar kurulu ve muhtarlığın önemini iyice belirtmiş olmak için bu işleri kısaca saymak gerekir.

Mecburi işler şunlardır:

Sıtma, sivrisinek tarafından aşılandığı ve sivrisinek de su birikintilerinde barındığı ve ürediği için her şeyden evvel köy sınırı dahilindeki su birikintilerini kurutmak;

Köye kapalı yoldan içilecek su getirmek ve çeşme yapmak, köyün içtiği su kapalı geliyorsa yolunda delik deşik bırakmamak ve mezarlıktan veya süprüntülük veya gübrelikten geçiyorsa yolunu değiştirmek;

Köylerdeki kuyu ağızlarına bir arşın yüksekliğinde bilezik yapmak ve etrafını iki metre eninde harçlı döşeme ile çevirmek;

Evlerde odalarla ahırları bir birinden ayırmak;

Köyün her evinde üstü kapalı ve kuyulu veya lâğımlı bir helâ yapmak ve köyün münasip bir yerinde herkes için kuyusu kapalı veya lâğımlı bir umumi helâ yapmak;

Evlerde dökülecek pis suların kuyu, çeşme, pınar sularına karışmayarak ayrıca akıp gitmesi için üstü kapalı akıntı yapmak;

Köylerde evlerin etrafını ve köyün sokaklarını temiz tutmak;

Çeşme, kuyu ve pınar başlarında pislik bulundurmayıp temiz tutmak bataklık olmasına mani olmak;

Köyün süprüntü ve gübresini köyden uzak bir mahalde toplatmak;

Köyün içinde düzgün yollar yaptırmak;

Köy ortasında bir köy meydanı açmak;

Köy odası yapmak;

Bir köy konuk odası yapmak;

Okul inşa ettirmek;

Köy mezarlığını islâh etmek ve ağaçlandırmak;

Bir köy korusu sağlamak ve muhafaza etmek;

Komşu köylere ve ilçeye giden yolları yapmak;

Köylü asker ailelerine nakdi ve bedenî yardım sağlamak;

Köy adına nalbant, bakkal dükkânları yaptırmak;

Köye ortaklama korucu, sığırtaç ve çoban tutmak;

Köyde çıkacak salgın hastalıklar için gerekli tedbirler almak ve hükümete haber vermek;

Köy hayvanlarında çıkacak hastalıklar için aynı işi yapmak;

Köyde sel felâketini önlemek;

Muzur hayvanları itilâf etmek;

Köy halkının mal ve mahsûllerini korumak;

Köydeki yıkılmaya meyyal evleri ve ahırları zamanında yıktırmak veya tamir ettirmek;

Köy içinde hayvan koşturmamak ve başıboş hayvan bıraktırmamak devlet parasının kıymetini korumak;

Felâkete maruz kalanların yardımına koşmak;

Çürümüş ve kokmuş şeylerin köy içinde bırakılmasına mani olmak;

Hayvanları korumak mer'aları korumak;

İhtiyar meclisini idare etmek;

Bazı ihtiyarî işler de şunlardır:

Köy evlerinin ve ahırlarının iç ve dışını badanalanması;

Köy yollarının kaldırım ile döşenmesi;
 Köyde çamaşırlık, hamam çarşı yeri yapmak;
 Münasip yerlerde orman yetiştirmek, köy yollarını ağaçlandırma;
 Ortaklama arklar ve sulama tesisleri yapmak;
 Köye ortaklama ziraat âletleri temin etmek;
 Köyde ortaklama değirmen yapmak;
 Köylüden berber, ayakkabıcı, nalbant, demirci, arabacı, kalaycı gibi köylü için faydalı sanat adamları yetiştirmek;
 Köylünün bilgisini arttıracak çarelere başvurmak;
 Fakir kölüye yardım sağlamak evlenmeleri teşvik etmek ve kolaylaştırmak;
 Hülâsa köylü için lüzumlu ve faydalı olan her işte kanun mecbur etmese dahi önayak olmak;

Köy kanununun tesbit ettiği bu hususlardan başka hususî kanunlarla köy muhtarlarına tahmil edilmiş birçok mühim görevler vardır.

Tahsili Envai Kanunu, Tapu Kanunun, Marif Kanunları, Özel İdare ile ilgili kanunlar, zabıtaya ait kanunlar ve buna benzerleri muhtara zaruri olarak birçok vazifeler tahmil etmişlerdir.

Köylünün köydeki idaresinden maada devletle olan bütün münasebetlerinde aracılık ve temsilcilik icabı gereken işleri yapmak muhtarlara aittir.

Bütün bunlar gösteriyor ki muhtarlar asla küçümsenemeyecek birçok işlerle ödevlidirler. Bu derece önemli işler görmek zorunda olan muhtar ve ihtiyar kurulu üyeleri şimdiki halde hangi evsafaadırlar ve nasıl iş başına geçiyorlar.

Köy muhtarı ve ihtiyar kurulu üyelerinin seçilmesi için kanunun aradığı şartlar aşağıda sıralandığı üzere gayet basittir:

Türkiye Cumhuriyeti tebaası olmak;

Köy halkından olmak veyahut 6 aydan beri köyde yerleşmiş olmak ve köyün nüfus kütüğünde yazılı olmak;

18 yaşını bitirmiş olmak;

Cinayetle mahkûm olmamak;

Delilik, bunaklık, sefihlik gibi bir hal sebebi ile hâkim tarafından vesayet altına alınmış olmamak;

Yüz kızartıcı cünha ile cezalandırılmış olmamak;

Hükümet ve vilâyet veya köyün veya imtiyazlı şirketlerin aylıklı memuru olmamak;

Bir de millet mektepleri nizamnamesine alınmış bir hükümle muhtarın okuryazar olması lâzımdır.

Bu evsftaki her şahıs yani hemen her köylü ihtiyar kuruluna seçilebilir. Görülüyor ki kanun daha ziyade olmaması lâzım gelen menfi vasıtalar üzerinde durmuştur. Yalnız bir nizamname müsbet bir tanecik vasıf aramaktadır.

Bundan ötürü bugün tatbikatta bütün vazifelerini lâıyık ile yapabilen muhtar ve ihtiyar kurulu hiç yok denecek kadar azdır. Anadolunun bazı bölgelerinde şöyle böyle vazife görebilen köy adamlarına rastlanabilir.

Bazı bölgelerinde ise kâfi derecede iş görebilecekleri bulunabilir, fakat, ekseriyet görevlerini asla yapamamaktadırlar.

Öyle bölgelerimiz vardır ki bu şartlar altında köy Kanununun en basit hükümlerini dahi tatbik etmek mümkün olmamaktadır.

Kanunların bir kenarda durmasının, köylerimizin geri seviyede kalmasının, köy ve köylü dâvasındaki samimi arzuların tahakkuk etmeyişinin en mühim sebebi işte bu köy adamlarının kifayetsizliğidir. Köy muhtarı ihtiyar kurulu ve korucularının muvaffak olamayışlarının sebepleri şunlardır:

- 1 — Tahsil durumunun yetmezliği,
 - 2 — Muhtarlığın ve diğer görevlerin tâli bir vazife olarak kalışı ve maddi durumun ahenksizliği,
 - 3 — Seçim sisteminden doğan bazı mahzurlar,
- Bunları ayrı ayrı izah edelim.

Tahsil meselesi:

Tahsil bir anahtardır. Sahibine hayat sahasının birçok kapalı kapılarını açmak kaabiliyetini verir. Köylerimizin birçoğunda okuryazar nisbeti çok düşüktür. Eskidenberi okulu olmayan köylerde ilkokul mezunu köylü bulmak güçtür. Böyle bir köylü vatandaş bulunsa bile köydeki içtimai şartlar icabı çok zaman muhtar seçilmek kaabiliyetinden mahrumdur. Ekseri muhtarlar ancak ismini yazacak kadar okuryazardır bu sebepten kanunları, nizamları devlet emirlerini okuyup anlayamazlar mahiyetini bilmedikleri evraka mühürlerini basarlar. Şarkta zaruri olarak okuma yazması olmayan muhtarlar da bulunmaktadır. Ve miktarları az bir yekûn tutmaz.

Muhtarlık en az ilkokul mezunu dahi olmayışları bu dâvada başarıyı bir hamlede yarıya indirir.

Muhtarlık görevinin tâli meşgale kalışı:

Bugünkü teamüle göre köyde daha ziyade varlık sahibi insanlar muhtar olmaktadır. Bunların birçok şahsi işleri vardır. Çok zaman muhtarlığı şahsi işlerini yürütmekte bir kolaylık sağlasın diye kabul ederler. Bu evsftaki insanların köy için faydalı olmayacakları tabiidir. Muhtarların

fakir insanlardan seçilmesi hususu daha vahimdir. Geçimini temin için çok çalışmak zorunda olan böyle kimseler köylüye bütbütün faydalı olamazlar. Yokluk onları bazen vazifelerini suiistimale de sevk eder. Muhtarlık ücretinin bugünkü şekli bir iane bir sadaka manzarası arzeder ve sahibine umulan faydayı sağlamaz.

Köye teveccüh eden misafiri ağırlamak, memuru barındırmak gibi hususlar muhtarın sırtına yüklenmektedir.

İşte bu gibi sebeplerden ötürü muhtarlar köyün lüzumlu işlerini bir tarafa bırakıp maddi bir gaile içinde yuvarlanmaktadırlar.

Bunları nazarı itibare alarak muhtarlığın maddi cephesini takviye etmek lâzımdır. Muhtar kendi şahsi işlerini ve geçimini düşünmek kaygusundan âzade olmalıdır.

Seçim meselesi:

Köy Kanununa göre muhtar ve ihtiyar kurulu köylü tarafından seçilmektedir.

Tahsil ve görgü bakımından ekseriya bitaraflık mefhumunu kavramaktan âciz insanlar seçilmektedir. Bunlar kifayetsizliklerinden dolayı bitaraf olamıyorlar, gözleri tok olmadığından menfaat hisleri ile dolu oluyorlar ve seçimin ezeli bir mahzuru olarak tekrar seçilme yani rey mülâhazası onların hareketine daima müessir oluyor. Dost, akraba hatır gönül işleri de onların faaliyetlerinde rol oynamaktan geri durmaz. Muhtar kırk yıllık ağasını, dayısını, baba dostunu çok zaman mahiyetini bile bilmediği bir kanun maddesi için çiğner mi?

Biraz da ihtiyar kurulu üzerinde ayrıca durmak lâzımdır.

Kanunen muhtarın en yakın yardımcısı olan ihtiyar kurulu kanununun kendilerine yüklettiği işleri görmek hususunda muhtardan da kısır durumdadırlar. Muhtarlarda aranan okuma yazma vasfı bunlarda aranmamaktadır. İhtiyar kurulu üyeliği fahridir. İşte bu iki nokta üyeden vazife beklenmekte insanı ümitsiz kılmağa kâfidir. Kendi geçim derdi ile meşgul olmakta bulunan okuma yazması dahi bulunmayan bir köylüden fahrî hizmet beklemek muhaldir. Daha onu seçerken bilgi ve tecrübe aranmadığı için akıl hocalığı dahi pek faydalı olmaz. İşte bu kısa fakat bariz sebeplerden ötürü köyde ihtiyar kurulu müessesesi tamamen meflûç bir haldedir.

Unutulmaması lâzım gelen bir şahıs ta köy korucusudur.

Köy korucusu, muhtarın icrai işlerdeki kolu ve böylece en büyük yardımcısıdır. Maaless ef köy koruculuğunun bugünkü manzarası da matluba muvafık değildir. Bununda birinci sebebi maddidir. Köylüden güçlükle toplanan bekçi ücretleri tatminkâr değildir. Muhtar ve ihtiyar kurulu üye-

leri ekseriya kendileri gibi korucular arayıp bulmaktadır. Kılık kıyafet işi ve silâh vaziyeti de mühemeldir. Bugünkü koruculuğa razı olanlar çok zaman bu işe asla yaramayanlardır. Onurlu ve çalışkan insanlar koruculuğa talip olmazlar. İcrai kıymeti büyük olan bu müessesenin bilhassa islahı lâzımdır.

Köye çok girmesi ne kendisi ne de köylü için iyi olmayan jandarmayı köye sokmamak koruculuğu islah etmekle mümkün olur.

Yukarıdan beri yazdıklarımızla bugünkü köy idaresinin aksaklıklarını belirtmeğe çalıştık, kifayetsizliği ve aksaklığı tesbit etmek dâvanın halli için lüzumlu fakat yeter değildir. İyi ve kâfi olmadıkları iddia olunan şartlar yerine müsbet olanlarını ortaya koymak lâzımdır.

Köylerin kalkınması için birinci şart köy adamlarının yani muhtarlık ihtiyar kurulu üyeliği ve korucularının islahıdır.

Bunun için de bu işlerin başına yeter evsafa şahıslar gelmelidir.

İtiraf etmek lâzımdır ki, yekûnleri asla küçümselemeyecek miktardaki köylerde bugün için bu müesseseleri çevirecek eleman mevcut değildir.

Bu bir vakiidir ve hakikattir. Şu hale nazaran böyle köylerde seçim yapmak suretiyle bu çeşit şahısları başa geçirmek maddeten imkânsızdır.

Böylece ortaya çok nazik bir mesele çıkıyor. Matlup evsafı haiz bazı muhtarlar köyde bulunmamak zaruretiden bunları dışarıdan temin etmek yani bir nevi tayin yoluna gitmek.

Demokrasi cereyanının memlekette bu derece benimsendiği ve inkişaf ettiği bir zamanda böyle bir iddiayı savunmak cidden çok üzücüdür. Fakat mantık insana başka bir yol gösteremiyor. Belki şekil itibariyle intihaba benzer bir hal yolu bulunabilir. Fakat istenen gayeyi ruhen sağlamış olmaz. Tekrar edelim kestirmesi şudur. Muayyen bir zamana kadar eleman bulunmayan bazı köylerimize o köylerin dışından iyi vasıflı muhtarlar sağlamak lâzımdır.

Muhtarlarda bugün aranan vasıfların yanında başkaları da aranmalıdır.

Muhtar olmak için en az Ortaokul mezunu veya maaşlı bir devlet memuriyetinde bulunmuş olmak lâzımdır. Tahsil görenlerin adedi günden güne artmaktadır. Hükümetin kesin tasarruf kararı karşısında birçok okul mezunlar devlet kapısında iş bulamamaktadırlar ve diğer birçokları ileride işsizlik tehlikesi karşısındadırlar. Bu sebeplerden dolayı köy muhtarlığına gidecek bol bol eleman bulunabilir.

Keza muhtar olmak için askerliğini yapmış olmak ve 25 yaşını doldurmuş bulunmak lâzımdır.

En mühim olarak da maaş meselesi ele alınmalıdır.

Köy muhtarları tahsil durumlarına ve kıdemlerine göre tıpkı memur-

lar gibi devletten maaş almalıdırlar. Maaşları için de köylerden hayvanlar vergisine eklenecek bir pay maliye tarafından tahsil edilmelidir. Hatta gelir vergisinin koyduğu asgarî maiyet haddi prensibi karşısında köylülerin çoğundan artık alınmaması gereken hayvanlar vergisi ve diğer bazı vergiler pekâlâ bu işler için tahsis edilebilir.

Bir diğer mühim şart da şu olmalıdır. Muhtar ve korucular köyde vazifelerini sektedar edecek şekilde istihsal ve hayvancılık gibi işlerle meşgul olmaktan menedilmelidirler.

İhtiyar kurulu üyeleri için de şu şartlar aranmalıdır:

İhtiyar kurulu üyeleri okuryazar olmalıdır.

İhtiyar kurulu üyeleri seçimde belirtilmeli. Ayrıca muhtar kadar olmamakla beraber ayda muayyen bir ücret almalıdırlar.

Korucuya gelince:

Köyün kolluk kuvveti olacak köyle ilçe arasındaki işlerde irtibat vazifesi görecek olan bu şahsın üzerinde de önemle durmak lâzımdır.

Korucu kanunlara sıkı sıkıya riayetle mükellef kılmak lâzımdır.

Bunun için de şöyle bir teklif hatıra gelmektedir:

Her askerlik kurasından muayyen miktar askerliğini yapmış okuryazar temiz ahlâklı bir askerin geri kalan askerliğini köyünde koruculukla geçirmesi esası kabul edilmelidir. Silâhı teçhizatı ile köyüne bu görevle gönderilmek ve üzerinde daimi bir mürakabe sağlamak üzere mahallî ilçe jandarma komutanlığı emrine verilmelidir.

Askerlik meclisi her köyün yoklamasını yaparken o doğumlulardan bir veya nüfusa göre bir kaç kişiyi peşinen tesbit etmelidir.

Ayrıca köylere gelecek olan bu koruculara yine köy tahsisatından bir miktar ücret de verilmelidir. Bu yoldan koruculuğa geçirilen bir şahıs bu avantajı elden kaçırmamak için vazifesini hassasiyetle yapmağa çalışacaktır. Üzerinde ordunun manevî hüviyeti olduğu için görevini jandarma gibi kolayca ifa edebilecektir.

Köy adamlarını korucusundan muhtara kadar bu şekilde gerek maddi ve gerekse manevî kuvvetlerle teçhiz ettikten sonra selâhiyetlerini de mesuliyetlerini de buna göre ayarlamalıdır.

Validen başlamak üzere Hiyerarşik bir şekilde âmirlerin tahrik edici mutlak selâhiyetlerini takviye etmeli muhtara da köylüler üzerinde buna benzer selâhiyetler tanımalıdır.

Köylerde muhtarlık, kolluk odalarını toplanma salonunu ve birde yatacak yeri ile misafir odasını ihtiva eden bir resmî muhtarlık dairesinin yaptırılma işi de hatırdan çıkarılmamalıdır.

Üzerinde daima sallanacak Türk bayrağı ile bu bina kısa zamanda köy kalkınmasının bir sembolü olacaktır.

SITMA

Yazan: Dr. Celâl İREN

Konumuza başlamadan evvel, memleketimizi kemiren ve uzun zamandan beri devam eden bu hastalığın âmillerinden ve sebeplerinden bahsedeceğiz. Memleket çapında bir dâva haline gelen ve Sağlık Bakanlığı tarafından ön plâna alınan sıtma, halen memleketimizde tamamen azalmış ve büyük bir kaynak halinde iken sönük ve yer yer beliren ocaklar halindedir. Hakikaten mücadelesine değer verilen bu hastalık (halk arasında ne olacak sıtmadır geçer merak etmeyin) den uzak kalmak zorundayız. İçerisinde bulunduğumuz bu meslekte bunun kadar uzviyette tahribat yapan bir hastalık hemen hemen yok gibidir denilmeye liyakat ve şöhret kazanmıştır. Halk arasında bile darbimesel haline geçmiş sıtmayı dile getirerek (on sene sonra yakaladığım hastamı arkadan, ensesinden tanırım) denecek kadar ileriye varılmıştır. En mühim ihtilâtları yapmaktan çekinmeyen, insan uzviyetine musallat olan ve acımadan her türlü hastalığa vesile olan bu hastalığı hepimizin bilmesi lâzımdır. Meselâ Siroz'un başta gelen en mühim âmili yine sıtmadır. Sonradan sırası geldikçe bunlardan bahsedeceğiz. Mümkün merteye açık ve anlaşılır bir dille yazmaya gayret edeceğim.

Şimdi en mühim olan sıtmayı yapan âmil nedir ve ne ile geçer? Bunlardan bahsedelim:

Bugün herkesin malûmu olduğu üzere sıtma sivrisinekle ve bunların Anofel denilen çeşitleriyle geçer. Bu cinsten başka bir çeşit sivrisinekle geçen hastalıklardan Sarıhumma ve Dank vardır. Kâhil sivrisinekler yumurtalarını tercihan sâkin, dalgadan ve cereyandan ve tabii düşmanlarının tesirinden saklı yerlerdeki sulara, bataklıklara, dere kenarlarına, bataklı sazlıklara, birikinti sularına, havuzlara, cereyansız su kenarlarına yumurtalarını bırakırlar. Bunlar da cinslerine göre ya tek olarak veya bir zincir halinde olurlar. Bir müddet sonra bu yumurtalar çatlar ve içerisinden hayvancıklar olan sürfeler meydana çıkar. Bunlar yumurtadan çıktıkları zaman çok küçüktürler. Gıdalarını sularda mevcut küçük organizmalardan veya parçalanmış küçük uzvi maddelerden yemekle geçinirler ve büyürler. Anofellerin sürfe müddeti asgari 5 gündür. Bu sürfeler su sathının hemen, altında ve bu satha muvazi

bulunurlar. Bundan iki gün sonra sürfe kâhil olur ve arka tarafı çatlayarak içerisinden kanatlı kâhil sivrisinek suyun üzerine çıkar, kanatları kurur, sertleşir ve kısa bir zaman suyun üzerinde yüzdükten sonra uçup gider. Bu istihale devresi 7 gün sürer. Bu en müsait hararet derecesinde en kısa bir zamandır. Soğuk hava bu zamanı uzatır. Daha evvel de söylediğimiz üzere sivrisineklerin tekâmül devresine gelebilmelerini temin maksadiyle behemahal suya ihtiyaç vardır. Halk umumiyetle sazlıklarda kayaklıklarda sivrisinek bulunur zannederler. Buralarda sivrisinek yetişmez, ancak bu sazlıklar bataklıkli yerler olursa o vakit buralarda sivrisinek kolaylıkla ürer. Yoksa başka bir şekilde sivrisinek buralarda üreyemez. Her sivrisinek de hastalık tevhit etmez. Bilhassa bunların dişileri insanları ısırarak hastalığı tevhit ederler. Çünkü iğnesi kuvvetli ve nâfizdir. Erkek sivrisineğin iğnesi insan veya hayvan derisine nüfuz edecek derecede kuvvetli değildir. Yaşayış şartları ve geçimleri de ayrı ayrıdır. Erkeği nebat usareleriyle yaşadığı halde dişisi daha fazla böyle insanları ısırarak suretiyle emdiği kan ile gıdalarını temin ederler. Eğer böyle kan bulamazlarsa o vakit nebat usareleriyle geçinirler. Bunun içindir ki bazı sivrisinekler katiyen insanları ısırılmazlar. Bazıları ise mütemediyen kan ararlar ve ancak bununla geçinirler. Bulamadıkları takdirde rüzgârlara tâbi olarak yer yer dolaşır ve bu ihtiyaçlarını temin ederler. Bir kısım sivrisinekler de yukarıda söylediğimiz üzere bataklıkli yerlerde yaşarlar ve esaslı yerlerini hiç terketmezler. Bunun içindir ki bu gibi yerlerde avlanmak üzere gelen avcılara musallat olurlar. Sivrisinek insanı ısırdıktan sonra iğnesini derinin içine sokarak geçirir. Buraya akıttığı mâyi ile orada kaşıntı ve sızlama duyulur. Sivrisineklerin hepsi yalnız geceleyin insanları ısırılmazlar, bir kısmı da gündüzün ısırırlar. Bunları birbirinden tefrik etmek güçtür. Geceleyin ısırınlar gündüzleri evlerin en kuytu yerlerinde saklanırlar. Bunun için de rüzgârın ve diğer hava cereyanlarının tesirinden kendilerini korumuş olurlar. İşte rüzgârın tesirine tâbi olmayan bu hayvanların en çok gidebilecekleri mesafe nâdiren yarım mildir. Hatta Anofel sivrisinekler bile mıntakalarından ancak yarım mil kutrundaki dairede gezinirler. Bu gezintilerini de sırf kanla beslendiklerinden dolayı gıda temini maksadiyle yaparlar ve avlarını bulduktan sonra konar hem hastalık aşılar hem de gıdasını almış olur.

Bir nevi sivrisinekler de vardır ki bunlar da lağım pisliğinin döküldüğü yerlerde, derelerde bulunurlar. Bullara (Culex) denir ve umumiyetle bulundukları mahalden ancak bir mil daha öte yere gidebilirler. Halbuki türlü su bataklıkli yerlerinde yaşayan sivrisinekler ise çok uzaklara kadar giderler. Bunun için de zararsızdırlar. Bizim bildiğimiz alelade

sivrisineklerin bir hususiyetleri de mücadelede bize kolaylık gösterenlerdir ki o da ömürlerinin kısa olması ve uzak mesafelere kadar gidemeyişleridir.

Sıtmayı nakletmekte bu gibi sivrisinekler ancak birer vasıttır. Sivrisinek sıtmalı bir insanın kanını emdikten sonra onun kanında o sırada gezer bir halde bulunan sıtmayı hortumu ile emer, bu onda hiçbir fenalık yapmaz. Ancak acıdığı zaman sağlam bir insanı ısırınca ağzından ifraz ettiği bir mâyii oraya bırakır. Bu mayi ısırılan yeri kaşımak zorunda bıraktığından sivrisineğin bünyesinde saklı bulunan sıtma ısırılan bu delikten içeriye girer ve sağlam insan bu şekilde aşılanmış olur. 6-15 gün sonra insanda hastalık başlar. Onun içindir ki sivrisineklerle mücadelenin büyük bir kıymeti vardır. Böylece nakleden bu vasıtalar ancak mücadele neticesinde ortadan kaldırılmış olur.

Bunları, mücadele ve imha için tevessül edilecek vasıtaların en başında, bugün D.D.T. gelir. Sivrisineklerle iki şekilde mücadele edilmektedir. Bunların en başında pencerelere ve kapılara tel kafes koymak ve cibinlik kullanmak gelir. İmha için ise en evvela bataklıkları kurutmak veya drenaj usulüne müracaatla mümkün olur. Birikinti sularını devamlı (ventilation) a tâbi tutmak, suda sürfe yaşamaması için dalga yapmak zaruridir. Drenaj suretiyle akıtılan sularla birçok tarlaları da sulamak hususunda büyük bir fayda temin edilmiş olur. Pirinç tarlaları da bir nevi mücadeleye imkân veren bataklıklardan sayılmaktadır. Şöyle ki bu da ancak mütenavip usulle tarlaları sulamaktır. Memleketimizde ilk zamanlar kabul edilen esaslara göre pirinç tarlalarını on gün sulamak ve üç gün kesmek suretiyle yapıldı. Son tetkikat ile sulama yedi güne indirilmiştir. Çünkü sürfeler bu kadar günde neşvünema bulur. Şekilde görüldüğü üzere (B) tarlaları daimi (A) tarlaları mütenavip surette sulattırılmış-

A	B	B
A	B	A
B	A	B

tır. Yani yedi gün su vermek ve üç gün kesmek suretiyle. (A) tarlalarından alınan mahsûl (B) lere nisbeten % 3 nisbetinde fazla görülmüştür. İkinci sene (B) tarlaları mütenavip, (A) tarlaları ise daimi sulanmıştır ve daha fazla eyi netice alınmıştır. Sebebi suyun çekilmesi suretiyle nebatın köküne ve toprağa kuvvet vermek maksadiyle, oksijenin toprağa nüfuzunu mümkün kıyor, aynı zamanda azotlu mevaddın pirince gıda olmasını temin ediyor. Halbuki uzun zaman su altında kalan tarlalar ise oksidasyon ve nitrasyon fiilinin husulüne mâni oluyor.

Sivrisineklerle Mücadele Usulleri:

Bu hususta ilk yapılacak iş bataklıkları kurutmaktır, olmadığı takdirde suların üzerine Paris Yeşili dökülmelidir. Fakat en iyi mücadele tarzı son yılların bir hârikası olan D.D.T. dir. Bunların hiç birisi yoksa suyun üzerine yağ dökme lidir. Yağ suyun sathında bir zar tabakası teşkil eder. Bunun altında kalan sürfeler bu şekilde havasızlıktan boğulurlar. Bu hususta otomobil yağlarından istifade edilebilir. Bu yağları veya D.D.T. yi bilhassa sivrisineklerin üreme zamanında 6-7 günde bir dökmek lâzımdır. Bundan başka suyun sathına dökülmek üzere (kreozot) kullanılır. Fakat bu suların hayvanlar tarafından içilmesi doğru olmaz, zira hastalandırır.

Bir de sivrisineklerin tabii düşmanları vardır. Bunlar da kuşlar, yarasalar ve kambusia denilen bir çeşit balıklardır. Bu balıklar her türlü suda yaşar ve bir defasında 165 sürfe yer.

Evlerin civarında ekseriya yağmur sulariyle dolmuş çukurlar görülür. Bunları behemahal kapamalıdır. Damdan veya musluklardan akan kirli sularla ev haricindeki musluklardan akan bulaşık sularının birikintileri sivrisineklerin üremesine müsaittir. Bu suları ya lağımlara akıtmalı veyahut bir hendek veya oluk içerisine toplatarak üzerine münasip fasılalarla yağ dökülmelidir. Septik depodan çıkan mâyi kat'iyen arazi üzerine akıtılmamalıdır. Bir de at ve sığırların sulama yatakları da sivrisineklerin de üreme yatağıdır.

Sivrisinekler ve bilhassa sıtma taşıyanı insanı geceleyin ısırırlar. Yalnız bu sıtmayı nakleden sivrisinekler çok korkak olduklarından en ufak bir hareketten kuşkulanırlar. Onun içindir ki uyuyan kimse uyanık bir şahsa nisbetle daha müsaittir. Böyle tropik yerlerde yaşayanlar behemehâl ya bir cibinlik içinde veyahut tel kafesli odalarda uyulmalıdırlar. Pencerele rin önüne konan teller in de bir şekli vardır. Lâlettayin geniş delikli teller in kullanılmas ının hiç bir faydas ı yoktur. En aşağı bir santimetre karede 25 delik bulunan teller kullanılmalıdır. Daha ufak delikli olan ı ise müreccaktır.

Mücadele kısmında devlet ve halkın elbirliği etmesi şarttır. Mücadeleye başlarken gazetelerle, makalelerle, dükkân camekânlarına konulacak afişlerle ilân etmek, konferanslar vermek ve halkın sivrisinek mücadelesi hakkındaki malumatını takviye ve inkişaf ettirmek lâzımdır. İcabı halinde sinemalarda umumi mahallerde filim göstermek suretiyle takviye etmek gereklidir.

Şimdi bahsimizi biraz genişleterek ve derinleştirerek bazı hususları

açıklayalım. Şöyle ki bu gün memleketimizde uzun mücadelelerin mahsulü olarak hemen hemen kıymetini kaybedecek duruma giren sıtmanın insanlara aşılınması muhakkak surette kanlarında sıtma parazitlerini taşıyan insanları ısırarak suretiyle kanını emerek oradan aldığı paraziti vücudunda bir müddet tahminen bir hafta kaldıktan ve muayyen bir istihale devresini geçirdikten sonra sağlam bir adamı ısırarak olan bu Anofel denilen dişi sivrisinek sıtmayı bu şekilde aşılar. O halde ısırmasının akabinde salim bir insan veya bu bir hafta müddet zarfında ısırılanlara bir zararı olmuyor demektir. Ancak bu müddetin hitamından sonra ısırılan insanlar sıtmaya aşılanırlar. O halde malyanın yayılması için behemahal böyle nakledici bir mevcuda ihtiyaç vardır. Bundan anlaşılıyor ki erkek sivrisinek ısırılmaz, bu eziyeti insana çektiren dişisidir. O halde bunları şu şekilde ayırt edebiliriz.

Bütün sivrisineklerin bir iğnesi ve bir de bunun her iki yanında iki de boynuzu vardır. Bu boynuzların dış tarafına doğru yayılan iki anteni bulunur. (Haber veren âlet yerinde kullandım). Bu antenler erkekte tüylüdür, dişide tüysüzdür. Erkek sivrisineğin başındaki tüy ile dişisinden ayrılır. Anofellerin diğerlerinden farkı şudur. Bunların başlarında iğne düzdür, boynuzları ile iğne aynı uzunluktadır. Diğer sivrisineklerin dişilerinde boynuzlar iğneye nazaran kısadır. Bir de Anofellerin kanatları noktalı ve renklidir. Bir yere kondukları zaman dik ve başları kondukları vere amudi olarak dururlar. Diğerleri kamburlaşarak dururlar.

Üremeleri hakkındaki malûmatı şöylece hülâsa edebiliriz: Sivrisinekler yumurtalarını suyun sathına bırakırlar. Ve yumurtalar suyun sathında bir kaç gün kaldıktan sonra sürfe olurlar. Bu sürfeler suda yaşarlar ve az zamanda kabil bir sivrisinek olurlar. Böyle bir devreyi sıcak sularda 12-16 gün olarak kabul ederiz. Anofel sürfeleri suyun sathına yakın ve ona muvazi olarak dururlar. Halbuki diğer sivrisineklerin sürfeleri satıhtan başları aşağı doğru sarkarlar. Yine bu sürfelere dokunulduğu zaman suyun dibine dalarlar, Anofel sürfeleri dokunulduğu zaman bilâkis geri geriye suyun sathına doğru kaçırlar, işte böyle sıtma parazitini taşıyan bir sivrisinek tarafından ısırılan bir insanın kanına giren parazitler giderek alyuvarları yakalar ve bunların içindeki maddeyi yiyerek geçirirler. Böyle bir kırmızı kürecik yenilince hacmi büyük, çatlar ve parçalanır. Tabii içerisindeki genç parazitler dışarıya yani kana dökülürler. İşte bu zamanda şiddetli bir titreme başlar. Sonra bu genç parazitler uzun müddet böyle kanda serbest dolaşamazlar. Bunlar da gidip alyuvarları yakalayarak içerisine girer. İşte parazitlerin kandaki dolaşma zamanı hastanın yüksek ateşinin başladığı zamandır. Kırmızı küreciklerin içerisine girişleri de ter ile hastanın açılması zama-

nına tesadüf eder. Bu parçalanmalar parazitin cinsine göre bir kısmı 8, bir kısmı 24, bir kısmı da 32 parçaya ayrılırlar. Cinslerine göre de sıtma yapan üç çeşit parazit kabul ederiz. Tersiana cinsinde iki günde bir nöbet gelir, Kuvartana cinsinde üç günde bir nöbet gelir, Tropika'da her gün nöbet gelen cinsidir. Bu şekilde tekrarlayan sıtmaların nöbetleri tedavi ile ömürleri kısaltılır ve yok edilir. Bazan iki sıtma da ayrı ayrı olarak bir şahısta bulunabilir. Bunlara mütedahil sıtma denir.

Bu konumuzu böylece hülâsa olarak arzettikten sonra korunma tedbirlerine başvurmak şarttır. Korunmak için de şu şartlara riayet gerektir:

- 1 — Sıtma taşıyan ve taşımayan sivrisinekleri imha etmek,
- 2 — Üreme yerlerini imha (bugün için en mühimi D.D.T. dir),
- 3 — Evlerde tel kafes kullanmak,
- 4 — Cibinlik kullanmak,
- 5 — Sıtmalı kimseleri tedavi ederek hastalığın yayılmasına mâni olmak.

— KARASİNEK —

Karasineklerden de bahsedeceğiz. Bunlara da, gerek ayaklarındaki tüylerle ve gerekse başka vasıtalarla hastalığı taşıdıkları için bir kıymet atfedilir.

Karasinek pek sür'atle üreyen ve her yumurtlamada dişisi 120 yumurta çıkaran ve bu hareketini de yevmiye ikiden dört defaya kadar tekrarlayan iğrenç bir hayvandır.

Yemek yediğimiz zaman yemeğimize konarak bizimle yiyen ve yüzümüze, gözümüze konarak bizimle samimiyet peyda eden bu çirkin hayvan kimbilir bir kaç gün evvel hangi pislikten veya gübre yığınının veya bir helâ çukurundan çıkmıştır. Bunlar değildir ki trahomu, tifoyu nakletmekte en önde gelirler.

Bir dişi sinek gübre üzerine bir kaç hafta evvel 120 adet yumurta yumurtlamıştır. Geceleyin bu yumurtalar küçücük, kıvıldaayan beyaz kurt olurlar. Bu küçük kurtlar 4-5 gün rutubetli gübre içinde büzülüp kıvrılarak hareket ederler. Şişmanlar ve bir kabuk bağlarlar. Bir defa kabuk bağladıktan sonra bu kabuğun içinde bir sineğe lâzım olan her şeyi kanat, bacak vesaireyi kazanırlar. Çok geçmeden kabuklarından çıkarlar, kaypak ve rutubetli vücutları gübre yığınının harice sürünmelerini kolaylaştırır. Burada kanatlarını kuruturlar ve ilk kahvaltılarını yaparlar ve sonra mutfak ve yemek odamıza girmek için fırsat ararlar. Kahvaltıda ve yemeklerimizde bize ortaklık yapan yılışık sinekler işte

bunlardır. Bunlar gayet obur ve açgözlüdürler. İki yemek fasılası 15 dakikadan fazla sürmez. Aç bir sinek bir oturuşta kendi ağırlığının yarısı kadar yemek yiyebilir. Sineğin hazım cihazı o kadar basittir ki vücudundan mikroplar hiç bir tâdilata uğramadan çıkarlar.

Bütün pislikler bunlar için bir gıdadır. Veremlinin tükrüğü, tifolunun pisliği bunlar için bir besin vasıtasıdır. İşte az sonra daha henüz diri olarak aldıkları bu mikropları hemen salım bir insana naklederler. Bundan başka iyi beslenmiş bir sinek günde 50 defa pisler. İşte bu sebeptedir ki sineğin bu hareketi gıdalarımıza tifoyu, veremi, dizanteriyi ve ishali yapan mikropları ekerler. Tifodan yatan bir hastanın yanındaki leğen veyahut bir hayvan leşi bir sineğin iştihasını nasıl davet ederse, bir zavallı çocuğun süt şişesi ile taze pişmiş bir ekmek de aynı suretle iştihayı dâvet eder.

Sineklerin üremesi gayet sür'atlidir. Meselâ Mayısın ilk günlerinde hayatta bulunan bir çift sinek Haziran sonlarında cem'an beş milyar yedi yüz küsur milyon sinek hasıl edebilir ki akıllara hayret verir. Bunun için bu mesele ile uğraşmak ve mücadele etmek hıfzısıhha bakımından şarttır; Kabataslak hesap edersek sinekler tarafından nakledilen asgari 20 hastalık sayabiliriz. Bu hayvanlar temiz yerlere girdikleri gibi kirli yerlerde de misafir olurlar. Ve bir sinek gördüğümüz zaman üreme yerinin uzakta olmadığına hüküm verebiliriz. Öyle ise ne yapalım?

1 — Üreme yerlerinin tahribi, sinekleri imha etmek için en iyi bir usuldür.

2 — Ahırlarda gübre hayvanın altından kaldırılır kaldırılmaz yere ve çatlaklıklara bolca (Borax) serpmelidir ve ahırın içindeki gübre yığını üzerine metre mikâbına 1000 gram hesabıyla yine borax serpmelidir.

3 — Sinek kâğıtları, pencere ve tel kafesleri çok faydalıdır.

4 — Sıhhi helâlar, temiz yerler, temiz evler ve üreme mahallerinin imhası sinekten sakınmanın ana hattını teşkil eder.

Sineklerin neveleri: Bir çık çeşidi vardır. Bunların hepsinin bünyeleri, âdetleri veya tenasül şekilleri vardır. Fakat umumi olarak az çok birbirlerine benzerler. En başta karasinek gelir. Bu insanların bulunduğu ve yaşadığı her iklimde yaşar.

İkincisi hepimizin bildiği etlere konan iri sinektir. Açıkta bırakılmış taze etlerden ve meyvalardan çok hoşlanırlar. Bilhassa ete daha ziyade düşkündür.

Üçüncüsü yeşil sinektir. Bu biraz daha küçük ve mavi yeşil bir rengi vardır. Kokmuş etler, mevaddı gaita, hayvan leşleri ve diğer pislikler üzerinde bulunur.

Dördüncü at sineğidir. Bu sinek kan emen cinsten olduğu için insanlara ve hayvanlara doğrudan doğruya hastalık mikrobi aşırlarlar.

Bunlardan başka birçok cinsler vardır ki kan emer veya emmez. Bir kısmı yumurtalarını peynire kor ve peynir kurdunu vücutta getirir, gübreye yumurtalarını koyanlar gübre kurtlarını vücutta getirirler. İnsan ve hayvan pisliğine koyanlar bu isimle adlandırılırlar.

Şimdi karasinek namı ile vasıflandırdığımız sinek pisliğe bilhassa ahır gübresine yumurtalarını bırakırlar. Aynı zamanda çöp yığınlarına, domuz ahırlarına 120 şerlik gruplar halinde bırakırlar. Üç dört günde yumurtalar çatlayarak ufak kurtlar çıkar. Bir hafta ile on gün içinde bu kurtlar kâhil sinek vaziyetine geçerler, bilahare kanatlanıp uçarlar. Bu durumda kâhil vaziyete gelen sinekler gübre yığınlarından ayrılarak civardaki evlerin mutfaklarına ve yemek odalarına hücum ederler. Buralarda kendilerine gıda ararlar. Bilhassa tatlı yiyeceklerle düşkündürler. Böyle bir sinek o gıdaya kondumu bacakları tüylü olduğundan getirdiği mikrobi böylece o mahalle aşılar. Bir de bunların hazım cihazları gayet basittir. Sık sık yerler ve sık olarak da pislerler. Meselâ tifolu bir maddeyi gaitaya konan böyle bir sinek aldığı sür'atle hazım cihazında hiçbir tâdile uğratmadan konduğu gıdaya yapabilir. İşte bununla da çıkan mikrop bir insana bunu da aşılayabilir. Bir bu şekilde aşılması vardır, bir de kötü âdetlerinden birisi de yediğini tekrar ağız tarikiyle kusar. Bu hareketini de sık sık yapar. Meselâ konduğu gübre, çöp ve buna müsamil bir pislikten kalktıktan sonra ekmeğimize konsa salyası ile kusarak mikrobi ekmeğimize eker. Veyahut altı tane ayağı olan bu hayvan aşılamaı ayakları ile taşıdığı mikroplarla da yapar. Ayaklarında mevcut tüyler konduğu bir tükürükten veremi, konduğu tifolunun pisliğinden tifoyu, pekâla bir süte, bir yemeğe koyabilir. Demek ki sirayet şekillerinin en mühimlerinden birisi de budur. İnsanların sıhhati üzerinde o kadar mühim bir rol oynayan bu hayvanı öldürmekte de o kadar titiz olmalıyız. O halde bunlarla mücadele ve nesillerini ortadan silmek hastalıkla mücadele demek olacaktır. Öyle ise evvelâ içtimai terbiyemizin üstün derecede olması iktiza edecektir. Gerek tükürmemek suretiyle bir hadisenin ortadan kalkması, çöpleri muhafazalı bir yere gömmek, kapalı helâlar kullanmak, gıda maddelerini kapalı bulundurmamak icap eder. Görülüyor ki sineklerin üreme ve büyümeleri muayyen bir hava ve iklim şartına tâbidir. Söyle ki şimal memleketlerde Mayıs'ta, cenup memleketlerinde Nisan iptidalarında başlar, Eylül'e kadar devam eder. Miktarları Ağustos ve Eylül aylarında en fazladır. Bundan sonra da sür'atle azalmaya başlarlar. Yumurtaları müsait şartlar altında 12 saatte açılır. Eğer hararet derecesi müsait değilse iki, üç gün açılma ge-

çikir. Sineğin ikinci devresi kurt devresidir. Bu da 3-6 gün sürer. Üçüncü istihale devresinde üzerinde yaşadığı cisimi terkederek toprağın içine girer. Üçüncü devreye kâhil sürfe devresi (pup) devresi denir. Üç gün devam eder. Sineğin başının büyük bir kısmı gözlerle kaplanmışır. Bu gözlerin arasında ve başın tepesinde müselles teşkil eden üç tane basit göz vardır. Birçok gözü olmasına rağmen görme kabiliyeti pek azdır. Yalnız görüş sahası geniştir, koklama hassası fevkalâde tekâmül etmiştir. Biz bir sahada fazla sinek görürsek bunların hemen o civarda beslendikleri anlaşılır. Umumi olarak karasineğin uçuş sahası 200-300 metre dahilindedir. Sinekten geçmesi melhuz bulunan hastalıklar tifo, ishal, bağırsak iltihapları, dizanter, paratife, uyku hastalığını sayabiliriz. Başka tarzlarla da geçerler fakat nâkiler meyanında sinek basta gelir. Bir de sineklerin tabii bir takım düşmanları vardır ki bunları mücadele hayvanları meyanında sayabiliriz. Meselâ kertenkele, kara kurbağası, örümcek, yabani arı ve bazı böceklerdir. Sürfelerin ise en mühim düşmanı kuşlar, kümes hayvanları, bazı cins böcek ve karıncalardır. Bir de mücadele unsuru meyanında sineklerin hastalıkları vardır. Bu da Ağustostan Ekim ayına kadar sineklere mantar nevinden bir parazit arız olur ve ölümlerine sebep olur. Hastalık evvela vücudun aşağı kısmına gelir, oradan da yavaş yavaş ilerleyerek vücudun hücrelerini tahrip eder.

Bizler de mücadeleye başlamak için İlkbaharda henüz hayvanlar çoğalmadan başlamalıyız. Gübrelerin üzerine her metre mikâbına bir kilo Borax kullanmak muvafık olur. Evlerde sinek kapanları dediğimiz sinek kâğıtları, tellerle öldürmek, D.D.T. kullanmak şarttır. Bir de pencerelere tel kafes takmak icap eder.

TERCÜMELER

ALMAN HUKUKUNDA POLİS

Yazan : **Dr. Jur. Walter Jellinek**

Heidelberg Üniversitesi İdare Hukuku Ord. Profesörü

Çevirenler :

Dr. Jur. Orhan Kürkçüer
Mahallî İdareler Şube Müdürü

Dr. Jur. Necmeddin Berkin
Freiburg Üniversitesi Hususî Hukuk
Doçenti

1 — Polis mefhumu, neveleri, tezahür şekilleri.

1 — Polis hukuku uzun bir tarihî tekâmül geçirmiştir ⁽¹⁾ Polis terimi doğuşunda tıpkı **politika** terimi gibi eski Yunancanın şehir ve devlet mânalarına gelen **polis** kelimesinden gelmekte; polis kelimesi ile politea tâbirinden iştirâk ederek önceleri Devlet Anayasası fikri bakımından vatandaş sıfatıyla yaşayabilme manalarına delâlet etmekte olup Aristo tarafından “Devlet Anayasasının gayesine uygun şekli tanzimi” mânasına alınmıştır. Dilin orta çağlarındaki tekâmülü neticesinde Fransızcanın **Police** ve bilâhare Almanyanın **Polizey** kelimelerine geniş bir âmme kudretini ifham eden Devletin rasyonel nizamı manası verilmiştir ⁽²⁾. Bu manada onaltıncı asırdan itibaren ilk defa 1530 yılında Alman polis teşkilâtı (Reichspolzeiordnung) kurulmuş ve bu teşkilât daha sonra tabîî hukuk fikrinin tesirleriyle feodal beyler tarafından devlet ana hukuku gereğince her vasıta ile âmmenin selâmeti ve fertlerin himayesi maksadına hâdim kılınmıştır. Fakat daha sonraları Feodal beylerin âmme ve fert hukuku karşısındaki hak ve mükellefiyetleri **ius poltie** umumî mânasında polis hukuku (Polizeirecht) olarak gösterilmek suretiyle polis mefhumu olduk-

¹ Bz. Foerstemann; Prinzipien des Preussischen Polizeirechts, 1869 S. 1. ff.

² Politea kelimesinin istikakati için bkz. Grimm; Wörterbuch, VII 1889 s. 1981 ff. Stobbe Ouf Gustav Freytag in der Zeitschrift “die Polizei” 1927 s. 405.

ça genişletilmiştir. Her ne kadar polis mefhumu devletin kazaî, harici malî ve askerî müesseselerine teşmil edilmemiş ise de, bu müesseseler haricinde kalan sahada sözü geçen mefhum dahilî bir idare mekanizmasına da delâlet etmektedir. Şu hale nazaran, polis mefhumu sadece âmme nizamını koruma (Ordnungsbewahrung) mânasında takyit olunmakla kalmayarak, bilakis âmmenin hayrına yapılacak tekmlî işlere (Wohlfahrtspflege) şâmil olmuştur.

Polis mefhumunun âmmenin hayrına yapılacak işler mânasından kurtarılması değerli hukukçu **Johann Stephan Pütter**'in mesaisi mahsulüdür. Adı geçen hukukçu ilk defa 1770 yılında yayınladığı **Institutiones iuris publici germanici** adlı eserinin 331 inci paragrafında polis hukukunu, devletin iç münasebetlerinde âmmenin selâmetini tehlikeye düşüren her türlü fenalıkların önüne geçilmesine hâdim yüksek devlet kudretinin bir parçası olarak mülâhaza etmiştir. Pütter'e göre, gerçekte polisin vazifesi meyanında olmıyan ancak Umumî Eyaletler Hukuku "ALR" eserinin müellifi tarafından Büyük Kanunlar (Die Grossein Gesetzeswerke) adlı kitabında benimsenmiş bulunmaktadır. Bu kitabın onuncu maddesinin ikinci fıkrasının 17 No. lu bendinde işaret olunduğu gibi: "Polisin vazifesi; âmmenin sükûnunu, emniyetini ve nizamını, âmmeyi veya münferiden fertleri tehdit eden tehlikeden masun bulundurabilmek için gerekli tedbirleri ittihaz etmektir." Bu hükmün şumul sahası nekadâr münakaşa edilirse edilsin âmmenin refâhını temin etmek (Wohlfahrtspflege) polisin vazifesi cümlesinden değildir. Büyük Kanunlar kitabının sözü geçen hükmü bugün dahi tatbik olunmaktadır. ⁽³⁾. Müellif **Rosin** bahse değer bir etüdünde ⁽⁴⁾ bu hükmün polis mefhumunun şumulünü tesbit etmediğini, bilâkis daha ziyade polis makamlarının ne dereceye kadar intizam tedbirleri alabileceklerini gösterdiğini belirtmeye çalışmıştır. Bu müellife göre, polis mefhumunun bir dereceye kadar eski manasında tesbitine temayül gösteren polis nizamnameleri ile bilhassa eyalet polisinin selâhiyetlerini tayin eden 26 Aralık 1808 Tarihli Nizamnameye ve 11 Mart 1850 tarihli polis İdaresi Kanununun tesirlerini de kabul ederek mıntaka polisinin alabileceği tedbirler bakımından sözü geçen hükmün bir gûna takyit edilmeksizin tatbiki mümkündür.

Rosin'in bu noktai nazarı kâfi derecede tatbikat sahasında yer bulamamış, bilâkis Prusya Danıştayının 14 haziran 1882 tarihli (Kreuzbergentscheidung) namile maruf kararında polis mefhumuna İlmi bakımdan

³ Doch; Not No 4,

⁴ Rosin; der Begriff der polizei 1895; idare arşivi 3 (1895) s. 349

daha başka bir mana verilmiştir ⁽⁵⁾. Sözü geçen Danıştay kararında Berlin polis müdürünün Kreuzberg yakınında inşasına müsaade talep olunan bir binanın yüksekliğinin orada bulunan anıtın zemininden şehrin görünmesine ve anıta hail olmayacak ve manzarasını bozmayacak bir irtifadan yüksek olamayacağına dair kararının hukuken muteber olmadığı bahis mevzu edilmiştir. Polis müdürünün bu kararı âmme selâmetine matuf bir tedbir olsaydı hukuken muteber addedilmesi gerekirdi. Fakat, Prusya Danıştay bu kararın gerekçesinde hususiyle Eyaletler İdaresi Kanununun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının 17 inci bendinde polis makamlarının intizam tedbiri alabilmek selâhiyetlerinin herhalde takyit edilmiş olduğu noktasından yürüyerek polisin ittihaz ettiği ihtilâf mevzuunu olan kararını iptal etmiştir. Bu meselenin bu suretle halli, tesirlerini sadece Prusya’da değil, ⁽⁶⁾ polis hukukunu tanzim eden yeni kanunlarda da göstermiştir. Meselâ, 10 Haziran 1926 tarihli Thüringen Eyaleti idaresine dair kanunda bazı istisnai haller hariç polis mefhumuna daha dar bir mana verilmiştir. (Madde 32).

“İdarenin polis vazifesi; âmme sükûnetini, emniyetini veya nizamını ihlâl edecek olan ve âmmenin veya fertlerin maruz kalabilecekleri tehlikeleri bertaraf etmektir.”

Diğer eyaletlerin kanunlarında da buna benzer takyitler kabul edilmiştir. Bütün bu kanunların polis mefhumunu ne suretle tesbit ettikleri nazarı itibare alınarak lafzen kanun metinlerine uymamakla beraber ilmin kabul ettiği tariflerde daima muhtemel bir tehlikeden vikâye kistası kabul olunmaktadır. Bu cümleden olmak üzere bilhassa Saksonya Danıştayının kararları üzerine tesiri inkâr olunamıyan **Otto Mayers**’in tarifi de kayda değer mahiyettedir. O polis kudretini, âmme nizamını her türlü tecavüzden korumak için tesiri idarî sahada hissolunan bir âmme kudreti (Die Öffentliche Gewalt) olarak tavzif etmekte ⁽⁷⁾ ve geniş mânasında sosyete içerisinde tecezzi eden her kuvvetle gereğinde iş birliği yapabilen bir idari faaliyet (Verwaltungstätigkeit) addetmektedir.

Polis mefhumu tahdit olunurken hususi haller karşısında polisin masrafları meselesi de nazarı itibare alınmalıdır. Bu bakımdan polisi içerisinde sırf âmme nizamını korumaya matuf bir âmme hizmeti bilâkis daha şumullü bir hizmet olarak mülâhaza etmelidir.

2. Polis teşkilâtını muhtelif sınıflara ayırarak tasnif etmek mümkündür:

⁵ Prusya yargıtay kararı Entsch, 9, 353 ff.

⁶ Bz. 1 Haziran 1931 tarihli Prusya polis idaresi kanunu madde 14.

⁷ I. s. 209, Not, no 14.

a) Mani ve adli (vorbeugende Polizei und polizei der Strafrechtspflege) ⁽⁸⁾. Mani polis, tecavüzleri önler, adli polis ise mütevacizleri adalete teslim eder. Her iki sınıf arasındaki bu tefrik tatbik ettikleri mevzuat bakımından önemlidir. Ezcümle adli polis Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümlerini tatbik ederken, mani polis diğer İdarî kanunları, meselâ Prusya'da şahsî hürriyetin korunmasına dair 12 Şubat 1850 Tarihli kanunu tatbik etmektedir. Bununla beraber gayelerindeki irtibat iki sınıf arasındaki sınırı kolayca kaldırmaktadır. Bu suretle 21 Temmuz 1922 tarihli Alman Cınaî Polis Kanunu (Reichskriminal polizeigesetz) (Bu Kanun yürürlüğe girmemiş proje halinde kalmıştır.) Üçüncü maddesinin birinci fıkrasında, Eyalet Cınaî Polis makamlarını sadece suçların meydana çıkarılması ve tahkikatın yapılması hususlarında Savcılığa ve yetkili mahkemelere yardım etmekle görevlendirilmemiş, fazla olarak suçların önlenmesi vazifesini de tahmil etmiştir. Bu kanuna göre adli polis vazifesi şehirlerde cinayet masası memurları (Kriminalpolizeibeamte), köylerde ise kır polisi (Landjagerei) veya jandarma (Gendarmerie) tarafından ifa olunmaktadır. ⁽⁹⁾.

b) Polisin bir nev'i de koruyucu polis (Schutzpolizei) olup, diğer çeşit polisler hususiyle memur statüsü bakımından tefrik olunmaktadır. Bu çeşit polisin kadrosunun askerî esaslara göre ne suretle tanzimi gerektiği pratikte daima halli müşkül bir mesele teşkil etmektedir. 17 Temmuz 1922 tarihli ⁽¹⁰⁾ kanunun birinci maddesine göre, eyaletlerde koruyucu polisin vazifesi kendilerine muayyen âmme hizmetlerinin ifası mükellefiyeti tahmil olunan kimselere nezaret etmektir. Sözü geçen kanuna göre âmme hizmeti mükellefiyeti bazan 12 yıla kadar kabul olunmakta ve bu müddetin mürûrundan evvel hizmetten af imkânı bulunmamaktadır. Bu kanunun tatbikat sahasında yürütülebilmesi için Eyaletlerde bazı hususi kanunlar neşrolunmak suretiyle polis teşkilâtı, koruma, Devlet, intizam ve emniyet gibi muhtelif sınıflara tefrik olunmuştur.

c) Bu suretle idare hukuku bakımından ehemmiyeti haiz olan emniyet polisi (Sicherheitspolizei) ve İdarî polis (Verwaltungspolizei) tefriki yukarıki tasnifin bir neticesidir. Emniyet polisinden kendisince âmmenin refahı ile meşgul olmayan ve sadece âmmeyi muhtemel tehlikelerden vikaye eden emniyet teşkilâtı anlaşılır. Bazı kanunlarda, meselâ Prusya eyaleti idaresi kanununun (Preussisches Landssverwaltungsgesetz) 145 inci maddesinde polis terimi dar mânada polis tasarrufu ezcümle vilâyetlerde

⁸ Veyahutta Prevantif ve Reppessif polis.

⁹ Bakanlık kararı 1926 S. 931 ff.

¹⁰ 10 haziran 1926 sayılı kanunla kaldırılmıştır.

emniyet polisinin vazifesi haricinde kalan hususlardan mahallî idare başkanının tasdiğiyle yürürlüğe girebilen mahallî polis nizamnameleri manasında kullanılmıştır. 14 Nisan 1810 tarihli bir kraliyet emirnamesinde emniyet polisinin vazifesi hukuk nizamının haksız tecavüzlerden korunması tarzındaki ifade olunmuştur ⁽¹¹⁾ Bu suretle polis denilince dilencilerin, serserilerin ve sabıkahıların nezaret altında tutan ecnebileri takip ve gözetiminde bulunduran, matbuatı, cemiyetleri ve her türlü toplantıları kontrol eden ve şüpheli şahıslarla muttasıl suç işliyenlerin tecavüzî faaliyetleriyle meşgul olan teşkilât anlaşılır. Nitekim Saksonyada emniyet polisi olarak tanzif olunan nizamı âmmeye polisinin (Ordnungspolizei) vazifesi eskiden 37 numaralı bir İdarî listede ve bilâhare 15 Eylül 1922 tarihli nizamnamede tedat olunmuştu. (Madde 9).

Emniyet veya cinai polis haricinde kalan polis teşkilâtına müteamel olmayan bir terimle İdarî polis (Verweltungspolizei) denilmektedir. ⁽¹²⁾ Bazı kanunlar, ezcümle bilâhare yürürlükten kaldırılmış olan 27 Mart 1924 tarihli Thüringen eyaleti İdaresi Kanununu, polis teşkilâtını yangın, inşaat, iskân, deniz, av, balıkçılık, ahlâk sıhhati umumiyeye ve işe zabıtası olarak kısımlara tefrik etmiştir.

d) Az yukarıda işaret olunan polisin muhtelif sınıfları, kendilerine tevdi olunan vazifelerin nev'i ve mahiyetine göre yetkilendirildikleri takdirde polisi mahallî polis (Ortspolizei) ve kır polisi (Landspolizei) olmak üzere yer itibarıyla selâhiyet noktasından da tefrike tabi tutmak doğru olur. Şu var ki, polis teşkilâtı her ne bakımdan tefrik ve tazyit olunursa olunsun azlolan ve teşkilâtın umumî menfaatin temin ve emniyetine hadim bir müessese olmasıdır. Bu itibarla geniş manasında âmmeye menfaati bakımından mahallî idarelerin nef'ine olan her şey Mahallî polisin ve bütün mülhakatıle bir mıntakanın (Land) nef'ine olan her şey de kır polisinin vazifesi cümlesindendir. Prusyanın bazı eyaletlerinde gerçek polis teşkilâtıyla bir taraftan belediyeler, diğer taraftan da idare makamları arasında bir de mutavassıt mıntaka polisi (Kreispolizei) denilen teşkilât kurulmuştur.

e) Yukarıki mülâhazalardan anlaşılacağı veçhile belediye polisi (Gemeindepolizei) ve devlet polisi (Staatspolizei) tefriki arasında da bir münasebet görmek kabildir. Şu kadar ki, birçok alman eyaletlerinde gerçek manada bir belediye polisi teşkilâtı kurulmuştur. Fakat, belediye polisinin vazife gördüğü, ezcümle belediye reisinin icra organı olarak,

¹¹ Rosin; Polizeiverordnungsrecht, 1895 s. 247. H. Peters, S. 199 ff; Prusya Danıştayının 24 Mart 1927 tarihli kararı.

¹² Bz. 15 Eylül 1922 tarihli Saksonya nizamnamesi, madde 10.

çalıştığı yerlerde bu teşkilât vazifesini, itaat mükellefiyetini ve mes'uliyetini yine devlet adına icra ve idrak etmektedir. Bu husus hiç şüphesiz vazifenin devlete izafeten icrasından ileri gelmektedir. (Madde 23) Mahallen seçilen belediye reislerinin seçim mazbatalarının tastiki hariç şayet Devlet büyük kasabalarda polis teşkilâtını bizzat kurarsa bu takdirde polise bağlı teşkilât mahallen seçilmeyip bakan tarafından doğrudan doğruya tayin suretiyle kurulmaktadır. Ve bu gibi hallerde polisin masrafları meselesi (Polizeikostenfrage) bazı ihtilâflara mevzu teşkil etmektedir. 2. Ağustos 1929 tarihli Prusya polis masrafları kanunu polis masraflarını vasıtalı ve vasitasız olmak üzere ikiye tefrik etmiştir. Bu kanuna göre, vasitasız polis masrafları belediyelerin iştiraki ile devlet tarafından tavsiye olunmakta, vasıtalı polis masrafları ise doğrudan doğruya belediyelerce tehammül olunmaktadır. Devlet memurlarının, müstahdemlerinin ve işçilerinin maaşları zabıta maksatlara hadim her türlü müesseselerin kuruluşu, işleyişi, isticar ve bakım ve polis nezarethaneleri masrafları vesair masraflar polisin vasıtasız masrafları cümlesinden addolunmuştur. (Madde 1) buna mukabil fertlerin harici münasebetlerinde hususile alınması gereken zabıta tedbirlerine matuf polisin İdarî faaliyeti vasıtalı polis masrafları meyanına kaydolunmuştur. Madde (1) Polisin vasıtasız masrafları meyanına, meselâ akıl hastalığından malûl olduğu şüphe edilen şahısların akıl hastahanelerindeki tedavileri için gerekli masraflar da dahildir. Çünkü, polisin bu türlü masrafları ihtiyar etmemesi, almakla mükellef olduğu zabıta tedbirlerinin edasını güçleştirmektedir. Bu gibi tedbirlerin ittihazi doğrudan doğruya polisin vazifesine dahil bulunmakla beraber âmmenin tehlikeden varestede kılınması bakımından elzemdir. ⁽¹³⁾

3. Polis teşkilâtı faaliyetinin tezahür şekillerine göre de tefrik olunabilir. Polisin otorite tasarrufu mahiyetinde olmayan faaliyetleri meselâ şehir caddeleri üzerinde münakaleyi güçleştiren taşların kaldırılmasına dair tasarrufları idare hukuku bakımından âmme menfaatiyle ilgili değildir. Otorite tasarrufu cümlesinden olmak üzere ilk hatıra gelen polisin tanzimi mahiyette olan polis emirleridir. (Polizeibefehl). Polis emirleri ya tanzimi mahiyette polis nizamnameleri veya emredici mahiyette polis tasarrufları şeklinde tezahür eder. Polis nizamnameleri ile polis tasarrufları arasındaki yakın illiyet bunların aynı kategoriye ithâlini icap ettirmektedir. Tezahür şekilleri bakımından polis emirlerini umumiyetle İdarî cebir ve idarenin alabileceği hertürlü cezrî tedbirlere

¹³ Bz. 31 Ocak 1923 tarihli Baden Polis kanunu madde 1; Maden yargıtayının 21 aralık 1910 tarihli kararı - Baden idare mecmuası 1911 s. 106 f.

göre polisin icbar kudreti (Polizeizwang) ve polis cezası (Polizeistrafe) olmak üzere ikiye tefrik etmek mümkündür. Bundan başka bir de polisin müsaade selâhiyeti (Polizeierlaubnis) vardır ki, bu selâhiyet polisin emir verebilme yetkisi içerisinde tetkik etmek gerekir. Gerçekten gerekli olan her halde polisten müsaade almamak tıpkı polisin âmir bir tasarrufuna riaytsizlik gibi neticeler husule getirir. Polisin tanzimi tasarruf yetkisinin mücerret bir mefhum halinde mülâhaza olunarak takyidi okadar kolay değildir. Çünkü, bu tasarruf şekli bakımından devlet tasarruflarından farklıdır ve polisin tanzimi tasarruflarına kaşı bilhassa müracaat yollarının tesbit olunabilmesi için bu tasarrufların hukukî mahiyetlerinin belirtilmesi elzemdir. Polisin tanzimi tasarrufları bu suretle iptali kabil tasarruflardan mıdır? 10 Haziran 1926 - 22 temmuz 1930 tarihli Thüringen eyaleti idaresi kanununun 48 inci maddesi bu hususta aşağıdaki tarifi vermektedir:

“Polis tasarrufları; polis makamlarınca muayyen şahıslara hasren isdar olunmuş öyle polis emirleri veya yasaklarıdır ki, bu suretle hukuken tecvis olunan bir iznin, bir muvafakatin veyahut da bir mevsukiyetin tevdii, men'i veya ref'i kabil olur”.

Bu maddede polisin tanzimi tasarrufunun ne olduğunu açıkça tasrih edilmemiştir. ⁽¹⁴⁾. Gerçekte âmmenin selâmeti mevzuubahis olmasa da polisin ittihaz ettiği hertürlü idarî tedbirler tanzimi tasarruf mahiyetinde değildir. Bu keyfiyet bilhassa Prusyada nazari itibarı alınmamıştır. Çünkü; hatalı polis tasarruflarının idare mahkemelerinde iptaline Prusyada cevap verilmemişti. Polisin tanzimi tasarrufu fikrini herhalde geniş manasında ihata etmek ve bu fikir altında polis makamlarının vazifelerini ifa sadedinde bütün pozitif ve negatif İdarî fiillerini (Verwaltungsakten) anlamak lâzımdır. Tasarruf (Verfügung) terimi tahlil edildiğinde bu terim altında muayyen şahıslar hakkında polis makamlarınca ittihaz olunan bilcümle otorite tedbirleri (Obrichtlichen Massnahmen) anlaşılır. Meselâ, polisin yazılı emirlerinin birer nüshalarının ücretsiz olarak Devlet kütüphanelerine irsaline dair polis emirleri gibi polis makamlarının zabıta bir gayeyi istihdaf etmeyen emirleri polisin tanzimi tasarrufları mefhumunun şumulü haricindedir. Prusya yüksek idare mahkemesi bir kararında polis tasarruflarına karşı müracaat yolunun tayini bakımından (Polisin kararını haklı veya haksız talep üzerine itihaz edip etmediği keyfiyetini tefrik ederek) eğer devlet kütüphanesinin talebi hakkı yoksa, polis emirlerinin kütüphaneleri irsa-

¹⁴ Bz. II Mart 1850 tarihli Prusya Polis İdaresi Kanunu, madde 1,2 kısım 1930 tarihli Prusya İçişleri Bakanlığı kararı

line dair kararının tanzimi bir tasarruf addolunamayacağını kabul etmiştir.

Polisin emir ve nehye mütedair tasarrufları (Die Befehlende Polizeiverfügung) ya icrai (Vollziehende) yahut da, meselâ uygunsuz bir şekilde asılmış olan bir reklâm tahtasının kaldırılmasınla veya bir çeşmenin üzerine suyunun içilmeyeceğine dair ikaz levhası asılması gibi mükellefiyet tahmil edici (Verpflichtende) mahiyettedir. Polisin icrai tasarrufları yürürlükte bulunan polis mevzuatı hükümlerine tabidir. Bu tasarruflara karşı serdolunabilecek itiraz ancak tasarrufun müstenit bulunduğu kanunda tayin olunan şatlara bağlıdır. Polis emir ve nehyi mutazammın tasarruflarını kanunda tayin edilmiş bulunan selâhiyeti hudutları içerisinde itihaz etmiş ise bu tasarruflara karşı itiraz olunamaz.

Bu yazının hazırlanmasında yukarıdaki eser ve kararlardan başka aşağıdaki eserlerden ve kararlardan da istifade olunmuştur.

Bz. Prusya Danıştayının 12 Haziran 1900 tarihli kararı.

10 Haziran 1926, 22 Temmuz 1930 tarihli Thüringen eyaleti idaresi kanunu, madde 127; Prusya Danıştayının II Haziran 1917 tarihli kararı.

1 Haziran 1931 tarihli Prusya Polis idaresi kanunu, madde 40

Buchmann, Die Anfechtungsklage der tür. Verwaltungsrechte 1929 s. 39 ff.

Thoma, Polizeibefehl im bad. Recht, I 1906, s. 51 ff. 77 ff,

İSVİÇRE HALKININ DEVLETE MUHALEFETİ

Yazan: **Dr. Adolf Gasser**

Çeviren: **Orhan Kürkçüer**
Karakoçan Kaymakamı

“Nationalrat” seçimi (1) bazı muhitte hasta zaman zaman sosyalist basında İsviçre halkının devlete karşı muhalefetine ve husumetinin nişanelerini meydana çıkartmış oldu. Seçim hakkını haiz vatandaşların (2) devlete muhalif fikirlerinin tenkidini yapmazdan evvel bu muhalefet ve tenkitlerinin hakikatte asla devlete karşı olmayıp daha ziyade devle-

(1-2) İsviçre Esas Teşkilât (Bundesverfassung) Kanununun 71-94 cü maddelerile tesbit olunduğu veçhile, Birleşik Meclis (Die Bundesversammlung, Assemblée fédérale, Assemblea federale) Amerika Birleşik - Devletlerinin iki Kamera sistemine (Zweikamersystem) göre kurulmuşsa da iki kısmı arasında Amerika ve İngiltere'deki gibi derece farkı yoktur. Her iki kısım istisnaen seçim, af, selâhiyet ihtilâflarının halli gibi hususlarda Nationalrat kısmının başkanı riyasetinde müştereken toplanır. Birer sene vazife görmek üzere seçilmiş birer başkan ve yardımcıları vardır. Senede (1-3) haftaya kadar devam etmek üzere yaz ve kış devreleri adile normal olarak iki defa toplantı yapılır. Vazifeleri, kanun yapmak, hükümeti (Bundesrat) seçmek, bazı mühim makamlara tâyin ve seçimler yapmak, yüksek mürakabe vazifesini ifa ve nihayet bütçe yapmak şeklinde hülâsa olunabilir. Mutlak ekseriyetle karar verir. Birleşik Meclisin (Der Nationalrat, Conscil, Consiglio, nazionale) kısımda nüfus sayınımı göre bu devrede 194 üye (Millet Vekili) bulunmakta olup her birisi 20.000 vatandaşı temsil etmektedir. Nüfus sayısı bu miktardan az dahi olsa her Kantondan en az bir milletvekili seçilmesi mecburidir. İsviçre'de 20 yaşını dolduran sadece erkek vatandaş seçim hakkını haizdir. Kadınlar bu hakkı kazanabilmek için büyük gayretler (bilhassa kadınlar birliği - Fraunverein vasıtasile) sarf etmekte iseler de bu güne kadar müsbet bir netice alamamışlardır. Dört senede bir defa dördüncü senenin ekim ayının son pazar gününde Proporzsystem ile, yani partilerin üye sayısına göre namzed adedinin tevzii suretile seçim yapılır. 28/10/947 pazar günü 33. devre için yapılan seçim sonuncuna ait listeyi İsviçre'de hakim olan fikirler ve partilerin durumu bakımından tetkike değer kanaatle aynen sunuyorum:

(Der Standerat - Conseil des Etats - Consiglio degli Stati) adı verilen diğer kısmını 44 üye teşkil eder. Her kanton 2 üye seçer yarım kantonlar birer üye seçerler, Kantonlarda bu üyeleri de halk doğrudan doğruya seçer. Yalnız (Berne, Friburg, Neuenburg, St. Gailen) kantonlarında Kanton Meclisi (Kantonstrat) seçer. Bu üyelerin vazifelerinin devamı müddeti de kantonlara göre birbirinden farklıdır, Masraflarını kantonlar öder,

tin idare mekanizmasına karşı olduğunu söylemek tabiatile çok yerinde olur. Bundan başka mevcut olan huzursuzluğun Kanton idarelerine karşı çok az olup birleşik idareye (3) (Berne) tevcih edildiği de çok aşıkârdır. Vatandaşların ekserisinin kıyas edilemez bir şekilde Bund idaresinden ziyade Kanton ve Komün (4) idarelerde temas ettiği nazarı itibare alınır, bu muhalefetin daha dikkate değer olduğu anlaşılır. Bu davanın sebepleri nasıl izah olunabilir? Bütün bürokrasisine ve (Dr. Imboden ile Dr. Zwahlen) nin İsviçre hukukçuları gününde kanton idarelerinde yenilikler yapılmasını ne kadar zaruri olduğunu etraflıca izah etmiş olmalarına rağmen bizim kantonlara ait varlığımız halk devletinin hakiki nüvesi olmak vasfını bu güne kadar tam manasile muhafaza etmiştir. Daima kantonlat çevresinde (Pestalozzi) nin: (karşılıklı olarak biz birbirimize ve devlete hak ve kanunlarla bağlıyız) cümlesi en yüksek değerini muhafaza etmiştir.

İsviçre kantonlarında, Anglo - Sakson ve İskandinav memleketlerinde hakiki halk devleti teşkilâtının en mühim unsuru nedir? Bu hususdaki tetkikatımıza rehber olmak üzere Profösör Fritz Fleiner'in (memur devleti - halk devleti (5) -) adındaki eserinden şu cümleyi aynen alabiliriz: (Halk devleti, idarenin yüksek nüfuzunu kötüye kullanması ve hukuki müsavâtı ihlâl etmesi ile vasfını kaybeder ve şeklini değiştirir.) İşte bu görüşten dolayı idari makamlara prensip itibarile polise ait mutlak kudret ve selâhiyetler umumiyetle verilmemiş olup, icra şeklini gösterir muhtelif kanunlarla tahdit edilmek suretile onlara bu selâhiyetler verilmiştir. Yine bu sebebdan kanunlarla münferit hadiseler dahi tahdit edilmek istenilmiştir. (6). İdare âmirleri bir kanun, bir nizamname veya icraat veyahutta tekâmüle uygun hareket etmeyen bir vatandaşı umumiyetle ilk plânda kendi vasıtaları ile değil, bilâkis önce ceza veya polis mahkemelerinde hakkında kanaat edindirmekle onu önlemeye, tecziye ettirmeye selâhiyetlidir. Bu sayede mahkeme kanaat edinirken bu idari icraatın hakkaniyete uygun olup olmadığını da göz-

(3-4) (Schweizerische Eidgenossenschaft - Vundesstaat) tabirleri (Birleşik Teşkilât - Bund idaresi) şekli de Türkçeye çevrilmiştir. İsviçre federal devleti küçüklü büyüklü 22 müstakil kantondan teşekkül eder. Bu kantonlar kendi sahalarını 179 (Bezirk - Distrikt) e ayırmıştır. Mamafî Bezirk teşkilâtı olmayan kantonlar da vardır. Beş nevi olan en küçük idari kademe (Gemeinde-la commune-il commune-la comunitè) dir ve halen 3307 Gemeinde mevcut olup ekseriyetle bunlar iççedir. Ancak vazifeleri bakımından birbirinden kolayca ayırmak mümkün olur.

(5) Volksstaat - Beamxtenstaat, 1916 von Fritz Fleiner.

(6) İsviçre'de polis teşkilâtına vazife ve selâhiyet tek veya esaslı bir kaç kanunla değil adedi bir hayli tutan kısa münferit kanunlarla verilmiştir.

den geçirmek imkânını bulmuş olabilecektir. İşte böylece İsviçre halk devletinin esas unsuru, idarenin adaletle irtibatında, yani memur devlete ait (Régime administratif) in makesi olarak kullanılan (Régime judiciaire) dedir.

Halkdan gelen muhalefetin önlenmesinin ya normal olarak adaletin yardımıyla veya hatta çok defa Fransa, Almanya, Avusturya ve İtalya'da olduğu gibi idari makamların emir ve tecziye kudretile önlenmesi şekillerine göre devlet ile vatandaş arasında bambaşka manevi ve örfi münasebet bulunması zaruridir. Bu bakımdan F. Fleiner tarafından kullanılan tamamen birbirinin zıddı olan (Halk Devleti - Memur Devleti) tabirleri (Adalet Devleti - Emir Devleti) (7) şeklinde daha vazıh olarak ifade olunabilir. Devlet hakikaten adaletle uygun icraatta bulunmalıdır. Yalnız bir halk ve adalet devletinde vatandaş bütün varlığıyla gayrete gelebilir. Müstebidane icraatı taktirinde o muvaffakiyetle ele geçirilebilmelidir ki muhalefet hakkı istimal edilebilsin - bu sayededir ki vatandaş devamlı surette - ki tekâmüle doğrudan doğruya mükellef olmadığı hususlarda dahi müsbet bir tarzda müştereken yardım etmeye ve hakkın nüfuzdan daha üstün bulunmasını temin etmeye bütün gayret ve uyanıklığı ile kendini borçlu hisseder.

Bu, sistemden Memur Devleti - Emir Devleti sisteminin farkı, istibdatla önlenmesi teşebbüsünün vatandaştan değil daha ziyade yüksek idarenin kendi mesuliyet arzusunun hasıl olmasındandır. Bundan başka evvelce izah edilmiş olan yukardan aşağıya idare edilen bir adalet devleti, münferit hadiselerle kanunların tatbikinde sarahaten icrasına müsaade edilmemiş hususları yapmamaya, buna mukabil hangi hususlarda faaliyetine müsaade edilmiş ise bu vazifeleri yapmağa (aynen régime judiciaire deki gibi) otomatik olarak icra organını mecbur eder.

Kantonlara istinat eden bizim halk devleti teşkilâtımızın en büyük kusuru Birleşik İdarenin (Bund idaresinin) teşekkülünde Memur ve Emir - Devleti esasına göre kurulmuş olmasındadır. F. Fleiner 1917 yılındaki (İsviçrede merkeziyet ve federalisim) mevzulu konferansında: (Eğer biz ademi merkeziyeti istiyorsak hukuki kontrolü yapan federal idari kazayı ikmal ve tâdilimi gerekir. Birleşik teşkilâtın herhangi bir makamının tasarrufu neticesinde hukukunun ihlâl edildiğini isbat eden vatandaş bu tasarrufa, müstakil bir federal idari mahkemede itiraz edebilmelidir. Bir taraftan kantona ait her türlü icraat hakkında umumi hükümlere uyarak federal mahkemeye itiraz mümkün iken, diğer taraftan. Birleşik İdare teşkilâtının (Bund idaresinin) her türlü hukuki kont-

(7) Justizstaat - Kommandostaat.

rolü red edebilmesi dolayısıyla halkın korunmasının temin edilmesine dair teşkilât kurmada çok geri kaldığımız utanılacak bir hakikattir. Birleşik Teşkilât ile kantonlar arasındaki bu organizasyon farkı, böylece kantonlarda federal mahkeme tarafından hukuki kontrole tabi (Halk Devletini), Birleşik Teşkilâtta ise, her türlü hukuki kontroldün âzade tutulmuş (Memur Devletini) meydana getirmiştir.) demiştir.

Birleşik İdare hayat sahasını tahdit etmekte devam ettiği müddetçe İsviçreliliğe uymayan bu Memur Devletinin hususiyeti ahenksiz bir şekil olarak birçok politikacının nazarı dikkatini çekecektir. Yersiz tavsiyelerde bulunan parti liderleri Esas Teşkilât Kanununa ve idari kâzaya ilâvesi istenilen bu husustaki bütün ek tekliflerini son defa 1939 yılında olmak üzere muvaffakiyetsizliğe uğrattılar. Fakat şimdi evvelce yapılmış olan bu ihmaller düşünmeye çok değer skandallar tevhit eden netayicini göstermeğe başlamıştır. Esaslı bir şekilde sevk ve idare edilmedikçe ve önlenmedikçe bu skandallar halk devletine ait intizamın, manevi ve örfi prensiplerinin dolayısıyla demokrasimizin çökmesir mucip olabilirler. Birleşik İdarenin iktisadi hayata müdahalesi arttığı nisbette sevk ve idare olunan bu sahadaki fert adedi fazlalaşacak, dolayısıyla daha fazla kimselerin hüsnüniyetle müşterek çalışmasına ihtiyaç hasıl olacak, fakat bu nisbette her taraftan Memur Devleti - Emir devleti rejimine en kesin tenkitler tevcih olunacaktır. Meselâ Landesring partisinin seçim propagandası dolayısıyla “Nationalrat Duttweiler” in radyoda “Nestle” ve “Geigy” fabrikalarına karşı açmış olduğu dâvaları (8) dolayısıyla Birleşik Teşkilâtın harb ikdisadı bürosundan malûmat talep etmiş olduğunu, fakat bu talebinin reddedilmiş olduğunu açıklaması kadar hiç bir propaganda Zürih ve Basel’de tesirli olmamıştır. Ve şimdi (umumî efkârın duyulmamış şekilde hataya şevki, (nahış sahtekârlık - mânâsız kanunşinaslık - karışıklık ve iktisatta düzensizlik - tersine mantık - istibdat üzerine istibdat (9). şeklindeki tâbirleri Birleşik sağlık teşkilâtı adına Neue Zürcher gazetesinde Robert OTTINGER yaptığı beyanatla asla nakzedemez.

(8) Nestle fabrikası bazı istihsalâtında hakikî evsafta süt kullanmayarak İsviçre iktisadiyatına zarar verdiği iddiası ile mahkemeye verilmiş olup mahkûmiyet kararına itiraz ettiği için halen tekrar mahkeme devam etmektedir; aynı şekilde Geigy kimya fabrikasının da D.D.T. yi noksan evsafla piyasaya sürerek ihraç ettiği iddiası gerek basında ve gerekse iş hayatında hararetli münakaşalara sebep olmuş hatta bu münakaşalar mahkemeye dahi aksetmiştir.

(9) Bu tabirler seçim günlerinden evvel partilerin afiş ve gazetelerinde tesadüf edilenlerden bir kısmıdır.

Eğer İsviçre halkı gittikçe artan bir tehevvrle otoriter Birleşik Teşkilâtın bürokrasisine ve onun teşkilâtlandığı Memur ve Emir Devletine karşı husumetle aksülamelde bulunuyorsa ve bazı bakımlardan çok memnuniyet verici bir demokratik uyanıklığa şâhadet eder. Birleşik Teşkilât idaresinin skandallarına nihayet vermesi için yegâne vasıtanın ne olduğunu bilmemek mümkün değildir. İsviçreye has demokrasimiz sadece esas Teşkilât kanunumuzu yeni baştan gözden geçirerek Birleşik İdarenin teşkilâtını Halk Devletine uydurmakla, (Régime judiciaire) tâbi kılmak ve bu sâyede devlet strüktürümüze ve varlığımıza şekil vermekle ancak hayatiyetinin devamını temin eder. Bu suretle hukukî bakımdan şüpheli görülen (tamamiyle tahdit edilmiş zaruri istisnalar hariç) bazı icraatın tehiri imkânı elde edilebileceği gibi kezalik dâvada alâkalı partiye icraat hakkında daima malûmat talep etme hakkı tanınabilir. Halen bizim büyük memleket partilerimizde Birleşik Teşkilâtın icra organını Halk ve Adalet - devletine uyan şekilde mümkün olduğu kadar çabuk yeni baştan kurmağa ehliyetli bir alâka da yoktur. Uzak bir ihtimalle dahi Birleşik Teşkilâtın Emir Devlete has yabancı mevcudiyetine vatandaş kendini alışkın hissettiği müddetçe, meselâ sosyal demokrasi plânlı iktisat idealine İsviçre halkının ekseriyetini ulaştırmağa asla kâdir olamayacaktır. Fakat Birleşik Hükûmete iştirak eden partileri, seçmen kaybetme tehlikesi gün geçtikçe daha fazla tahdit etmekte olup ve hatta hükûmete iştirak etmediklerinden hiç bir suretle husumete mâruz kalmamış türlü türlü kımıldanmalar ve anlaşmalar Birleşik Teşkilâta ait skandalları ifşa gibi şekillerle vazifelerini yapmaktadırlar. Ekseriya “seyyar kum yığınları” tabiriyle küçümsenilmek istenilen kırıgın ve devlete husumet besleyen bu vatandaşların sayısı bir anda ölçsüz bir şekilde kolayca artabilir.

YABANCI MEVZUAT

İNGİLTEREDE KAMULAŞTIRMA YASALARI İVAZIN ÖDENMESİ (1)

Çeviren: **M. Balasaygun**

Hukukî ehliyeti tahdit olunan veya tasarruftan men edilmiş bulunan veyahut hakkı sabit olmayan taraflara ödenecek ivaz veya mübayaa bedelile ilgili olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

69.— Kanuni ehliyeti haiz olmayan taraflara yapılacak olan ve miktarı 200 İngiliz lirasına varan ivaz veya mübayaa bedeli tediyelerinin bankaya depozito olarak yatırılması:

Her hangi bir kamu teşekkülünden, hayat kaydile zilyet veya şağil olandan, cihaza müstahak veya kendi başına ehliyet sahibi bulunan bir evli kadından, naipten, divane ve ahmakları koruma kurulundan, vasi, kayyum veya mütevelliden veyahut arazide sadece muayyen ve mahdud bir hak sahibi olup hakkını bu veya özel kimseden kamu hizmeti mütaahhitlerince alınan veya mübayaa olunan araziye veya bundaki aynî hakka karşılık tediye edilecek ivaz veya mübayaa bedeli ile bu gibi araziye ika olunacak daimî bir zarara mukabil Ödenecek tazminat 200 İngiliz lirasına balığ olur veya bu miktarı aşarsa bu meblâğ, hukuk yarğışılığının (Court of Chancery) genel saymanının özel müsaadesile bu saymana ait hesaba geçirilmek üzere, sayman adına kamu hizmeti mütaahhitleri tarafından (mütaahhitlerin asıl isimleri zikrolunarak) özel kanundaki (kanun belirtilerek) lüzum dolayısıyla sözü geçen mahkemelere yatırılan paraları düzenlemek üzere o anda yürürlükte bulunan kanundaki usule uygun olarak bankaya yatırılır ve aşağıdaki gaye ve hedeflerden birine sarf oluncaya kadar bankada depozito olarak kalır. Bu gaye ve hedefler şunlardır:

((1) Baştarafı 200 sayılı idare dergisi 211 inci sayfasındadır.

Arazi vergisinin ödenmesi veya tamamen itfası, bedeli ödenecek araziye taallük eden veya o mevkide mümasil maksat, gaye ve istimal için kurulmuş olan sair araziye müessir olan her hangi bir mükellefiyet veya vecibenin kaldırılması;

Bedeli ödenecek arazinin müesses bulunduğu hal ve şekle uygun olarak aynı maksat, gaye ve hedefler için yeniden kurulacak veya tahdide tabi tutulacak yahut ta mülkiyeti intikal ettirilecek sair arazinin satın alınması;

Bu veya özel kanun hükümlerine göre alınmış veya kamu hizmetlerinin yakınlığından dolayı zararlı surette müteessir olmuş binaların alınması, tebdili veya nakli veyahut bunların yerine başkalarının ikamesi için hukuk yargıçlığının göstereceği lüzuma göre para sarfetmek gerekmesi.

70. — Taraplardan her hangi birinin mutlak olarak müstahak olacağı bedel için yapılacak ödeme:

Bedeli ödenmek gereken bu gibi araziden dolayı bu arazinin icar ve iratlarını almağa hakkı bulunan her hangi bir tarafın müracaatı üzerine hukuk mahkemesinin vereceği bir emirle ödenecek olan para yukarıda belirtilen gaye ve hedefler dairesinde ödenir. Ödeme yapılınca kadar, aynı emir gereğince para, sözü geçen genel sayman tarafından senelik yüzde üç iratlı banka eshamlarının veya devlet tahvillerinin veyahut gayrimenkul ipotek senetlerinin mubayaasına yatırılır. Bunlardan alınacak faiz, kâr hissesi ve temettüleri o anda arazinin icar bedelde sair gelirlerine hakkı bulunan tarafa ödenir.

71.— 20 ilâ 200 İngiliz liralık meblâğların da depozito olarak bankaya yatırılması veya naiplere ödenmesi:

Mubayaa bedeli 200 İngiliz lirasına varmaz ve fakat 20 İngiliz lirasını geçerse, bu meblâğ ya bankaya yatırılarak yukarıda 200 İngiliz lirasına varan veya bu miktarı aşan paralara mütaallik olarak belirtilen usule göre ödenir veyahut bu gibi paraların karşılığı olan arazinin icar ve sair gelirlerine müstahak tarafların tâyin edeceği iki naibe kanunen tediye olunur. Tarafların evlilik, küçüklük, divanelik ve sair ehliyetsizlik halleri dolayısıyla naiplerin tâyini kocalar, veliler, divane ve ahmakları koruma kurulları veya vasiler tarafından kanunen yapılabilir. Fakat, sözü edilen bu son ödeme şekline ve bu maksatla tâyin olunan naiplere kamu hizmeti mütaahhitleri razı olmadıkları takdirde bu tediye yapılamaz. Bu naiplere ödenecek paralar veya bu paralardan husule gelecek nemalar, bankaya ödenen paralara mütaallik olarak yukarıda

belirtilen usule göre naipier tarafından hak sahibine ödenir. Ancak bunun için mahkeme emri istihsaline lüzum yoktur.

72.— 20 İngiliz lirasını aşmayan meblâğın taraflara ödenmesi:

Ödenecek para 20 İngiliz lirasını aşmadığı takdirde, bedeli ödenecek arazinin icar ve sair gelirlerine müstahak tarafların kendilerine ödenir. Bu tarafların evlilik, küçüklük, hamakat veya divanelik ve sair ehliyetsizlik halleri dolayısıyla bu gibi paralar bunlar adına kendilerinin kocalarına, velilerine, divane ve ahmakları koruma kurullarına ve vasilerine ödenir.

73. — Mutlak bir hak sahibi olmayanlarla yayılan sözleşmeler dolayısıyla ödenecek bütün meblâğların bankaya yatırılması veya naiplere ödenmesi:

Araziye mütaallik mülkiyet veya aynî hakka mutlak olarak müstahak olmayan her hangi bir kimse ile bu arazinin veya buna taallük eden aynî hakkın satılmasına mütedair olarak girişilen bir anlaşma veya sözleşme dolayısıyla alınan, kullanılan veya müdahale edilen arazi karşılığında kamu hizmeti müteahhitlerince ödenmesi gereken ve 20 İngiliz lirasını aşan bütün meblâğlar, yukarıda belirtildiği veçhile, bankaya yatırılır veya naiplere ödenir. Bu gibi arazinin alınması, kullanılması veya bunlarda köprü, tünel gibi tesisler vücade getirilmesi karşılığında ödenmesi kararlaştırılan veyahut bu arazinin alınmasına yetki veren kanuna muvafakat etmek veya muhalefette bulunmamak dolayısıyla ödenmesi sözleşilen böyle bir meblâğın her hangi bir kısmının yukarıda belirtildiği veçhile mutlak bir hak sahibi olmayan âkid taraflardan birince alıkonulması kanuna uygun olmayıp, bu paraların, bu gibi arazide ilgisi bulunan veya irtifak, veraset gibi haklara sahip bulunan mütaaddit taraflar nam ve hesabına ödenmesi sözleşilmiş telâkki olunur. Ancak, her hangi bir kaydı hayat ziyedinin veya diğer her hangi kısmî ve mahdud bir hak sahibinin maruz kaldığı düşünülen her hangi bir zarar, huzursuzluk veya rahatsızlık karşılığı olarak, bankaya veya yukarıda belirtilen naiplere ödenen meblâğdan bir kısmının, alınan arazinin hakikî kıymetinden ve bu arazinin alınması ve hizmetin ifası dolayısıyla husule gelen zarara ait tazminattan ayrı olarak, bu hakkın sahibi olan adına tefrik ve kendisine ödenmesi hukuk yargıçlığının ve icabında naipierin takdirine göre daima mümkündür.

74.— Daimî icar veya vesaret hakkı dolayısıyla yayılacak tediye tanzimi hukuk yargıçlığının takdirine bağlı olduğu:

Hayat veya hayatlar müddetince yapılan veyahut hayat veya hayatlar kaydıle beraber muayyen yıllar şartını da ihtiva etmek üzere ak-

dolunan daimî mahiyetteki bir icar hakkı dolayısıyla veya arazinin bir kısmına şâmil bir icar hakkından ötürü veyahut araziye veya bu gibi icar haklarına veraset hakkından mütevellit olarak ödenmesi gereken her hangi bir mübayaa bedeli veya ivaz, bu veya özel kanun hükümlerine göre, bankaya yatırılmak gerektiğinde, bu meblâğlarda ilgisi bulunan her hangi bir tarafın dileği üzerine, hukuk yargıcılığı, bu meblâğın işletilmesine, ticarî teşebbüslere yatırılmasına ve biriktirilmesine emir verebileceği gibi, bu nevi paralarla, ilgili tarafların uzun süreli icar, veraset gibi haklardan kanunen elde edebilecekleri menfaatin aynı olan bir meblâğı veya buna en yakın olan bir miktarı sağlayabilecek mahiyette görülen her hangi bir yere yatırılmasına da emir verebilir.

75.— Bedelin yatırılmasını müteakip arazi sahiplerinin ferağ mecburiyetleri ve bunda kusur ettikleri takdirde arazinin tek taraflı ve yazılı bir sözleşmeden sonra kamu hizmeti müteahhitlerine bırakılması:

Kamu hizmeti mütaahhitlerince bu veya özel kanuna veyahut bunlarla, birleştirilebilen diğer bir kanun hükümlerine göre alınan veya mübayaa olunan her hangi bir arazi için ödenmesi hükmolunan veya taraflarca anlaşma ile kararlaştırılan mübayaa bedelinin veya ivazın yukarıda belirtildiği veçhile bankaya yatırılması üzerine bu arazinin haliki, (bu tâbire araziye bu kanuna göre satmağa veya intikal ettirmeğe yetkili kılınmış olan bütün taraflar dahildir) Kamu hizmeti mütaahhitlerinin istemeleri üzerine bu gibi araziye mütaahhitlere veya bunların emrine kanuna uygun olarak intikal ettirmeğe mecburdur. Malikin bu hususta kusur etmesi veya araziye mütaallik tasarruf hakkını kamu hizmeti mütaahhitlerini tatmin edici bir surette isbat edememesi halinde tizelkilişiği haiz olan kamu hizmeti mütaahhitleri, lüzum görürlerse, müşterek mühürlerde, tüzelkişiliği haiz olmayanlar da her birinin ayrı ayrı mührü ile mühürlenene veya bunlardan ikisinin imzasını taşıyan bir ferağ senedi tanzimine kanunen yetkili olurlar. Bu senette, kusurun taallük ettiği arazi belirtilerek bunun kamu hizmeti müteahhitlerine alındığı veya mübayaa edildiği ve araziye satanların veya verenlerin isimleri ve depozito olarak yatırılan meblâğ zikredilmekle beraber vaki kusurun mahiyeti de açıklanır. Bu yazılı sözleşme, arazinin kamu hizmeti mütaahhitlerine intikal ettirildiği zamana ait tasdik harcına tâbi olur. Bunun üzerine, bu gibi araziye ait olarak satılan veya intikal ettirilen veya bu suretle muameleye tâbi tutulan bilumum hak ve alâkalar, bunları satan veya intikal ettiren taraf ile kamu hizmeti mütaahhitleri arasında, adı geçen sözleşmeye istinaden (böyle bir tarafla kamu hizmeti mütaahhitlerini ilgilendiren mübayaa bedelinin veya

ivazın yukarıda belirtildiği veçhile bir jüri tarafından veya hakemler vasıtasile veyahut çift mahkemenin tâyin edeceği bir murakıp marifetile tesbiti ve evvelce belirtildiği üzere, bankaya yatırılması hallerinde olduğu gibi) mutlak olarak kamu hizmeti mütaahhitlerine intikal eder ve bu gibi taraflarla bunların, yukarıda açıklandığı suretle satışı ve intikale yetkili kılınarak sattıkları veya, intikal ettirdikleri diğer bütün taraflara karşı kamu hizmeti mütaahhitleri bu gibi araziye birinci derecede tasarrufları altına alırlar.

76. — Taraflar intikali yapmadıkları veya tasarruflarını isbat edemedikleri veyahut bulunamadıkları takdirde mubayaa bedelinin depozito olarak yatırılması:

Kamu hizmeti mütaahhitlerince alınan veya mubayaa olunan bu gibi araziye karşılık olarak ödenmesi hükmolunan veya tarafların anlaşması ile tesbit edilmiş bulunan mubayaa bedelini veya ivazı, arazinin sahibi veya bunda alâkası bulunan her hangi bir kimse reddeder veyahut bu gibi araziye ait olarak iddia ettiği mülkiyet veya diğer bir hakkını, kamu hizmeti mütaahhitlerini tatmin edecek surette isbat edemez veya bu hususta ihmal gösterirse yahut ta, kamu hizmeti mütaahhitlerince istenilen şekilde terk veya intikal ettirmeği reddederse veyahut bu gibi arazinin maliki Birleşik Kırallık hudutları içinde bulunmaz veya mâkul araştırmalara rağmen bulunamazsa ve bu sebepten dolayı jüri huzurundaki soruşturmaya, burada belirtildiği gibi, katılamazsa, bu gibi arazi veya aynı hak için ödenecek olan mübayaa bedel veya ivazı hukuk yargıçlığınca genel saymanın müsaadesile ve bunun adına, bu kanunda başkaca bir hüküm konulmamış olmak şartile, genel saymanın matlubuna veya bu gibi arazide alâkası bulunan tarafların (kamu hizmeti mütaahhitleri bu gibi tarafları mümkün olduğu nisbette tatad etmek kaydile) alacak hesaplarına depozito olarak yatırmak - ki bu hesapları adı geçen mahkeme daima inceler ve murakabe eder - kamu hizmeti mütaahhitleri için kanuna uygun olur.

77. — Depozitonun yatırılması üzerine bir makbuz verilmesi ve arazinin tek taraflı bir ferağ senedi tenzimi suretile kamu hizmeti mütaahhitlerine geçmesi:

En son belirtildiği surette, paranın yatırılması üzerine bankanın veznedarı kamu hizmeti mütaahhitlerine veya bunların direktifi altında böyle bir parayı yatıran tarafa bir makbuz vererek bunda paranın ne için ve kimlere ait olarak (yukarıda belirtildiği surette tarafları tatad ederek) alındığını ve hangi mubayaa dolayısıyla ödeneceğini açıklar. Kamu hizmeti mütaahhitleri uygun gördükleri takdirde, tüzelişiliği

haiz iseler müşterek mühürleri, değil iseler her birinin ayrı ayrı veya bunlardan ikisinin mührü ile tasdiklenen tek taraflı bir ferağ senedi tanzim ederek bunda hangi arazi için depozito yapılmışsa o araziye etraflıca belirterek depozito şartları ile bunun kimler nam ve hesabına (isimlerde) yatırıldığını zikrederler. Bu sözleşmede belirtilen arazinin kamu hizmeti mütaahhitlerine intikali sırasında konulacak harç pulu bu senede yapıştırılır. Bunun üzerine, namına mübayaâ bedel veya ivazı yatırılan taraflara ait bütün arazi veya bunlara müteallik haklar mutlak olarak kamu hizmeti mütaahhitlerine geçer ve bunlar bütün diğer taraflara karşı bu gibi arazi üzerinde birinci derecede tasarrufa müstahak olurlar.

78.— Depozito olarak yatırılan paraların ödenmesi:

En son belirtildiği veçhile depozito edilen paraların tamamına veya bir kısmına veya bunların mütaalliki bulunan araziye veya bunun bir kısmına veya bu araziye mevzu her hangi bir hakka istihkak iddiasında bulunan tarafın dileği üzerine, adı geçen mahkeme uygun gördüğü takdirde, bu paranın işletilmesine veya kamusal iratlara yatırılmasına ait muhtasar bir emir verebileceği gibi bu paraların veya bunların hasıllarının da, bu gibi para veya araziye veya bunların bir kısmına hak iddiasında bulunan tarafların mülkiyet, tasarruf ve aynî hak nisbetleriyle mütenasip olarak tevziine veyahut mahkemece uygun görülecek gayrimenkul alımına da emir verebilir.

79.— Zilyed tarafın malik sayılması:

Yukarıda belirtildiği suretle, tediye veya depozito edilen paraların mütaalliki bulunan arazinin mülkiyetine ait olarak ortaya her hangi bir mesele çıktığında, bu gibi araziye zilyed olması dolayısıyla bunun sahibi addolunan veya bu arazinin alınması veya mubayaası sırasında bunun icar gelirlerini alan veya almağa müstahak bulunan taraf, mahkeme aksine bir kanaata sahip olmadıkça, bu gibi arazinin kanunen mutasarrıfı sayılır. Bu suretle mutasarrıf olan taraflar veya bunlara dayanarak iddiada bulunan veya bunlarla hem ahenk olarak tasarrufta bulunan bütün taraflar depozito edilen paraya veya bununla satın alınan esham ve tahvilâtın senelik gelirlerine, aksine bir iddia isbat olunmadıkça, müstahak telâkki olunarak bu gibi para veya gelirler kendilerine ödenir.

80.— Paranın depozito edildiği hallerde yapılan masraflar:

Bu veya özel kanuna veya bunlar birleştirilebilen diğer bir kanun hükümlerine göre bankaya depozito olarak yatırılan paralarla ilgili bulunan bütün hallerde, bu gibi paraları almağa yetkili olan tarafın bunları almaması, bu paraların ödenmesini gerektiren araziye terk ve-

ya intikal ettirmeyi kasten reddetmesi veyahut arazideki tasarruf hakkını isbat etmeyi bilerek ihmal etmesi halleri dışında, hukuk yargıçlığının aşağıdaki hususlara giren ve bunlarla ilgili olan bütün harç ve masrafları kamu hizmeti mütaahhitlerinin ödemesine karar vermesi kanuna uygun olur. Bu haller şunlardır: Arazinin alım veya mubayaa masraflarile burada aksine sarahat bulunan hususlara ait masraflar hariç olmak üzere paranın hükümet esham ve tahvilâtına veya diğer gayrimenkul gelirlerine yatırılması veya bu gelirlerle tekrar gayrimenkul alınması masrafları ile burada sayılan bu gibi hususlardan her hangi biri için özel bir hüküm istihsalı veyahut bu paraların yatırılmış olduğu esham ve tahvilâta ait faiz ve temettülerin ödenmesi için karar alınması masrafları, yahut ta, bu paraların yatırılmış olduğu anaparanın veya tahvilât borçlarının faizlerine yatırılacak masraflar ve bütün bunlara ait muamelelerin masrafları yukarıda sözü geçen hususlardandır. Ancak, rakip taraflar arasındaki davaların masrafları bu hükümden müstesnadır. Şu kadarki, sözü geçen paralarda ilgisi olan tarafın menfaati icabından olacağına hukuk yargıçlığınca kanaat getirildiği takdirde, bu paralar muhtelif değerde başka başka yerlerde bulunan arazinin satın alınmasına yatırılabilirse de, aksi varid olan hallerde, para ancak bir tek araziye yatırılabilir. Ödenecek para mukabilinde muhtelif yerlerde çeşitli arazi satın alınmasına müsaade olunan hallerde buna mütaallik masrafların, mahkeme, uygun gördüğü takdirde, kamu hizmeti mütaahhitlerince ödenmesine, kanunen karar verebilir.

İNTİKALLER

Arazi intikallerile ilgili olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

81.— İntikallerin şekli:

Bu veya özel kanuna göre, veya bunlarla birleştirilebilen diğer bir kanun hükümleri gereğince satın alınacak araziye ait intikaller, bu kanuna bağlı (A) ve (B) eklerinden birine göre veya hadise şartlarının mümkün kıldığı nisbette bu eke en yakın bir surette, yahut ta kamu hizmeti mütaahhitlerinin uygun göreceği her hangi bir şekil dahilinde hazırlanan bir sözleşme ile yapılabilir. Sözü geçen eklere göre veya hadise şartlarının mümkün kıldığı kadar bunlara yakın olan bir şekil dahilinde yapılan bütün intikaller, taallük ettikleri araziye kamu hizmeti mütaahhitlerinin eli altına geçirme hükmünde olup bu intikaller, bu suretle naklolunan araziye veya aynı hakka yüklenmiş olan mütaaddit yıllara ait akdî veya kanunî vecibeleri ortadan kaldırdığı gibi, nev'i ne olursa olsun intikal konusu araziye ait her çeşit uzun süreli icar, veraset, kayyımlik ve naiplik gibi hakları, bunlar karşılığında ödenecek olan ivaz dolayısıyla

ref ve ilga eder. Fakat, her ne kadar muayyen yıllar kaydile teessüs eden haklar ortadan kalkarsa da, hakkaniyet icabı olarak bunlar kamu hizmeti mütaahhitlerinin rücu ve tevarüse riayetleri için ipka ve bir mütevellîye tevdi olunmuş gibi hüküm ifade ederler.

82.— İntikal masrafları:

Bu nevi intikallere ait bütün masraflar kamu hizmeti mütaahhitlerince ödenir. Bu gibi masraflar, bahis konusu arazinin gerek alıcı ve gerek satıcısı tarafından tediye olunan her türlü intikal ve ferağ harçları ile bu neviden masraflarını veya bu gibi araziye ait belli başlı hak ve alâkalara isabet eden meblâğın tahkik, tâyin ve isbatı masraflarını, kamu hizmeti mütaahhitlerince istenecek özetlerin veya tasdikli suretlerin çıkarılma ve yollanma masraflarını ve nihayet, mülkiyet hakkının tahkik, tâyin ve isbatı ile ilgili bütün makûl masrafları ihtiva eder.

83.— İntikal masraflarının kıymetlendirilmesi:

Bu gibi masrafları ödeyecek olan kamu hizmeti mütaahhitleri veya kendisine bu masraflar ödenecek olan taraf miktar hususunda anlaşılmazlarsa, bu gibi taraflardan birinin özetten ibaret olarak sunacağı bir lâyiha üzerine hukuk mahkemesinden (Court of Chancery) istihsal olunacak bir emirle, mahkemenin kıymet takdiri uzmanlarından biri bu gibi masrafları kıymetlendirir. Bu uzmanın uygun göreceği miktar kamu hizmeti mütaahhitlerince müstahak tarafa ödenir. Ödemede kusur halinde, yukarıda bu gibi masrafların tahsiline ait olarak belirtilen usulde olduğu gibi, haciz yolu ile veya diğer masrafların ödenmesinde olduğu gibi adı geçen mahkemenin emrile tahsil olunabilir. Bu gibi masrafların kıymetlendirilmesine ait masraflar da kamu hizmeti mütaahhitlerince ödenir. Ancak, masrafları alacak tarafın tahakkuk edecek istihkakı yekûnundan altıda biri kadarı takdir esnasında kabul olunmadığı takdirde, böyle bir kıymetlendirmeye ait masraflar bu tarafa yükletilir ve bu masrafların miktarı adı geçen uzman tarafından tesbit ile bunun tanzim edeceği kıymetlendirme varakasında bu tarafın esas istihkakından tenzil olunur.

ARAZİNİN İŞGALI

Kamu hizmeti mütaahhitlerinin araziyi işgal etmelerine dair olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

84.— Görmek ve incelemek dışında kalan maksatlarla araziye girilmezden evvel bedelin ödenmiş olması lüzumu:

Bu veya özel kanundaki yetkilere göre satın alınacak veya daimî olarak el konulacak arazinin hükmolunan veya anlaşma ile kararlaştırılan

bedel veya ivazını bu gibi arazide her hangi bir alâkası olan tarafa alâkası nisbetinde kamu hizmeti mütaahhitleri ödemedikçe veya burada belirtilen usule uyarak bankaya yatırmadıkça, arazi sahibinin muvafakati olmaksızın giremezler. Şu kadar ki, yalnız görmek ve incelemek veya arazi seviyesini tesbit etmek veyahut toprağın mahiyetini anlamak üzere araziye kazmak yahut ta arazinin hizmet sahasını hudutlandırmak gibi maksatlar için kamu hizmeti mütaahhitlerinin arazi şağillerine üç günden evvel ve 14 günden daha geç olmayan ve mütekaddim bir rızaya hacet bulunmaksızın ve fakat mal sahiplerde şağillerin her hangi bir zararını ödemek şartile bu gibi araziye girmeleri kanuna uygun olur.

85.— Kamu hizmeti mütaahhitlerinin mubayaadan önce araziye girmelerine müsaade olunması için kendilerinin güven bakımından depozito yatırmaları ve bir ferağ senedi tanzim etmeleri:

Kamu hizmeti mütaahhitlerince arazi için ödenecek ivaz veya mübayaa bedelinin bir jüri kararı veya bir mahkeme hükmü veyahut bir anlaşma ile tesbitinden evvel bu gibi araziye girmek veya araziye kullanmak isteyen kamu hizmeti mütaahhitlerinin bu araziye satmağa veya intikal ettirmeğe yetkili olan veya bu gibi arazide hakkı bulunan ve araziye girilmesine razı olmayan tarafın talep ettiği ivaz veya mübayaa bedelini; yahuatta, tarafların bulunamaması halinde olduğu gibi, yukarıda belirtilen usul veçhile çift mahkemece tâyin olunan bir murakipçe, böyle bir tarafın sahibi bulunduğu veya satmağa ve intikal ettirmeğe yetkili kılındığı arazinin veya aynı hak ve alâkanın kıymeti karşılığında takdir olunacak bir meblâğı, güvenlik akçası olarak aşağıda belirtildiği şekilde bankaya yatırmaları kanuna uygun olacağı gibi, kamu hizmeti mütaahhitleri tüzelkişiliği haiz iseler müşterek mühürlerde tasdiklenen, değilse adı geçen mütaahhitlerce ve her birinin ayrı ayrı veya içlerinden ikisinin mührü ile musaddak tek taraflı bir ferağ senedini, işgal olunacak arazi için kamu hizmeti mütaahhitlerince ödenmesi yukarıda belirtilen usule göre tesbit olunan her nevi mubayaa bedel veya ivazını ve arazinin işgalinden itibaren bedel veya ivazın buradaki hükümler dairesinde aynı bir hak sahibi bulunan tarafların istifadesi için bankaya ödenmesine kadar hesaplanan senelik % 5 nisbetindeki faiz ile beraber karşılayacak olan iki kefilin iştirakde; şayet taraflar kefillerin intihabında anlaşamazlarsa, karşı tarafa ödenmesi şart koşulan meblâğa eşit bir ceza şartını veya hadisenin icabına göre bu kanun hükümlerince hak sahibi tarafların istifadesi için bankaya yapılacak depozitoyu ödeme hususundaki yeterliği çift mahkemece tasvip olunacak iki kefilin inzimamile, tanzim akdederler.

Yukarıda belirtildiği suretle yapılan böyle bir depozitonun güvenlik bakımından yatırılması ve yine yukarıda belirtildiği veçhile rıza göstermeyen tarafa karşı ferağ senedinin tanzimi üzerine, bu veya özel kanuna göre alacakları araziye girmeden evvel kamu hizmeti mütaahhitlerince ödenmesi veya depozito edilmesi sair hallerde lüzumlu olan mubayaa bedel veya ivazının ödenmesinden evvel, kamu hizmeti mütaahhitleri tarafından bu gibi arazinin işgal ve istimal olunması kanuna uygundur.

86.— Depozitonun yatırılması üzerine veznedarın makbuz vermesi:

En son belirtildiği şekilde depozito edilmesi gereken para hukuk yargıçlığının müsaadesile, işgal olunacak arazide ilgisi bulunan veya bu gibi araziye satmağa veya intikal ettirmeğe yetkili olan ve böyle bir işgale rıza, göstermeyen tarafın alacak hesabına yatırılacaktır. Bu hesap adı geçen mahkemenin tetkik ve murakabesine tabi bulunacaktır. Bu depozitonun yatırılması üzerine bankanın veznedarı kamu hizmeti mütaahhitlerine veya bunların emrile parayı yatıran tarafa bir makbuz vererek bunda paranın ne maksatla ve kime ödenmek üzere yatırıldığını belirtir.

87.— Depozitonun teminat olarak kalması ve mahkeme emrile ödenmesi:

En son belirtilen surette depozito edilen para yukarıda belirtildiği veçhile kamu hizmeti mütaahhitlerince düzenlenen ferağ senedinin icrasını sağlamak üzere, arazisi işgal olunan tarafın güvenliği için bankada kalacak veya kamu hizmeti mütaahhitlerinin talebi üzerine senelik banka iratlarına veya devlet tahvillerine yatırılabilir yahut ta, biriktirilecektir. Ferağ senedine temamilen riayet halinde, aynı şekilde müracaat edilmesi üzerine depozito edilmiş olan paranın ve bunun yatırılmış olduğu gelir kaynaklarının, birikmiş kısımlarla beraber, kamu hizmeti mütaahhitlerine iadesine hukuk yargıçlığınca karar verilmesi kanuna uygun olup ferağ senedi şartlarının temamilen ifa edilmemesi halinde ise mahkemece uygun görülecek surette, lehine güvenlik bakımından depozito yatırılan tarafın menfatına sarf olunması da kanuna uygundur.

88.— Müteahhitlerin, güvenlik depozitosunu genel saymanlık bürosunun kapalı bulunduğu sırada bankaya yatırabilmeleri:

Hukuk yargıçlığı genel saymanlık bürosunun kapalı olmasından ötürü kamu hizmeti mütaahhitleri güvenlik akçesini yatırmak için genel saymanın iznini her hangi bir anda istihsal edemeyecek olurlarsa, bunların kâtibi veya avukatı tarafından bankaya hitaben sunulan bir

yazı ile ancak aşağıdaki şekilde depozitonun bankaya yatırılması kanuna uygun olup böyle bir tediye sonra bankanın veznedarı buna ait bir makbuz verir. Bu gibi hallerde, genel saymanlık bürosunun açılmasını takip eden on gün içinde kamu hizmeti mütaahhitleri namına bunların avukatı bu meblâğın genel sayman adına yatırılmasına emir verilmesini genel saymanlıktan talep eder. Buna ait emrin istihsalinden sonra, evvelce İngiltere bankasına, yatırılmış olan para, bu dileğe uygun olarak genel saymanın alacak hesabına geçirilir ve bu tediye mütaallik makbuz, mutat usule göre, tediye bulunan tarafa verilir.

89.— Mubayaa bedelini ödmeden evvel araziye giren ve diğer tarafın rızasını almayan kamu hizmeti mütaahhitlerine verilecek ceza:

Kamu hizmeti mütaahhitleri veya bunlara bir mukavele ile bağlı olan her hangi bir kimse, yukarıda belirtilen hal müstesna, özel kanundaki gaye ve hedefler için satın alınması veya daimî olarak kullanılması talep olunan araziye, yukarıda belirtilen rıza ve muvafakati istihsal etmeksizin veya arazide ilgisi olan tarafların istifadesine açık olmak üzere lüzumlu tediye bulunmaksızın veya yukarıda belirtilen güvenlik depozitosunu yatırmaksızın kasten girer ve bu gibi araziye kasten tasarrufu altına alırsa, bu gibi arazinin mutasarrıfı bulunan tarafa kamu hizmeti mütaahhitleri, bu suretle araziye girişten ve arazi üzerinde tasarrufta bulunuştan mütevellit olarak husule gelen her türlü zararı tazminden başka 10 sterlin para cezası ödemeğe mahkûm edilir. Gerek ceza ve gerek tazminat, çift mahkemece tahsil olunur. Kamu hizmeti mütaahhitleri veya mukavele ile bunlara bağlı olan kimse cezayı ödedikten sonra dahi bu gibi araziye kanunsuz olarak tasarruflarında bulundurmağa devam ederlerse, beher gün için kamu hizmeti mütaahhitleri 25 sterlin ceza parası ödemeğe mecbur olurlar. Arazinin sahibi bu ceza parasını üst mahkemelerden birinde açacağı davanın masrafları ile birlikte tahsil eder. Şu kadar ki, kamu hizmeti mütaahhitleri bu gibi arazi karşılığında anlaşma ile tesbit ettikleri veya hükmolunan ivazı hüsnüniyetle ve muvazaasız olarak malik diye tanıdıkları her hangi bir şahsa ödemiş veya bankaya tediye etmiş veyahut güven akçesi olarak yukarıda belirtilen depozitoyu yatırmış bulundukları takdirde, malik diye bilinen şahıs kanunen tediye müstahak olmasa bile, kamu hizmeti mütaahhitlerinin yukarıda belirtilen cezalara çarptırılmalarına bu kanunun hiç bir hükmü müsait değildir.

90.— Mahkemelerde verilen ceza kararlarının mütaahhit kararlarına tesir etmemesi:

Yukarıda belirtilen böyle bir ceza yargılamasından sonra mahke-

melerce yakandaki hükümlere göre verilen karar kamu hizmeti mütaahhitlerinin araziyi işgal haklarına hiç bir suretle tesir etmez.

91.— Arazi üzerindeki tasarruf hakkının intikal ettirilmesi reddolunduğu hallerde takibedilecek dava; usulü:

Bu veya özel kanuna veyahut bunlarla birleştirilen diğer her hangi bir kanun hükümlerine göre kamu hizmeti mütaahhitleri, hizmet dolayısıyla lüzumlu olan araziye girmeye ve istimal etmeye yetkili kılındıkları her hangi bir hal ve hadisede bu gibi arazinin şağıl veya mutasarrıfı veyahut arazi ile ilgili her hangi bir şahıs bu arazi üzerindeki tasarruf hakkından vaz geçmeği reddettiği veya kamu hizmeti mütaahhitlerinin bu araziye girmelerine ve tasarrufta bulunmalarına mümanaatta bulunduğu takdirde, kamu hizmeti mütaahhitlerinin zabıta âmirine (Sheriff) adlı tebligatta bulunarak tâyin ettikleri kimseye arazinin teslimini istemeleri kanuna uygun olur. Bu tebligatı alan zabıta âmiri, araziye mütaallik tasarruf hakkını, tebliğde belirtildiği veçhile intikal ettirir. Bu nevi tebligatın tanzim ve icrasına, mütaallik masraflar, zabıta âmirince tesbit olunarak, tasarruf hakkını devretmekten kaçınan tarafa ödettirilir. Kamu hizmeti mütaahhitlerince ödenecek bir ivaz varsa bu gibi masraflar, mütaahhitlerce bu ivazdan tenzilen istirdat olunabilir. Böyle bir tarafa ödenmesi gereken her hangi bir ivaz mevcut değilse, veya mevcut olsa bile masraf miktarı ödenecek ivazdan fazla ise, bu takdirde, bu gibi masraflar veya bunların ivazdan fazla olan kısmı, talep üzerine derhal ödenir. Ödenmeyecek olursa doğrudan doğruya haciz yolu ile tahsil olunur. Bu hususta her hangi bir mahkemeye müracaat olunması halinde de yargıç buna göre karar verir.

92.— Bir ev veya her hangi bir gayrimenkulün muayyen bir parçasını satmağa tarafların davet olunamaması:

Hiç bir kimse, satmağa veya intikal ettirmeğe ehil olduğu her hangi bir evin veya bir binanın yahut ta bir fabrikanın tamamını satmak istediği halde, bunun yalnız bir parçasını kamu hizmeti mütaahhitlerine satmağa veya intikal ettirmeğe hiç bir zaman davet olunamaz.

PARÇALANAN ARAZİ

Parçalanmış arazinin küçük parçaları hakkında aşağıdaki hükümler konulmuştur:

93.— Parçalanmış arazi sahiplerinin satışta ısrar edebilmeleri:

Her hangi bir kasabanın binalı kısmı içinde bulunmayan veya üzerine inşaat yapılmamış olan arazi, kamusal bir hizmet için ortasından

yarılır veya bölünür ve bunun iki tarafında veya yalnız bir tarafında kanunî dönümün (Statute Acre) yarısından daha az bir parça kalır da bunun sahibi, özel kanunla alınan diğer parça ile beraber bu kısmın da satın alınmasını kamu hizmeti mütaahhitlerinden talep ederse, mal sahibinin buna bitişik başka arazisi olmamak veya bu parçanın bitişik araziye katılıp kullanılması mümkün bulunmamak şartile, kamu hizmeti mütaahhitleri bu kısım da satın alırlar. Böyle bir mal sahibinin bitişikte her hangi bir arazisi varsa, kamu hizmeti mütaahhitleri, masrafi kendilerine ait olmak üzere, mal sahibinin arzusuna göre arazi parçasındaki çitleri vesaireyi kaldırmak, toprağı tesviye etmek ve işlenmeğe müsait olacak şekilde kâfi miktarda toprak doldurmak suretile, satın almadıkları arazi parçasını, bitişik arazi ile birleştirmeğe mecburdurlar.

94.— Köprü vesaire inşa masrafları arazinin kıymetinden daha fazlaya, mal olacağı hallerde kamu hizmeti mütaahhitlerinin bu araziye satın almada ısrar edebilmeleri:

Böyle bir arazi ortadan yarılıp kamu hizmeti işletmesinin her hangi bir yanında yarım nizamî dönümden (Statute Acre) daha az arazi kaldığı veya kalan arazi, bölünen iki parçayı ulaştırmak üzere kamu hizmeti mütaahhitlerinin bu veya özel kanuna veyahut bunlarla birleştirilebilen diğer her hangi bir kanun hükümlerine göre inşaya mecbur kılınacakları köprü, kemer gibi irtibat vasıtalarının gerektireceği masraftan daha az kıymette olduğu ve bu arazi sahibinin kalan parçalara bitişik başka arazisi bulunmadığı halde bu şahıs kamu hizmeti mütaahhitlerinin bu gibi irtibat vasıtaları inşa etmelerini istediği takdirde, mütaahhitler böyle bir arazi parçasını kendilerine satmasını arazi sahibinden isteyebilirler Bu araziden mütevellit her hangi bir kıymet anlaşmazlığı veya inşa edilecek irtibat vasıtasının masraflarına mütedair bir anlaşmazlık, bu kanunda münazaalı ivaz hakkında belirtilmiş olan hükümlere göre hal olunur. Kamu hizmeti dolayısıyla alınmak istenen arazinin kıymeti takdir olunduğu sırada, jüri veya hadisenin icabına göre hakemler, taraflardan birinin talebi varsa, vermiş olacakları karar veya hükümle bu gibi parçalanan arazinin kıymetini ve irtibat vasıtasının da inşa masrafını tâyin ve tesbit ederler.

(Copyhold) denilen Arazi

(İngilterede arazinin yegâne maliki kıraldır. Kıraldan başka hiç kimsenin arazi üzerinde mutlak mülkiyet diye bir hakkı yoktur. Menşei feodalite prensiplerinden alan bu hukukî durum bir sembol kıyme-

tini haiz olmaktan ileri geçmiyecek derecede bugün hakikî mahiyetini kaybetmektedir. Feodalite devrinin mülkiyet telâkkilerine göre arazisinden bir parçasını muayyen bir lorda tevcih eden kırala karşı o lord bazı vecibelerle bağlanırdı. Meselâ, kırala muayyen miktarda asker temin etmek ve bir harb vukuunda kırala yardımda bulunmak gibi... Bu hizmetlere mukabil lord kendisine tevcih olunan malikânenin mutasarrıfı olurdu. Her lordun kendine bırakılan malikâne üzerindeki tasarrufunun mahiyet ve şümulü muayyen örf ve âdetlerle tesbit olunurdu, Bundan başka her malikânenin muayyen bir mahkemede kendine mahsus sicilleri bulunurdu. Bu şartlar altında yani muayyen örf ve âdetlere göre ve muayyen mahkeme sicillerde lordların tasarruf ettikleri araziye (copyhold) adı verilmekte idi. Bu nevi arazi bizdeki Timar ve Zeamet arazisine benzemektedir.

Muayyen bir lordun bu suretle mutasarrıf bulunduğu araziden bir parçasını o malikâneye özel olan örf ve âdetler dairesinde ve malikânenin mahkemesindeki sicillerine meşruhat verilmek suretile üçüncü şahısların intifa ve zilyedliğinde bırakılması mümkündür. Bu üçüncü şahıslar araziye kısa müddetle zilyed olabilecekleri gibi kaydı hayat şartile veya kendi varislerinin de hayatları müddetince araziye elleri ve intifaları altında bulundurabilirdi. Zilyedlik müddetinin devamı lord ile üçüncü şahısların anlaşmalarına ve diğer bazı şartlara dayanırdı. Bu şartlar daha ziyade malikânenin müteamel örf ve âdatından gelirdi 1926 tarihinde çıkarılan (Law of Property Act) Kanunu ile copyhold arazi ilga edilmiştir.

(Copyhold) araziye mütedair olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

95.— (Copyhold) arazi intikalinin tescili:

(Copyhold) olarak, yani, muayyen örf ve âdete müstenit olarak işgal olunan veya bu mahiyette bulunan her hangi bir arazinin kamu hizmeti mütaahhitlerine intikali, bu arazinin ait olduğu ve bir cüz'ünü teşkil ettiği malikânenin sicillerine şerh verilerek yapılır. Böyle bir zilyedliğe sahip olmak isteyen bir şahsın vereceği bedel nisbetindeki bir meblâğ malikânenin resmi kethüdasına (Steward) ödendiği zaman adı geçen kethüda intikali teşcil eder. İntikal işlemi teşcil olunduktan sonra (Copyhold) arazi hakkında (Freehold - Lordun tavassutu olmaksızın doğrudan doğruya kırala bağlı bulunan) araziye mütaallik hükümler cereyan ederse de aşağıda belirtildiği surette (copyhold) arazi lorda tabi olmaktan çıkarılmadıkça, bu gibi arazinin haraç, cereme, kira veya vakfiye icarı gibi örfen tabi olduğu mükellefiyetler aynen devam eder.

96.— Kamu hizmeti mütaahhitlerine intikal ettirilen bu gibi arazinin (copyhold) olmaktan çıkarılması :

Örf ve âdete dayanılarak kullanılan bu gibi Copyhold araziye mütaallik intikallerin tescilinden itibaren üç ay içinde, veya kamu hizmeti mütaahhitlerinin bu gibi araziye kamu hizmeti dolayısıyla işgal ve istimale başladıklarından itibaren bir ay içinde, bu iki hadiseden hangisi evvel vuku bulmuşsa ona göre, yahut ta, bu gibi arazinin birden fazla parçasının kamu hizmeti mütaahhitlerince işgal olduğu hallerde en son işgal olunan parçanın işgal tarihinden sonra bir ay zarfında kamu hizmeti mütaahhitleri böylece işgal ettikleri bütün bu gibi arazinin (Copyhold) olmaktan çıkmasını temin edecekler ve bu maksatla arazinin dahil olduğu malikâne lorduna müracaat ederek bu gibi arazinin (Copyhold) olmaktan çıkarılmasını isteyecekler ve lorda, aralarında kararlaştıracakları bir ivazı tediye edeceklerdir, ödenecek ivaz hususunda taraflar anlaşamadıkları takdirde, bu ivaz, diğer münazaalı ivaz meselelerindeki usule göre hal olunacaktır. Bu ivazın takdirinde, Ölüm veya tevarüs veya başkalarına devren satış v.s. gibi hususlar dolayısıyla lorda ödenen haraç, cereme, vakfiye icarı v.s. iratların alınmasını sağlayan âdete göre (Copyhold) hükmünde olan arazinin kamu hizmeti mütaahhitlerine geçmesi yüzünden vuku bulan mahrumiyetler bu ivazın takdirinde nazara alınacaktır.

97.— İvazın ödenmesi üzerine malikâne lordunun araziye serbest bırakması:

Kararlaşan veya hüküm altına alınan ivazın tediye veya taahhüt edilmesi veyahut yukarıda belirtildiği veçhile bankaya depozito olarak yatırılması üzerine, (Copyhold) hükmündeki arazinin mutasarrıfı bulunan malikâne lordu araziye serbest bırakır. Serbest bırakma anından itibaren, (Copyhold) olmaktan çıkarılan arazi daimi olarak serbest kalır. Malikâne lordu arazinin serbest bırakılmasında kusurlu olduğu, veya kamu hizmeti mütaahhitlerini tatmin edebilecek kanunen muteber bir hakka malik bulunduğunu isbat edemediği takdirde, kamu hizmeti mütaahhitleri, lüzumlu görürlerse, yukarıda kendilerinin ne suretle arazi satın alabilecekleri hakkında belirtilen usul dahilinde, kanunî harç pulu yapıştırılmış olan bir ferağ senedi tanzimine kanunen yetkili olurlar. Senedin tanzimi üzerine, yukarıda belirtildiği gibi, (Copyhold) arazinin serbest bırakılmasından mütevellit olarak bankaya yatırılacak depozitonun mütaalliki bulunan arazi serbest bırakılmış sayılır ve o tarihten itibaren daimî olarak serbest kalır.

98.— (Copyhold) arazi icarının parçalanması:

Adete göre istifade edilen veya (Copyhold) hükmünde olan arazi, âdete müstenid icar bedeline, veya başkaca icara tabi ise ve bu araziden bir parçası satın alınmak isteniyorsa, bir tarafta arazinin mutasarrıfı ile birlikte malikâne lordu, diğer tarafta da kamu hizmeti mütaahhitleri bulunmak şartile, parçalanacak icar bedelinin ne suretle parçalanacağını takdiri taraflar arasındaki anlaşma ile ve şayet taraflar arasında böyle bir anlaşmaya varılamazsa, çift mahkemece hal ve tesbit olunur. Bu veya özel kanun gereğince alınan (Copyhold) mahiyetindeki arazinin serbest bırakılması veya icar bedellerinin parça halinde takdiri, arazinin alınmayan bakiyesi üzerindeki teamüllere hiç bir suretle tesir etmez. Teamülen icara tabi araziden bir kısmı serbest bırakıldığı takdirde, arazinin geri kalan kısmı icar bedelinin ancak bakiyesi nisbetindeki icar bedeline tabi olur. Malikâne lordu, eskiden arazinin tamamına ait olarak haiz bulunduğu kanunî hak ve yetkilere, bu suretle parçalanan icar bedeli üzerinde de aynen malik kalır.

ORTAMALI ARAZİ (COMMON LANDS)

Umuma ait bakımsız ve metruk arazi ile ilgili olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

99— Bir malikâne içinde bulunan ortamalı araziye ait ivazın nasıl ödeneceği:

Ortamalı hükmündeki her hangi bir arazi parçasına ait olarak ödenmesi gereken ivaz, bu hususta hak sahibi olan malikâne lorduna veya bu topraklarda ivaz hakkı bulunan ve fakat ortak hak sahipleri dışında kalan bir tarafa ödenir. Bu gibi araziye mütaallik bütün ortaklık diğer bütün haklar karşılığında, (ki bunlara malikâne lordunun bu gibi araziye ait kendi haklarından başkaca sahip olabileceği ortaklık hakkı da dahildir) ödenecek ivaz, aşağıda belirtilen hükümler dairesinde tâyin, tesbit ve tediye olunur. Tesbit olunan ivazın ödenmesi veya bankaya yatırılması üzerine bütün bu gibi ortaklık hakları durur ve kalkar.

100.— Malikâne lordunun veya ivaza müstahak şahsın kendi hakkına karşılık olan ivazı alması üzerine intikali yapması - bazı hallerde ferağ senedi tanzim olunması:

Malikâne lorduna veya yukarıda belirtilen ivaza müstahak bir şahsa, kamu hizmeti mütaahhitlerle birlikte kararlaştırılan veya bu kanundaki hükümlere göre tesbit olunan ivazın tediyesi veya bankaya yatırılması üzerine bu malikânenin lordu veya yukarıda sözü edilen şahıs bu gibi araziye kamu hizmeti mütaahhitlerine intikal ettirir. Bu intikal mali-

kâne lordunun veya ivaza müstahak şahsın sanki müstakilen mütasarrıf (freeholder) imiş gibi yaptığı hukukî muamelenin aynı olan bir netice ile araziyi kamu hizmeti mütaahhitlerinin zilyedlik ve intifâna geçirir. İntikalde kusur edildiği takdirde, kamu hizmeti mütaahhitleri lüzumlu gördükleri takdirde, yukarıdaki maddelerde, mütaahhitlerce satın alınan arazi hakkında belirtilmiş olan usule göre gerekli harç pulu yapıştırılan bir ferağ senedi tanzim edebilirler. Bunun üzerine, yukarıda belirtilen şekle göre ivazı yatırılan arazi kamu hizmeti mütaahhitlerinin eline geçer. Mütaahhitler arazi üzerinde derhal tasarrufa başlayabilirler. İvaz yatırılmadan evvel dahi arazi üzerinde kamu hizmeti mütaahhitleri tasarrufta bulunabilirse de yukarıda belirtildiği veçhile ivaz ödeninceye veya bankaya yatırılıncaya kadar bu gibi arazi, mütaalliki olan haklara konu olmakta devam eder.

101.— Bir malikâne dahilinde bulunmayan ortamalı araziye ait ivazın nasıl tesbit olunacağı:

Ortamalı olan veya bu mahiyette bulunan arazi parçaları üzerindeki hakların ortaklara ait bulunduğu bu gibi arazi için ödenecek olan ivaz ile, bu nevi hakların ortaklara ait bulunmadığı hallerde bahis konusu arazi üzerindeki haklara karşılık olarak malikâne lordunun veya toprağa mutasarrıf olan diğer şahsın kendi hakkı dolayısıyla müstahak olduğu ivaz dışında ödenmesi gereken bedel, kamu hizmeti mütaahhitlerle bu gibi araziye ait ortaklık haklarına veya sair haklara malik bulunan ve hemen aşağıda belirtilen usule göre seçilen tarafların teşkil ettiği komisyonca varılacak bir anlaşma ile tesbit olunur.

102.— Hak sahibi tarafların bir toplantı akdetmeleri:

Bu gibi arazi üzerindeki ortaklık haklarına veya sair haklara malik tarafların, ortaklık veya sair haklarının kaldırılması için, kamu, hizmeti mütaahhitlerle, ödenecek ivaz hususunda, müzakereye girecek bir komite seçmek üzere, arazinin yakınlarında ve münasip bir yerde kamu hizmeti mütaahhitlerince toplantıya çağırılmaları kanuna uygun olur. Böyle bir toplantıya ait davet, bu gibi arazinin bulunduğu veya hemcivar olduğu ilçede çıkan bir gazetede bir biri ardınca iki hafta içinde ve her hafta en az bir defa ilân olunmak şartile neşredilerek yapılır. Son ilân, toplantı gününden en çok on dört ve en az yedi gün evvel yapılmış olmak lâzımdır. Toplantı gününe ait ihbar en az yedi gün evvelinden toplantının yapılacağı mahalledeki kilisenin kapısına asılır. Böyle bir kilise bulunmadığı takdirde, bu gibi ihbarların asılması mutad olan başka bir binanın kapısına asılır. Bu gibi arazi bir malikânenin parçası ise, ihbardan bir tanesi malikânenin lorduna da verilir.

103.— Toplantıda bir komite seçilmesi:

Bu suretle vuku bulan toplantıda bu gibi haklara malik olan taraflardan en çok beş kişinin komiteye seçilmesi kanuna uygun olur. Böyle bir toplantıda, ortaklık haklarına malik şahıslar mevcudunun çoğunluğu ile verilecek kararlar, azınlıkla kalan taraflarla, toplantıda hazır bulunmayanları da ilzam eder.

104.— Komitenin kamu hizmeti mütaahhitlerle anlaşması:

Bu suretle seçilen komitenin bu gibi ortaklık haklarının veya sair hakların kaldırılması karşılığında ödenecek olan ivaza mütedair olarak kamu hizmeti mütaahhitlerle bir anlaşmaya varmaları kanuna uygun olur. Böyle bir anlaşma bütün taraflar için lüzum ifade eder. Ödenmesi kararlaştırılan ivazı, seçilen komitenin alması da kanuna uygun olur. Bu komitenin veya buna dahil üç üyenin ivazı almaları halinde tediye mütaallik mükellefiyet mutlak olarak eda edilmiş olur. Alınan ivaz, bunda hakkı olan şahıslara, alâkaları nisbetinde komitece taksim olunur. Ancak, kamu hizmeti mütaahhitleri bu taksimin yapılmasını sağlamakla vecibeli olmayacakları gibi bunun fena taksiminden veya taksim edilmemesinden de sorumlu değildirler.

105.— Münazaaların diğer hallerde olduğu gibi halledilmesi:

Vazifeli kılınan komitenin, yukarıda belirtilen ivazın miktarında kamu hizmeti mütaahhitlerle anlaşmaması halinde bu ivaz, sair ihtilaflı ivaz hadiselerinde olduğu gibi hallolunur.

106.— Hiç bir komite tayin edilmediği takdirde ivazın bir murakıp tarafından tesbit edilmesi:

Kamu hizmeti mütaahhitlerince usulüne uygun olarak davet edildikleri halde ortaklık haklarına veya sair haklara malik bulunanların toplantısı vukua gelmez veya gelse de komite seçilmezse, bahis konusu ivaz, yukarıda, bulunamayan taraflar hadisesinde belirtilmiş olduğu gibi, çift mahkemece tâyin olunan bir murakıp marifetile tesbit olunur.

107.— Ortaklık hakkı sahiplerine ödenecek ivazın tediyesi üzerine arazinin bırakılması:

İvazın böyle bir komiteye veya buna dahil üyelerden üçüne, yahut komite teşkil olunmamışsa, yukarıdaki hükümlere göre tesbit olunan ivazın bankaya yatırılması üzerine kamu hizmeti mütaahhitleri, lüzumlu buldukları takdirde, kendilerince satın alınan arazi hadiselerine mütaallik olarak yukarıda belirtilen usule göre gerekli pulu yapıştırılmış olan bir ferağ senedini kanunen tanzim edebilirler. Bundan sonra, lehine ivaz ödenmiş veya bankaya yatırılmış olan arazi, bütün bu gibi ortaklık haklarından veya sair haklardan azade kılınmış olarak kamu hiz-

meti mütâaahhitlerinin zilyedliğine geçer. Bunlar da bu arazi üzerinde derhal tasarrufa başlayabilirler. Hukuk yargıçlığının, istek üzerine vereceği bir kararla, yukarıda belirtildiği veçhile tâyin edilen bir komite, ödemenin ifasına emir vermesi veya ilgili tarafların menfaatine uygun bulduğu takdirde, bu hususa mütâallik olarak başka bir emir vermesi kanuna uygun olur.

İPOTEKLİ ARAZİ

İpoteğe bağlanmış arazi ile ilgili olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

108.— Özel kanundaki gaye ve hedefler için lüzumlu olan her hangi bir araziye taallük eden ipotek hakkının kamu hizmeti mütâaahhitlerince satın alınması veya kaldırılması kanuna uygun olur. Mütâaahhitler bu gibi araziye ait böyle bir satın alma veya kaldırma hakkını evvelce iktisap etmiş olsun veya olmasınlar veya lehine ipotek konulmuş olan şahıs bu hakka, ister kendi namına veya mümessili olduğu her hangi bir taraf adına malik bulunsun veyahut bu şahıs ipotek dolayısıyla araziye mutasarrıf olsa da olmasa da, nihayet, böyle bir ipotek gerek taallük ettiği araziye münhasır olarak ve gerek özel kanundaki gaye ve hedefler bakımından lüzumlu olmayan sair arazi ile birlikte tesis edilmiş olsun, ipoteğin bu suretle kaldırılması kanuna uygun olur. Bu maksat için kamu hizmeti mütâaahhitleri, ipoteğe yatırılmış olan anapara ile bunun işlemiş faizini ve ipotek hakkı sahibinin ödemiş bulunduğu harç ve masraflar varsa bunları da, işleyecek altı aylık munzam faizle beraber ipotek hakkı sahibine öderler. Bunun üzerine, ipotek hakkı sahibi, ipoteğe mevzu olan araziye ait hakkını kamu hizmeti mütâaahhitlerine veya bunların göstereceği kimseye intikal ettirir. Bundan başka, kamu hizmeti mütâaahhitleri, ipotek hakkı sahibine yazılı bir ihbarda bulunarak bunda: ipotek dolayısıyla yatırılmış bulunan anapara ile beraber ihbarname tarihinden itibaren altı ay sonraya ait faizi de ödeyeceklerini bildirebilirler. Kamu hizmeti mütâaahhitleri böyle bir ihbarda bulundukları veya aleyhine ipotek yapılan kimse, ipoteğin kaldırılmasına dair olarak altı ay evvelinden itibaren ihbarda bulunduğu takdirde, bu hususa mütâallik olarak veya sair suretle şart koşulmuş olan müddetin hitamında, böyle bir ipoteğe ait anaparanın ve bu gibi ihbarnamelerden her hangi birinin tarihinden başlayarak altı ay sonra tahakkuk edecek olan faizin, ipotek hakkı sahibince ödenmiş masraflar varsa bunlarla birlikte ipotek sahibine ödenmesi üzerine bu şahıs, böyle bir ipotek altında bulunan araziye ait hakkını, kamu hizmeti mütâaahhitlerine veya bunların göstereceği kimseye devreder,

109.— İpotek bedelinin kabulünden imtina halinde bunun depozito edilmesi:

Yukarıda belirtilen her iki halden biri (ipotek hakkının satın alınması veya kaldırılması) dolayısıyla yapılan tediye veya tediye teklifinde, ipotek hakkı sahibi, kamu hizmeti müteahhitlerinin istediği şekilde hakkını terk veya intikal ettirmediği veyahut kamu hizmeti müteahhitlerini tatmin edebilecek surette muteber bir ipotek hakkı bulunduğunu ispat edemediği takdirde, kamu hizmeti müteahhitlerince, mümasil hallere ait olmak üzere bu kanunda belirtilmiş olduğu veçhile, böyle bir ipoteğe yatırılmış olan anapara ile faizin ve varsa masrafların bankaya depozito olarak yatırılması kanuna uygun olacağı gibi bunlar uygun buldukları takdirde, kendilerince satın alınacak gayrimenkullere ait olarak yukarıda belirtilmiş olan usul dahilinde kanunî harç pulu yapıştırılmış olan bir taahhüt senedi almağa da yetkilidirler. Bundan sonra intikal yapılırca, ipotek hakkı sahibince yapılan intikalde olduğu gibi, sözü edilen arazide bu şahsa veya bu şahıs namına mutemet olan kimselere yahut ta bu şahsın vasi olarak temsil ettiği şahıslara ait bulunan bîlcümle hak ve alâkadar kamu hizmeti müteahhitlerine geçer. Müteahhitler, ipotek hakkı sahibinin haiz olduğu bütün haklarla araziyi derhal tasarrufları altına alırlar.

110.— İpotek bedelinin arazi kıymetinden fazla olduğu hallerde ödenecek olan meblâğ:

İpotekle takyit edilen araziden her hangi biri, bu ipotekle temin olunan anapara ile faizden ve yapılmış masraflar varsa bunların da lâvesile meydana gelecek yekûnden daha az kıymette ise, kamu hizmeti ile bu ipoteği kaldırma hakkına malik bulunan borçlu bir tarafı; kamu hizmeti müteahhitleri de diğer tarafı teşkil etmek üzere bu iki taraf arasında varılacak bir anlaşma ile tesbit edilir. Bu taraflar böyle bir kıymetin veya ivazın tesbitinde anlaşamazlarsa, bu da diğer münazaalı ivaz hadiselerinde olduğu gibi hal ve tesbit olunur. Anlaşma yolu ile veya münazaa neticesinde tesbit edilmiş olan bedel kamu hizmeti müteahhitlerince, ipotekli borcun edası için, ipotek hakkı baki bulunduğu müddetçe, alacaklıya ödenir. Bunun ödenmesi veya ödeme teklifinde bulunmuş olması üzerine alacaklı, bu gibi ipotekli araziye ait bütün haklarını kamu hizmeti müteahhitlerine veya bunlarla göstereceği kimseye terk veya intikal ettirir.

111. — İpotek kıymetinden fazla olan tediye teklifinin reddi halinde bunun depozito edilmesi:

Yukarıda belirtilen böyle bir tediye veya tediye teklifi üzerine, alacaklı, böyle bir ipoteğe mütaallik olarak kamu hizmeti müteahhitlerine

hakkını intikal ettiremediği veya ipotek hakkının meşruyetini mütaahhitlere karşı isbat edemediği takdirde, ipoteğin kıymetine ait bedel veya ivazı, bu kanundaki mümasil haller için belirtilen usûle göre kamu hizmeti mütaahhitlerinin bankaya yatırmaları kanuna uygun olur. Böyle bir tediye veya depozito, ipotek baki bulunduğu müddetçe, borcun edası zımında alacaklı tarafından kabul olunur. Böyle bir tediye veya depozito, bu gibi ipotekli arazinin bağlı olduğu ipotek takyidini tamamen kaldırır. Kamu hizmeti mütaahhitleri uygun buldukları takdirde, yukarıda kendilerince satın alınacak gayri menkuller hakkında belirtilmiş olduğu gibi, kanuni harç pulu yapıştirılmış bir ferağ senedi tanzimine de kanunen yetkilidirler. Senedin alınması üzerine bu gibi arazi bütün hak ve menfaatlarla birlikte kamu hizmeti mütaahhitlerine intikal eder. Mütaahhitler alacaklının haiz bulunduğu bütün haklarla mücehhez olarak araziye derhal tasarrufları altına alırlar. Ancak, alacaklının borçluya karşı haiz olduğu bütün kanunî hak ve yetkiler, böyle bir tediye veya depozito ile karşılanamayan ipotek borcunun arta kalan her hangi bir kısmı için hüküm ifade etmekte devam eder.

112.— İpotekli araziden yalnız bir kısmının alındığı hallerde ödenecek olan ivaz:

Özel kanundaki gaye ve hedefler için böyle bir ipotekli arazinin yalnız bir kısmına lüzum hasıl olduğu ve bu kısım, ipoteğe yatırılan anapara ile bunun faizinden ve yapılmış masraflar varsa bunlar yekûnundan daha az bir kıymette bulunduğu ve alınmayacak olan arazi parçasının alacaklı tarafından yatırılan parayla karşılıyacak teminatta olmayacağı alacaklı tarafınca iddia edilerek alınmak istenilen kısmı alacaklının terk etmek istemediği hallerde, alınmayan kısmın kıymeti ile, arazinin bölünmesinden veya diğer bir hâdiseden dolayı ödenecek bir ivaz varsa bu ivaz, alacaklı ile bu ipoteği kaldırma hakkına mâlik bulunası borçlu bir tarafı kamu hizmeti mütaahhitleri de diğer tarafı teşkil etmek üzere bu iki taraf arasında varılacak bir anlaşma ile hal ve tesbit olunur. Bu taraflar, böyle bir kıymetin veya ivazın tesbitinde anlaşamazlarsa, bu ivaz, diğer münazaalı ivaz hadiselerinde olduğu veçhile, hal olunur. Anlaşma yolu ile belirtilmiş veya münazaa neticesinde tesbit edilmiş olan kıymetin tutarı kamu hizmeti mütaahhitlerince, ipotek bâki bulunduğu müddetçe, ipotekli borcun edası için alacaklıya ödenir. Bunun üzerine böyle bir alacaklı kamu hizmeti mütaahhitlerine veya bunların göstereceği kimseye, bedeli bu suretle ödenmiş olan ipotekli arazideki bütün haklarını terk ve intikal ettirir. Bu suretle ödenmiş olan meblâğa ait meşruhat ipotek senedinin arkasına yazılarak alacaklı tarafından imza edilir. Bu meşruhat ipotek senedinin arkasına yazılarak

alacaklı tarafından imza edilir. Bu meşruhat bir sureti, talep halinde, kamu hizmeti mütaahhitlerine ait olmak üzere, böyle bir ipotegē konu olan araziden bu ipotegē kaldırmağa yetkili olan (borçlu) tarafa mütaahhitlerce verilir.

113.— Böyle bir kişiyi meblâğın tediyesine ait teklifin reddi üzerine bunun depozito edilmesi ve alacaklının ipotekle temin olunan alacağının bakiyesini tahsil yetkisi:

Anlaşma yolu ile veya münazaa neticesinde beliren kıymetin veya ivazın tutarı alacaklıya tediye edildiği veya tediyesi teklif olunduğu halde bu alacaklı ivazın taallük ettiği arazi üzerindeki hak ve alâkalarını kamu hizmeti mütaahhitlerine veya bunların göstereceği kimseye terk veya intikal ettirmez veya ipotekten mütevellit hakkının meşruiyetini kamu hizmeti mütaahhitlerini tatmin edecek surette isbat edemezse, bu kanunda bankaya yatırılması gereken paralara mütaallik hâdiselerde derpiş olunan usule göre, kamu hizmeti mütaahhitlerinin böyle bir ivaz veya kıymetin tutarını bankaya yatırmaları kanuna uygun olur. Böyle bir tediye veya tediye teklifinin, ipotek mevcut bulunduğu müddetçe, ipotegın mütaalliki bulunan borcun edası zımnında alacaklı tarafından kabul olunması mecburidir. Böyle bir tediye veya buna mütaallik bir teklif, talep olunan arazi parçasına ait para borcunun tam edası hükmündedir. Kamu hizmeti mütaahhitleri, uygun buldukları takdirde, yukarıda, kendilerince satın alınan arazi dolayısıyla belirtilen usul veçhile, kanunî harç pulu yapıştırılmış bir ferağ senedi almağa yetkilidirler. Senedin alınması üzerine, alacaklıya veya mutemedine ait bütün hak ve alâkadarlarla beraber bu gibi arazi mutlak olarak kamu hizmeti mütaahhitlerine geçer ve bu mütaahhitler, alacaklının haiz bulunduğu hak ve yetkileri derhal tasarrufları altına alırlar. Ancak bu gibi haklara mâlik her hangi bir alacaklı, ipotekten mütevellit alacağını veya halin icaplarına göre bir alacak bakiyesi varsa bunu da, her birine isabet eden faizi, ipotekle aslen takyit edilmiş bulunan arazinin tamamı üzerinde haiz bulunduğu takip ve tahsil hakkına dayanarak, bu gibi ipotekli arazi bakiyesini veya özel kanundaki gaye ve maksatlar için lüzumlu olmayan arazi parçasına müracaatla istifayı temin gibi kanunî hak ve yetkilere mâliktir.

114. — Sözleşilen müddetin hulûlünden evvel ipotek bedelinin ödemiş olduğu bazı hallerde ivazın derhal tediyesi lüzumu:

İpotekle takyit olunmuş araziye mütaallik olarak yukarıda belirtilen hallerden herhangi birinde, ipotekle temin olunan borcun ödeme zamanı ipotek senedinde tasrih olduğu halde bu suretle belirtilen zamanın hulûlünden evvel alacaklı, yukarıda belirtilen hükümlere göre, ipo-

tekten mütevellit alacağının tamamına veya bunun bir kısmına mütaallik tediyei kabule dâvet olunursa, kamu hizmeti mütaahhitleri böyle bir alacaklıya ödenmesi gereken anaparadan başka, alacaklının, kendine yapılacak tediyeye ait meblâğı başka teşebbüslere yatırabilmek için sarf edeceği veya bu hususa mütedair olarak yapacağı her türlü masrafları da ödemeğe mecbur olurlar. Anlaşmazlık halinde bu gibi masraflar bu kanunda, intikaller hakkındaki masrafalara mütedair olarak derpiş edilmiş bulunan hükümlere göre tesbit ve tahsil olunur. Böyle bir ipotekle temin olunan faizin haddi bunun erken ödendiği zamana ait miktardan daha yüksek bulunduğu ve o sıralarda cari faiz haddine göre bu yüksek nisbetin yeni teşebbüse yatırılarak istihsalı umulabildiği takdirde, böyle bir alacaklı, yukarıda belirtilen anapara ile faize ilâveten, ipotek hakkının erken ödenmiş olmasından ötürü mahrum kaldığı faize ait bir ivazı da kamu hizmeti mütaahhitlerinden almağa müstahak olur. Munzam ivazın miktarına ait olarak anlaşmazlık vuku bulduğu takdirde bu ivazın tutarı, sair münazaalı ivaz hâdiselerinde olduğu gibi hal ve tesbit olunur. Yukarıda belirtildiği suretle bu ivazın tediyesine veya tediyesinin teklif edilmesine kadar kamu hizmeti mütaahhitleri, bu kanunda mevcut hükümlere göre ipotekli araziye, ipotek hakkı sahibinin haiz bulunduğu haklarla tasarrufa müstahak olamazlar.

(Rent-Charges = Arazi icarından alınan hisse)

Arazinin tabi bulunduğu herhangi bir icara mütaallik olarak veya icar hissesine veyahut daima yenilenen kira akdine (Chief Rent), yahut da, arazinin mukayyet bulunduğu sair bir ödeme veya vecibeye mütedair olarak araziye vazolunan ve yukarıda derpiş edilmemiş bulunan her hangi bir takyide mütedair olmak üzere aşağıdaki hükümler konulmuştur:

115.— Araziye ait icar vesairenden alınan senelik gelir hissesinin araziden kaldırılması için ödenecek meblâğ:

Özel bir kanundaki gaye ve hedefler için alınacak arazinin senelik icar vesaire gelirlerinden alınan hissenin bütün veya bir kısım araziden kaldırılması karşılığında ödenecek meblâğa ait olmak üzere kamu hizmeti mütaahhitleriyle böyle bir hisseye müstahak taraf arasında anlaşmazlık vuku bulduğu takdirde bu meblâğ, sair münazaalı ivaz hadiselerindeki usule göre hal ve tesbit olunur.

116.— Gelirinden hisse ödenen arazinin bir kısmının hisseden muaf tutulması:

Her hangi bir icara veya icar hissesine veyahut daima yenilenen

bir kira akdine, yahut ta, sair bir ödeme veya vecibeye tâbi bulunan araziden bir kısmı özel kanundaki gaye ve hedefler dolayısıyla alınmak istendiğinde, buna tallûk eden hissenin miktarı bu hisseye müstahak kimse ile beraber arazinin sahibi bir tarafta olmak ve diğertarafta da kamu hizmeti mütaahhitleri bulunmak üzere iki taraf arasında varılacak bir anlaşma ile tesbit olunur. Böyle bir anlaşmaya varılmadığı takdirde, bu cihet çift mahkemece hal olunur. Fakat, böyle bir mükellefiyete müştereken tabi arazinin geri kalan kısmı bu mükellefiyeti karşılamağa kâfi bir teminat teşkil ediyorsa, müşterek mükellefiyete tâbi olan arazi sahibinin muvafakatile, hisseye müstahak tarafın, alınan araziye taallûk eden mükellefiyeti ref etmesi, geri kalan arazinin tamamının mevcut takyitle bağlı kalması şartile, kanuna uygun olur.

117.— Mükellefiyetin kaldırılması reddolunduğu hallerde depozitonun yatırılması:

Böyle bir hisseye yukarıda belirtildiği veçhile müstahak olan taraf, anlaşma suretile veya münazaanın usûlen halli neticesinde tesbit olunan ivazın kendisine ödenmesi veya ödeme teklifinin yapılması üzerine, araziye konulmuş olan takyidi kamu hizmeti mütaahhitlerine karşı kaldırır. Bunu yapamadığı veya kamu hizmeti mütaahhitlerini tatmin edebilecek surette bu hakka mâlikiyetini isbat edemediği takdirde, yukarıda belirtilen mümasıl hâdiselerdeki usûle göre kamu hizmeti mütaahhitlerinin ivazı bankaya depozito etmeleri kanuna uygun olacağı gibi, mütaahhitler lüzum görürlerse, kendilerince satın alınan araziye mütaallik olarak, yukarıda belirtildiği şekilde, kanunî harç pulu yapıştirilmiş olan bir ferağ senedi de alabilirler. Bundan sonra, böyle bir ivazın ödenmesiyle ilgili olan icar, icar hissesi, daima yenilenen kira akdi ve sair tediye veya vecibeler ref ve ilga olunur.

118. — Alınmayan araziye ait mükellefiyetin devamı:

Bu gibi arazi müştereken tâbi bulundukları her hangi bir mükellefiyet veya takyitten tamamen veya kısmen kurtarıldıkları takdirde, geri kalan arazi, mükellefiyetin tamamına veya halin icaplarına göre, bakiyesine tâbi olur. Hisseye müstahak taraf, bu mükellefiyetle takyit edilmiş olan arazinin tamamı üzerinde evvelce haiz bulunduğu bütün kanunî hak ve yetkilere, mükellefiyetin tamamı veya halin icapları dolayısıyla, bakiyesi dolayısıyla alınmayan arazi üzerinde de mâlik olur. Mükellefiyetin kısmen veya tamamen böylece kaldırılmasını müteakip, böyle bir mükellefiyeti vücade getiren veya intikal ettiren senet veya vesika bu maksatla, kamu hizmeti mütaahhitlerine tevdi olunduğunda, bunun arkasına yazılacak meşruhatta, böyle bir mükellefiyete aslen tâbi

bulunmuş olan arazinin hangi kısımlarının özel kanun gereğince satın alınacağı, arazi böyle bir mükellefiyetten kısmen kurtarılmakta ise, bu mükellefiyetin ne nisbette kaldırıldığı veya arazinin tamamı üzerindeki mükellefiyetin ne kadarının baki kaldığı, yahut ta, bu suretle istenen arazi böyle bir mükellefiyetten tamamen kurtarılacaksa, geri kalacak arazinin bu mükellefiyetten mutlak olarak tabi bulunacağı beyan olunduktan sonra bu beyanın altı, mütaahhitlerce veya bunlardan ikisi tarafından imzalanır. Mütaahhitler tüzelkişiliği haiz iseler bunların müşterek mührü ile mühürlenir. Masrafı kamu hizmeti mütaahhitlerince ödenen bu meşruhat, bütün mahkemelerle sair merciler nezdinde, taallük ettiği hususlara dair bir vesika olursa da bunlara mütaalık diğer vesikaları hükümsüz bırakmaz.

Arazi İcarları (Leases)

İcarla takyit olunan arazi hakkında aşağıdaki hükümler konulmuştur:

119.— İcarla bağlı araziden bir kısmının alınması halinde icar bedelinin nisbetlendirilmesi:

Henüz sona ermemiş bir müddet'e icara tâbi bulunan araziden yalnız bir kısmı özel kanuna göre istendiği takdirde, böyle bir icara tabi arazi için ödenen icar bedeli arazinin alınacak ve alınmayacak olan kısımlarına nisbet edilir. Bu nisbet, arazinin kiracısı ile kiralyanı bir tarafta, kamu hizmeti mütaahhitleri de diğer tarafta olmak üzere, taraflarca varılacak bir anlaşma ile ve böyle bir anlaşmaya varılamadığı takdirde, çift mahkemece hal ve tesbit olunur. Böyle bir nisbetin, ister anlaşma, ister mahkeme ile tesbiti üzerine, arazinin kiracısı gelecekte işleyecek kira bedellerinden ancak, bakiyle arazi için tâyin edilmiş bulunan nisbete müstahak olur. Alınmamış olan arazi üzerinde ve kiracı aleyhine böyle bir icar akdile temin olunan kira bedelinin tamamına mütaallik olarak kiralayanın nisbetlendirmeden önce haiz bulunmuş olduğu tahsil imkânlarına, alınmamış olan arazi parçasına ait icar bedeli dolayısıyla de bu kiralayan aynen mâlik olur. Ödenecek kira bedelinin miktarı hariç, icar akdinin diğer bütün şartları, alınmamış olan arazi parçası hakkında, alınan parçaların akdedâhil bulundukları zamandaki gibi hüküm ifade etmekte devam eder.

120.— Zilyedlerin tavizi:

En son sözü edilen böyle bir kiracı, zilyedliğinde bulunan araziden lüzumlu olanlarının lüzumsuzlardan ayrılarak arazinin parçalanması dolayısıyla yahut ta, kamu hizmetlerinin ifası yüzünden maruz kalacağı za-

zarlar karşılığındaki ivazı kamu hizmeti mütaahhitlerinden almağa müstahaktır.

121 — Bir senelik bir müddet için veya sair suretle ziyed olagelmekte bulunanlara ödenecek ivaz:

Bu gibi araziden her hangi biri, bu arazide yalnız bir yıla münhasır olarak veya birer sene müddetle akdolunan icardan daha fazlasına hakkı olmayan bir kimsenin tasarrufunda bulunur ve bu kimse, bu suretle işgali altında bulundurduğu araziye ait tasarruf hakkını müddetin hulûlünden evvel terk etmeğe davet olunursa, bu gibi araziye ait hulûl etmemiş bulunan müddetin kıymetlendirileceği nisbette bir ivaza ve yeni şağil tarafından kendisine tediye olunacak adil bir bedele ve kendisinin maruz kalabileceği her hangi bir zararın ödenmesine, şayet bu gibi arazinin yalnız bir kısmı alınmak lâzımgeliyorsa, bu şahsın elinde bulunan arazinin bölünmesi yüzünden veya sair suretle hasara uğratılmasından dolayı vuku bulan zararı karşılayabilecek bir ivaza müstahak olur. Bu ivazın miktarı, taraflar anlaşamadıkları takdirde, çift mahkemece tesbit olunur. Tesbit olunan ivazın tediyesi ve tediyesinin teklif olunması üzerine, özel kanundaki gaye ve hedefler için istenen bu gibi araziye yedlerinde bulunduranlar bu kamu hizmeti mütaahhitlerine veya bunların göstereceği kimseye devrederler.

122. — Bir yıla münhasır olarak veya bir sene müddetle akdolunan icardan daha fazlasına şâmil bir hak iddia olunduğunda, icar hakkını isbata yarayan vesika veya senedin ibraz olunması mecburiyeti:

Senelik icar hakkından daha fazlasına mâlik bulunduğundan bahsile her hangi bir taraf, bu gibi araziye ait herhangi bir icar dolayısıyla hulûl etmemiş bulunan müddet için ivaz talebinde bulunursa, bu iddianın mesnedi olan icar vesikasının veya senedin yahut ta bu hususta elinde bulundurduğu her hangi bir muteber vesikanın ibrazını kamu hizmeti mütaahhitleri kendisinden isteyebilirler. Yazılı olarak yapılacak bu istekten sonra, böyle bir vesika veya senet 21 gün zarfında ibraz olunmadığı takdirde, bu suretle ivaz talebinde bulunan taraf, ancak bir yıla münhasır veya birer sene müddetle akdolunan bir icar hakkına sahip telâkki olunarak buna göre ivaza müstahak olur.

123. — Cebri mübayaade zaman haddi:

Kamu hizmeti mütaahhitlerince yapılacak cebri mübayaaya veya arazinin özel kanundaki gaye ve hedefler için alınmasına mütedair olan hak ve yetkiler bu kanunda derpiş edilmiş bulunan müddetin mürurundan ve şayet bu hususta her hangi bir müddet derpiş olunmamışsa, özel kanunun yürürlüğünden itibaren üç sene geçtikten sonra kullanılamaz.

Unutulan Hakların Satın Alınması

Hataen unutulmuş olup satın alınması gereken haklara mütedair olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

124. — Araziye girildikten sonra satın alınması hata ile unutulmuş olan hakların kamu hizmeti mütaahhitlerince satın alınması:

Kamu hizmeti mütaahhitlerinin bu veya özel kanuna veyahut bunlarla birleştirilebilen bir kanun hükümlerine göre satın almaya yetkili kılındıkları ve özel kanunun gaye ve hedefleri için daimî olarak kamu hizmetine tahsisi gereken araziye girişlerinden sonra her hangi bir zamanda her hangi bir taraf zuhur eder de kamu hizmeti mütaahhitlerinin kanunun satın almayı veya karşılığını ödemeyi unutmuş veya ödeyememiş oldukları her hangi bir hak, alâka ve menfaate veya araziyi takyit eden bir mükellefiyete istihkak iddiasında bulunursa, bu takdirde, arazinin satın alınmasına mütaallik müddet geçmiş olsun veya olmasın, kamu hizmeti mütaahhitleri bu gibi arazide nizasız olarak mutasarrıf kalırlar. Ancak, böyle bir hak, alâka veya menfaata mütaallik olarak yapılacak olan bir ihtar üzerine, bu husus kamu hizmeti mütaahhitlerine göre münazaalı olmadığı takdirde altı ay zarfında, münazaalı bulunduğu hallerde ise böyle bir hak iddiasında bulunan taraf lehine bu hakkın kanunun tesisinden itibaren altı ay içkide kamu hizmeti mütaahhitleri böyle bir hakkı satın almağa veya taviz eylemeğe mecbur olmakla beraber aynı zamanda, bu tarafa veya böyle bir hakkı sabit olan tarafa kamu hizmeti mütaahhitlerinin araziye işgalleri anından itibaren tediye bulunacakları zamana kadar geçen müddet zarfında bu gibi tarafların mahrum kaldıkları menfaat veya kârlar karşılığında mahrum kalan bu menfaat veya kârlar, kanunca veya hakkaniyet icabı kabili tahsil bulundukları müddetçe, bunları karşılayacak olan tam bir ivazı da ödemeğe mecburdurlar. Böyle bir mübayaaya ait bedel veya ivaz, bu kanundaki hükümlerin aynı olan usullere göre ya anlaşma yolu ile veya hükmen tâyin ve tesbit olunduğu vakit, buna ait miktar kamu hizmeti mütaahhitlerinin bu gibi araziye girmeden evvel sözü edilen hak, alâka, menfaat veya intifaları satın aldıkları hallerde, anlaşma suretile veya hükmen tâyin olunan ivaza göre tediye etmiş bulunacakları miktarın aynı veya mevcut hal ve şartların müsaadesi nisbetinde, buna en yakın olan miktarı olmalıdır.

125. — Muayyen bir zaman fasılasına ait bu gibi hak ve menfaatlerin nasıl kıymetlendirileceği:

En son sözü geçen arazi veya buna mütaallik her hangi bir hak ve alâka ile muayyen bir zaman fasılasına ait kâr ve menfaat karşılığında

ödenek olan ivazın takdirinde, halin icaplarına göre, jüri, hakemler veya mahkeme bu ivazı, arazinin kamu hizmeti mütaahhitlerince işgal olunduğu anda bu gibi araziye, hak ve alâka ile menfaatlara mütaallik olarak tesbit edecekleri kıymete göre ve adı geçen arazide kamu hizmeti mütaahhitleri tarafından yapılmış olan ameliyeler ve tesisatı nazara almaksızın ve bunlar hiç yokmuş gibi, takdir ederler.

126. — Bu gibi haklara ait dâva masraflarının kamu hizmeti mütaahhitleri tarafından ödenmesi:

Sözü edilen mübayaa bedeline, ivaz veya tazmine ilâveten ve bu gibi hak, menfaat ve vecibelere kamu hizmeti mütaahhitleri mutlak olarak tesahüp etmeden evvel veya bunları kendi lehlerine ref ve ilga ettirmeden önce, bunlar kamu hizmeti mütaahhitleri nezdinde münazaalı ise bunlara tesahüp iddiasında bulunan taraf lehine bu haklar tanındığı zaman, kamu hizmeti mütaahhitleri, bu hakların tâyin ve tesbiti için müracaat olunan kanunî yola ait bütün harç ve masrafları böyle bir dâvada taraf olana öderler. Bu gibi harç ve masraflar dahi münazaalı olduğu takdirde bunlar, dâvanın açıldığı mahkemenin özel memurunca hal ve tesbit olunur.

Lüzumsuz Arazinin Satılması

Bu veya özel kanuna veyahut bunlarla birleştirilebilen her hangi bir kanuna göre kamu hizmeti mütaahhitlerince iktisap olunan ve fakat bu kanunlardaki gaye ve hedefler için lüzumsuz bulunmuş olan araziye mütaallik olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

127. — Kamu hizmeti tesisatının ikmaline ait müddetin hitamından sonra 10 yıl zarfında lüzumsuz arazinin satılması ve bu hususta kusur edilmesi halinde, bu gibi arazinin bitişikteki mal sahiplerine bırakılması:

Önceden derpiş olunan müddet içinde veya böyle bir müddet derpiş olunmamışsa, kamu hizmeti tesislerinin ikmali için özel kanunla konulmuş olan müddetin hitamından itibaren 10 yıl zarfında kamu hizmeti mütaahhitleri bu gibi lüzumsuz kalan araziye tamamilen elden çıkarıp satacaklar ve alacakları parayı özel kanundaki maksatların tahakkukuna sarf edeceklerdir. Bu müddetin hulûlünde satışa taallük eden her hangi bir kusur işlenmesi halinde, satılmamış kalan lüzumsuz arazi, buna bitişik olan yerlerin sahiplerine, bitişik mülklerinin vüs'ati nisbetinde geçer ve bunların mülkü olur.

128. — Bir şehrin içinde olmayan veya üzerine inşaat yapılmamış bulunan arazinin ve arsaların iptidaen alınmış oldukları asıl sahiplerine veya bitişikteki arazinin maliklerine bırakılması:

Bu gibi lüzumu kalmamış olan araziyi elden çıkarmadan evvel kamu hizmeti mütaahhitleri, sözü edilen araziye muayyen bir şehir içinde bulunmadığı ve üzerine inşaat ta yapılmamış olduğu takdirde, bu arazinin veya evvelce bu araziden parçalanarak alınmış olan arazin varsa evvelâ bunun sahibine araziye satın alması için teklifte bulunurlar. Böyle bir kimse bunu almağı reddeder veya makul araştırmalara rağmen bulunamazsa bu teklif, satışa çıkarılmak istenen arazinin hemen bitişiğinde olan ve bu gibi araziye satın almağa ehil bulunan arazi sahiplerine tahsis olunur. Böyle bir şüf'a hakkına mâlik olan kimseler müteaddit ise, kamu hizmeti mütaahhitleri, münasip gördüklerinden başlayarak birinin ardından sıra ile diğerine teklifte bulunurlar.

129. — Şüf'a hakkının tekliften itibaren altı hafta içinde dermiyan olunması ve talebin reddine mütaallik yazı vesairenin hüküm ifade etmesi:

Bu gibi şahıslar sözü edilen araziye satın almak istediklerinde, kendilerine yapılan satış teklifinden itibaren altı hafta içinde bu husustaki arzularını kamu hizmeti mütaahhitlerine bildirirler. Bunlar, vaki teklifi reddettikleri veya bu gibi araziye satın alma hususundaki arzularını izharda ihmal gösterdikleri takdirde, bu teklifin mütaalliki olan araziye ait şüf'a hakkı, böylece red veya ihmalde bulunan taraf için sona ermiş olur. Bahis konusu hak ile ilgisi olmayan bir kimsenin mahkemeye karşı yazılı bir beyanda bulunarak bunda, böyle bir teklifin vuku bulduğunu ve altı haftalık müddet içinde reddolunduğu, veyahut şüf'a hakkına mâlik şahısların memleket dışında olduklarını veya makul araştırmalara rağmen bulunamadıklarını, yahut ehliyetli bulunmadıklarını bildirirse, bu yazılı beyan muhtevi bulunduğu hususlara dair, bütün mahkemelerce kâfi bir delil sayılır.

130. — Bedele mütaallik anlaşmazlıkların hakem yolu ile halli:

Böyle bir şüf'a hakkında mâlik her hangi bir şahıs bu çeşit araziden her hangi birini satın almak istediği halde bunun bedeli üzerinde kamu hizmeti mütaahhitlerle anlaşamadığı takdirde bu bedel hakem marifetile hal ve tesbit olunur. Böyle bir tahkime ait masrafları kimin ödeyeceği hakemlerin takdirine bağlıdır.

(Not: Sözü geçen hakemler 1889 tarihli Tahkim Kanununa tabidir.)

131 — Arazinin alıcılara devrolunması:

Yukarıda belirtildiği veçhile anlaşma suretile kararlaştırılan veya münazaa neticesinde tesbit olunan mübayaa bedelinin kamu hizmeti mütaahhitlerine tediyesi veya tediyesinin teklif olunması üzerine mütaahhitler bu gibi araziye, bunlar tüzelkişiliği haiz bir şirket iseler müşterek mühürlerde mühürlenene, değil iseler, her bilince ayrı ayrı veya bunların topu adına hukukî muamelelerde bulunmağa yetkili iki müdür veya idareci tarafından imzalanan bir senetle alıcılara devrederler. Bu suretle tanzim olunan senet, buna dahil bulunan araziye, alıcı tarafından satın alınmış bulunan hak dolayısıyla, alıcıya intikal ettirmek bakımından hüküm ifade eder. Böyle bir müşterek mühürle, yukarıda belirtildiği veçhile mühürlenmiş olan veya kamu hizmeti mütaahhitlerinin müdür veya idarecilerinden ikisinin imzasını taşıyan bir makbuz, alındığını ifade ettiği mübayaa bedelinin ödenmiş olduğuna dair kâfi bir delil teşkil eder.

132. — İntikallerde “Ferağ” (Grant) kelimesinin hükmü:

Bu veya özel kanun hükümlerine göre kamu hizmeti mütaahhitlerince yapılacak arazi intikallerinin her birindeki “ferag” (Grant) kelimesi, kamu hizmeti mütaahhitlerin kendileriyle beraber varisleri için veya halin icaplarına göre bizzat kendilerinin, varislerinin, vasilerinin, kayyumlarının, mutemetlerinin bu ferağda zikredilen mefruğun-leyhler veya halin icaplarına göre bunların halefleri, varisleri, vasileri, kayyumları ve mutemetleriyle mütenazır olarak kamu hizmeti mütaahhitlerince aşağıda sayıldığı veçhile kabul olunan ve böyle bir intikalde açık bir ifade ile tayin ve tahdit edilmemiş bulunan sarih şartlar hükmünde olacaktır:

Ezcümle:

Ferağ Sözleşmesi, kamu hizmeti mütaahhitlerince yapılan her hangi bir mukavele veya taahhüde rağmen, böyle bir intikal sözleşmesinin icrası sırasında bu mütaahhitlerin zilyed veya mutasarrıf bulundukları ve bu intikal ile ferağını yaptıkları arazi ve binaları vasıtasız bir mülkiyet hakkı vasfında (in fee simple) ve iptali imkânsız bir veraset hakkı mahiyetinde, kendilerince yapılan veya ihdas olunan her türlü mükellefiyet ve vecibelerden azade, yahut ta, ferağda açıklanarak devrolunan araziye mütaallik olarak kendilerince yapılan veya ihdas edilen mükellefiyet ve vecibelerden sıyrılmış bir hak mahiyetinde bulundurulur.

Ferağ Sözleşmesi, mefruğunleyh, veya halin icaplarına göre bunun varisleri, halefleri, vasi, kayyum ve mutemetlerini kamu hizmeti mutemetlerine, bunların haleflerine veya bunlara dayanarak hak iddiasında

bulunan herkese karşı bilâ münazaa mefruğunbihten faydalanmağa haklı kılar ve kendilerini kamu hizmeti mütaahhitlerince tevliğ olunacak her türlü mükellefiyetten mütaahhitler marifetile veya bunların halefleri vasıtasile kurtulmağa ve tazminat almağa müstahak eder.

Ferağ Sözleşmesi: her türlü masraflar böyle bir mefruğunleh, veya halin icaplarına göre, bunun varisleri, halefleri, vasi, kayyum veya mutemetleri tarafından ödenmek şartile bu gibi arazinin daha fazla teminata kamu hizmeti mütaahhitleri tarafından veya bunların halefleri ile bunlara dayanarak iddiada bulunmuş olan herkes tarafından bağlanmasını temin eder.

Her mefruğunleh ile buna dayanan müteaddid halefler, varisler, vasi, kayyum ve mutemetler kendilerine ait vasıf ve haklar dolayısıle ve intikal sözleşmesinde devri tasrih olunan hak ve alâkalarına gööre, kendilerince açılan bütün dâvalarda, böyle bir intikale ait ferağ şartları, tasrihan derc edilmiş gibi bir mesnede dayanarak akde muhalefet iddiasında bulunabilirler.

133.— Arazinin alınmış olması yüzünden fakirleri kalkındırma vergisinde husule gelen eksikliğin inşaat tamamlanıncaya kadar mütaahhitlerce ödenmesi—Araziye tarh olunan bu gibi vergilerin kaldırılabilmesi:

Bu veya özel kanuna göre veya bunlarla birleştirilebilen her hangi bir kanun gereğince, kamu hizmeti mütaahhitlerinin, arazi vergisi ile teklif olunan veya fakirleri kalkındırma vergisine mevzu olmağa elverişli bulunan araziye zilyed veya mutasarrıf bulundukları takdirde, bu arazinin kamu hizmeti maksadile alınmış olmasından dolayı arazi ve fakirleri kalkındırma vergilerinde husule gelmiş olan açığı kapamak üzere, inşaatın tamamlanıp bu gibi yerlerin arazi veya fakirleri kalkındırma vergisile teklif olunmasına değin kamu hizmeti mütaahhitleri zaman zaman bu gibi vergilerle teklif olunurlar. Böyle bir vergi noksanlığı, bu gibi arazinin, üzerindeki binalarla beraber, topyekûn iradına göre ve özel kanunun kabulü sırasında matrah ittihaz olunan kıymeti nisbetinde hesaplanır. Bu eksikliğin ödenmesi istendiğinde, kamu hizmeti mütaahhitleri veya bunların veznedarı, sözü geçen vergileri bunları toplayan tahsildarlara ödemeğe mecburdurlar. Bununla beraber, her hangi bir anda kamu hizmeti mütaahhitleri bu nevi araziye yükletilen vergileri tamamen kaldırmağı uygun bulurlarsa, bu işi, özel kanunlarla arazi vergisinin kaldırılmasına mütaallik olarak konulmuş bulunan hükümlere göre yapabilirler.

İHBARLAR

134 — İhbarların kamu hizmeti mütahhitlerine tebliği:

Kamu hizmeti mütahhitlerine tebliği gereken her hangi bir davetiye veya ihbar, yahut da, mukaveleden doğan veya kanuna dayanan her hangi bir senet veya vesikaya ait tebligat, kamu hizmeti mütahhitlerinin esas bürolarına, müteaddit idare büroları varsa bunlardan birine bırakılmak veya posta ile gönderilmek veyahut kâtibine verilmek ve şayet kâtip yoksa adı geçen mütahhitlerin vekiline tevdi veya posta ile irsal olunmak suretile yapılır.

135.— Kusurdan dolayı tazminat ödenmesi — Mahkemeye yapılacak tediye:

Bu veya özel kanunun, yahut ta bunlarla birleştirilebilen her hangi bir kanunun uygulanmasında veya bu kanunlarla tanınan bir yetkinin kullanılmasında taraflardan biri her hangi bir kanunsuzluk, uygunsuzluk veya sair hatalı bir hareket işlediği ve bundan dolayı dâva açılmadan evvel bu taraf, mutazarrır olan tarafa kâfi miktarda tazminat ödemeği teklif ettiği takdirde, teklife muhatap olan tarafın böyle bir dâvada ayrıca bir tahsil hakkı bahis konusu olmaz. Böyle bir teklif vuku bulmadığı takdirde, böyle bir dâvaya bakan mahkemenin iznile, aleyhine dâva açılan kimse, mahkemece her hangi bir karara varılmazdan evvel her hangi bir anda, münasip göreceği bir meblâğı mahkemeye yatırarak olursa, bu kabil dâvalar, tediye müteakip, dâva olunanların mahkemeye tediye bulunmaya yetkili oldukları hallerdeki usule göre cereyan eder.

Para Cezalarının Tahsili

Para cezalarile tazminat ve masrafların tahsiline mütedair olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

136.— Para cezalarının çift mahkemece basit usule göre tesbiti:

Bu veya özel kanunla veyahut bunları tamamlayan diğer bir kanunla konulan ve tahsili başkaca hüküm altına alınmamış bulunan para cezaları çift mahkemece görülen basit muhakeme usulüne tâbidir....

(Not : noktalarla boş bırakılmış olan kısım 1886 tarihli basit muhakeme usulü kanunu ile kaldırılmıştır.)

137.— (Bu madde mülğadır.)

138.— Haciz kararının alınması:

Bu veya özel kanuna veyahut bunlarla birleştirilebilen her hangi bir kanun hükümlerine göre muayyen bir meblâğın gerek ceza ve ge-

rek masrafa iştirak mahiyetinde olarak yahut ta tazminat kabilinden olmak üzere haciz yolu ile tahsiline cevaz verildiği hallerde, müddei aleyhin eşya ve mefruşatı haczen satılması suretile bu meblâğın tahsiline karar verilir. Bu gibi mal ve mefruşatın satış bedelinden mahcuz meblâğ ve haczin infazı masrafları karşılandıktan sonra, artan para, malları satılan tarafın istemesi üzerine kendisine iade olunur.

139.— Tahsil olunan para cezalarının nerelere tevzi olunacağı:

Bu gibi para cezalarına ve ceremelere karar veren mahkemeler, bunların tevziine dair başkaca bir hüküm mevcut olmadığı takdirde, tahsilâtın yarısını aşmayan bir meblâğı haciz masraflarına, geri kalanını da suçun vaki olduğu mahalledeki fakirleri koruyan kurullara ve bu mahalleye isabet eden fakirleri koruma vergisinin hafifletilmesine tevziini kararlaştırabilirler.

140.— Veznedar aleyhine haciz — Veznedara ihbar - Veznedarca ödenecek tazminat:

Kamu hizmeti mütaahhitlerinin böyle bir meblâğ ödemeleri gereken hallerde, bunların haczi karşılayacak kâfi malları yoksa, bu meblâğ, 20 sterlini aşmadığı takdirde, adı geçen mütaahhitlerin veznedarına ait mallara haciz konulacak suretile tahsil olunabilir ve yukarıda sözü edilen mahkemeler, istek üzerine, kararlarını bu yolda verirler. Fakat, ödenecek paranın miktarı ile bunun ödenmesi lüzumunu belirtilen yazılı bir ihbar yedi gün evvelinden böyle bir veznedara verilmedikçe veya onun ikametgâhına bırakılmadıkça, veznedarın mallarına haciz konulamaz. Böyle bir veznedar, sözü edilen böyle bir haciz dolayısıyla her hangi bir tediyede bulunursa, kendisince bu suretle ödenmiş olan meblâğı hacizden mütevellit her türlü masraf ve harçlarla beraber, kamu hizmeti mütaahhitlerine ait olan ve kendisinin muhafaza veya nezareti altında bulunan paradan alıkoyabilir veya mütaahhitler aleyhine bu meblâğdan dolayı dâva açabilir.

141 — Şekil vesaire noksanından dolayı haczin kanunsuz olmaması:

Bu veya özel kanuna göre veya bunlarla birleştirilebilen her hangi bir kanun gereğince konulan hacizler, tebliğ olunan davetiyelere veya haciz ihbarına mütaallik usullerdeki her hangi bir kusur veya şekil noksanından dolayı kanunsuz addolunamayacağı gibi bunu yapan taraflardan her hangi biri, daha başlangıçtan itibaren, başkasının hukukuna tecavüzle suçlandırılamaz ve kendisince bilâhare bu hususa müteallik olarak yapılan bir kanunsuzluktan ötürü de böyle bir taraf mütecaviz addolunamaz. Fakat, böyle bir kusur veya kanunsuzluktan müteessir

olan herkes, bu hadiseden dolayı açacağı bir dâva ile özel zararlarını tam olarak tazmin ettirebilir.

142. — (Bu madde mülgadır.)

143. — Kusurda bulunan tanıklara terettüp eden ceza:

Herhangi bir mahkemenin; bu konuda bakmağa yetkili olduğu bir dâva dolayısıyla her hangi bir şahsı, davetiyede belirtilen yerde ve zamanda, mahkeme huzuruna, bu veya özel kanuna göre tanık olarak celp ve dâva konuşma ait bilgisinin doğruluğuna dair yeminle teklif etmesi kanuna uygun olur. Bu suretle davet olunan her hangi bir kimse, haklı bir mazereti olmaksızın, bu maksatla belirtilen yerde ve zamanda, kendisine zarurî masrafları karşılığında makul bir meblâğ ödendiği veya bu gibi masrafları karşılandığı halde hazır bulunmağı red veya ihmal ederse veyahut dâvete icabet ettiği halde böyle bir mahkemede tanıklık etmeyi veya and içmeyi reddederse, bu fillerden her biri için 5 sterlini geçmeyen bir para cezası öder.

(Not : Bu madde basit mahkeme usulüne tâbi dâvalarda cari değildir.)

144. — (Bu madde mülgadır.)

145. — Şekil vesaire noksanından dolayı dâvaların iptal olunamaması:

Bu veya özel kanuna göre bunlarla birleştirebilen her hangi bir kanun gereğince açılan davalar şekil noksanından dolayı iptal veya nakzolunamayacaklardır.

146.—Güvenlik akçesi yatırmak şartıyla mahkemenin üç aylık oturumuna başvurmalarına müsaade olunan taraflar:

Bu veya özel kanuna göre yahut da bunlarla birleştirilebilen her hangi bir kanun gereğince verilen bir para cezasına ait hüküm veya karardan dolayı kendini mağdur hisseden bir taraf, mahkemenin üç ayda bir vuku bulan özel oturumuna başvurabilir. (Bu maddenin bakiye kısmı kaldırılmıştır.)

147. — Mahkemenin uygun gördüğü kararı alabilmesi:

Böyle bir müracaata bırakılan üç aylık oturumda mahkemeler basit yargılama usulüne göre davayı inceleyip karara bağlar veya uygun görürse, bu davayı müteakip oturumu talik eder. Davanın incelenmesi üzerine mahkemeler, uygun buldukları takdirde, her hangi bir para cezasını kaldırabilecekleri gibi buna ait hükmü tastik veya iptal ederek müracaat sahibine ödenmiş olan veya bu şahsın mallarının haczen satılmış olmasından elde edilen paranın kendisine iadesine de emir verebilirler, hatta, mutazarrır tarafa verilmesini uygun görebilecekleri tazminata da hükmedebilirler.

Aynı zamanda, gerek ilk davaya ve gerek ikinci müracaata ait masraflarla ilgili olarak da mâkûl gördükleri emri verebilirler.

148.— Başkent polis bölgesi tahsildarının kendi bölgesi içinde hükmolunan para cezalarını tahsil etmesi:

Bu veya özel kanunda veya bunlarla birleştirilebilen diğer her hangi bir kanunda mevcut bulunan bir hükümle ilgili olarak başkent polis bölgesi içinde vuku bulan her hangi bir kanunsuzluktan ötürü bu veya özel kanuna göre veyahut bunlarla birleştirilebilen her hangi bir kanun gereğince yahutta bu gayeye matuf diğer her hangi bir kanun uyarınca hükmolunan her türlü para cezaları, 1839 tarihli Başkent Polis Mahkemeleri Kanununda sarhoşlara, kötü gidişli polis memurlarına veya polislere yapıları tecavüzlere mütaallik olarak mevcut diğer cezalar hariç diğer para cezalarının infaz, tahsil ve tediyeyle muhasebe ve sarfları hakkında belirtilen usulün aynına göre infaz, tahsil ve tediye olunarak tahsil olunan cezaların sarf şekli hakkında aksine bir hüküm derpiş edilmemiş bulundukça, bunlar Başkent Polis Bölgesi tahsildarına ödenir. Her hangi bir polis mahkemesinin böyle bir para cezasına mütaallik her hangi bir kararı veya emri, en son sözü edilen kanunla yukarıda belirtilen ikinci derece müracaata ve adı geçen polis mahkemelerine mütaallik olarak derpiş edilmiş bulunan hükümlere tabi olur. Her hangi bir karar veya emir verecek olan polis mahkemesi, dinleyeceği tanıklar hakkında aynı suretle cebir istimaline yetkilidirler. Bu gibi tanıklar, en son sözü edilen kanuna uyularak verilen karar veya hükümlerle, yahut ta, temyiz müracaatları sonunda müstahak olacakları masraflara ait ödenekleri de alırlar.

149. — (Bu madde mülgadır.)

Özel Kanuna Müracaat

İlgili bütün tarafların özel kanuna müracaatını mümkün kılacak hükümlere mütaallik olarak aşağıdaki hükümler konulmuştur:

Özel kanunun kabulünden itibaren altı ay geçtikten sonra, kamu hizmeti şirketi, idare merkezi bürosunda, kiralık basımevlerinde veya bunlardan herhangi birince basılmış olan özel kanunun bir suretini muhafaza edecektir. Kamu hizmeti, bir demiryolu veya kanal gibi yalnız bir şehir veya kasaba halkına münhasır bulunmayan umumî mahiyette bir hizmet ise, bu hizmetin şamil olduğu müteaddit ilçelerdeki Sulh mahkemelerinden her birinin kâtibine, altı ay zarfında, yukarıda, belirtildiği veçhile basılmış olan özel kanunun bir sureti tevdi olunacaktır. Adı geçen sulh mahkemelerinin kâtipleri ile beraber şirket te, sözü edilen kanunun suretlerini muhafaza ve ilgili bütün şahısların bunların

tetkikine müsaade edecekler ve 1837 tarihli parlamento vesikalarının tevdiine ait kanunla derpiş olunan usulün aynı olan hükümler dairesinde ve kusura mütedair aynı cezalara tâbi olarak özel kanunun bazı kısımlarına veya tamamına ait suret veya özet çıkarmakla görevli olacaklardır.

151.— Bu gibi suretleri muhafaza veya tevdi etmeyen şirkete terettüp eden ceza:

Şirket, yukarıda belirtildiği veçhile, özel kanunun suretlerini muhafaza veya tevdi etmezse bu gibi fiillerinden her biri için 20 isterlin ve bu suretle muhafaza veya tevdiine mütaallik günlerden, muhafaza ve tevdiin yapılmadığı her gün için 5 isterlin para cezası öderler.

152.— Kanunun İskoçyaya şümulü olmaması:

Bu kanun İskoçyaya şâmil değildir.

153.— (Bu madde mülgadır.)

—oOo—

BU KANUNDA SÖZÜ GEÇEN EKLER

Ek : A

İntikalin Şekli

Kanun Maddesi : 81

.....yer halkından ben,..... , Hukuk Yargıçlığı Genel Saymanının iznile ve bunun adına, “Kamu hizmeti mütaahhitleri tarafından (mütaahhitlerin ismi yazılacaktır) bana ödenen (veya halin icaplarına göre İngiltere ve İrlanda Bankasına yatırılan) veya özel kanuna uyularak (burada özel kanunun adı yazılacaktır) bu meblâğı almağa mutemet tâyin edilenyer halkından A. B. ile yer halkından B. C. gibi iki mutemede; adı geçen kanunla tesis (veya teşkil) olunan kamu hizmeti mütaahhitlerince (burada şirket belirtilecektir) ödenen meblâğ karşılığında, adı geçen şirkete (veya başka birine), bunların halef ve mutemetlerine (burada sayılacak olan) bütün binaları, bunlara ait her türlü mecari, hak ve alâkalarla beraber ve mâlik bulunduğum veya bulunacağım, yahut ta, sözü geçen kanunla intikal ettirmeğe yetkili kılınmış olduğum veya olacağım her türlü ünvan, aynı hak ve alâkaları adı geçen şirkete (veya başka birine), bunların halef ve mutemetlerine sözü geçen kanunun hakikî ruh ve mânasına uygun olarak işbu senetle ebediyen terk ve ferağ eyliyorum. Buna delil olmak üzere Tanırımzın.....yılıının.....ayının.....inci gününde buraya imzamı koyuyorum.

Ek : B
Daimî icar gelirine ait istihkakın
intikali şekli

Madde : 81

.....yer halkından benÖzel kanun gereğince (burada özel kanunun adı yazılacaktır) tesis (veya teşkil) olunan “Kamu hizmeti mütaahhitlerince” (burada mütaahhitlerin adları belirtilir) bana, varislerime ve mutemetlerime aşağıda belirtildiği veçhile ödenecek olan icar bedeli karşılığında adı geçen şirkete (veya başka birine), bunların halef ve mutemetlerine (burada sayılacak olan bütün binaları) bunlara ait her türlü mecarî hak ve alâkalarla beraber mâlik bulunduğum her türlü unvan, aynı hak, yetki ve alâkayı adı geçen şirkete (veya başka birine) bunların halef ve mutemetlerine, bu şirketin (veya başka birinin) bunların halef ve mutemetlerinin bana veya benim halef ve mutemetlerime, her türlü vergi vesaire kesintilerinden arî olarak senelik.....dan ibaret dâfi bir icar bedelini, dört müsavi taksitte (veya anlaşma gereğince altı ayda bir) ve (her taksiti günlerde) ödemeleri mukabilinde, adı geçen kanunun hakikî ruh ve maksadına uygun olarak, işbu senetle ebediyen terk ve intikal ettiriyorum. Buna debi olmak üzere, Tanrımızın.....yılıının.....ayınıninci gününde buraya imzama koyuyorum.

_____o0o_____

Arazi Hükümlerini Birleştirme Kanununu tâdil eden 1860 tarihli

Kanun

Bir icar geliri (Rentchagre) yolu ile arazinin intikal ettirilmesine ve ivazının ödenmesine; senelik vasıtasız tasarruf iradına veya arazinin senelik gelirine mütaallik hususlarda 1845 tarihli Arazi Kanunlarını Birleştirme Kanununu değiştirmek ve majesteleri kraliçenin (Victoryanın) Harbiye Nazırını, sözü geçen kanunlarda mevcut hüküm ve yetkilerden faydalandırmak üzere kabul olunan bir kanun.

20 Ağustos/1860

1 — (Bu madde mülğadır.)

2 — 1845 tarihli Kanunun 10 ve 11 inci maddelerinde arazinin bir icar geliri karşılığında satılmasına ve icar bedelinin tahsiline dair olan yetkilerin, taraflar ehliyetsiz bulundukları hallerde, her türlü satış vesaireye teşmili:

Arazinin senelik bir icar geliri karşılığında satılması veya intikal ettirilmesi hususunda sözü edilen kanunun 10 uncu maddesiyle sağlanan yetki ve adı geçen kanunun 11 inci maddesiyle böyle bir icar gelirini tahsile mütedair olarak derpiş olunan selâhiyet, bahsi geçen kanuna göre yapılacak her türlü satış, el koyma ve karşılığı ödeme hadiselerine de teşmil edilmiştir. Bu teşmil böyle bir satışla alâkadar veya böyle bir ivaza müstahak olan tarafların, sözü geçen kanunda derpiş olunan hükümler haricinde, her hangi bir kanunî ehliyetsizlik veya iktidarsızlık içinde bulundukları ve bu gibi araziyi satmağa veya intikal ettirmeğe yahut ta bunlara taalluk eden bir ivazı almağa yetkili olmadıkları bütün halleri içine alır.

3 — (Üçüncü madde İskoçyadaki tatbikata aittir.)

4 — İcar bedelinin 1845 tarihli kanunların 9 uncu maddelerinde belirtilen usule göre tesbiti:

Satılan veya hasara uğratılan arazide vasıtasız olarak tasarruf hakkına sahip olan veya bu gibi arazide mutlak olarak tasarrufta bulunan taraflardan gayrisince yapılacak bu gibi satış hadiselerinde veya ivaz işlerinde, yukarıda belirtilen icar gelirinin veya senelik vasıtasız tasarruf icarının yahut ta senelik arazi gelirinin miktarı, sözü edilen kanunların 9 uncu maddelerinde belirtilmiş olun usule göre tesbit edilir: Böyle bir icar gelirinin veya senelik vasıtasız tasarruf icarının yahut ta senelik arazi gelirinin miktarı, bu gibi araziden faydalanma hakkını haiz tarafların almakta oldukları senelik son kira bedelinin son yedi senelik ortalamasına göre en az dörtte biri nisbetinde olur ve sözü edilen araziye yapılabilecek her hangi bir zararı tazmin yolunda yukarıda belirtildiği üzere tahmin veya tesbit olunan gayri safi meblâğın % 5 kadarı sözü geçen hallerin hepsinde icar gelirine, senelik vasıtasız icar bedeline veya senelik arazi gelirine ilâve olunur ve bu zam bunların birer parçası haline girer. Bu gibi arazi için ödenecek olan icar geliri, senelik vasıtasız icar bedeli veya senelik arazi gelirinden gayri hiç bir para cezası, cereme, prim, tazminat veya bu mahiyette olan sair bir ivaz, bu suretle satılan veya zarara uğratılan arazi için ödenemez. Keza, bu suretle intikal ettirilen araziye ait veya bu gibi arazinin hemen intikalinden evvel bu arazi ile sağlanmış bulunan irat ve gelirler, hangi istimal tarzı ve gayeler için tesbit ve ipka olunmuşsa, böyle bir icar geliri de aynı istimal, gaye ve maksatlara tesis ve idame olunacak ve özel kanuna göre ödenecek olan vergi ve resimler varsa bunlara takaddüm edecektir.

5 — Arazi, icar geliri karşılığında satın alınmışsa, kamu hizmeti mütaahhitlerinin borçlanma kudretleri bu nisbette azalır:

Bu kanunun isdarından sonra, bununla ilgili olarak kabul olunacak herhangi bir kanun veya kanunlar gereğince kamu hizmeti mütaahhitlerinin, önceden derpiş edilmiş bir meblâğı aşmıyacak surette, para istikrazına yetkili kılındıkları hallerde, bu kanunun çıkarılmasından sonra her hangi bir anda mütaahhitler, bir icar geliri, senelik vasıtasız tasarruf bedeli veya senelik arazi geliri gibi bir ivaz karşılığında herhangi bir şahıstan bu kanundaki hükümler veya bununla ilgili olarak veyahut yukarıda sözü edilen kanunlardan her hangi biri gereğince, arazi satın alma hususunda bu şahısla anlaşırsa, kamu hizmeti mütaahhitlerinin para istikrazı kudretleri, her hangi bir icar gelirinin, senelik vasıtasız icar bedelinin veya senelik arazi gelirinin, o anda 20 seneliğinin birden satın alınmasına müsavi olan bir meblâğ nisbetinde azalır.

6 — (Bu madde mülgadır.)

7.—1845 tarihli kanunlarla kamu hizmeti mütaahhitlerine tanınan yetkileri Harbiye Nazırının kullanabilmesi:

Amirallik hizmetlerine veya Nezaretine, yahut ta, Kırallık topraklarının müdafaasına lüzumlu meskenlerin, arazi ve arsaların, ikametgâhların ve terekeye giren her nevi gayrimenkullerin satın alınması ve iktisabı için majesteleri kraliçenin muayyen bir Harbiye Nazırının, 1845 tarihli Arazi Hükümlerini Birleştirme Kanunu ile aynı tarihli İskoçya Kanununun kamu hizmeti mütaahhitlerine tanıdıkları bütün veya bir kısım yetkileri kullanması caizdir. Bu gibi maksatlar dolayısıyla adı geçen Nazır, sözü edilen kanunun ruh ve maksadına uygun olan bir kamu hizmetinin mütaahhidi kabul olunur ve onun yerine geçer. Bu kanunlardaki bütün hüküm ve yetkiler, majesteleri kraliçenin Devlet Harbiye Nazırınca kullanıldıkları takdirde, majesteleri kraliçenin topçu yüksek subaylarınca kullanılmak veya istifade olunmak üzere 1842 tarihli Savunma kanununda bu hüküm ve yetkiler mevcut imişler gibi yukarıki maksatlar için, 1855 tarihli (Topçular Hey'eti İntikal Kanununa) göre (Ordinance Board Transfer Act, 1855) adı geçen nazıra aktarılmış mahiyette sayılırlar. Ancak bu kanunda mevcut olan hiç bir hüküm, 1842 tarihli Savunma Kanununun 23 üncü maddesindeki hükümler müstesna, hiç bir arazinin anlaşma yolu dışında herhangi bir suretle satın alınmasına yetki veremez veya muayyen bir zamana ait Harbiye Nazırının son sözü edilen kanunla haiz bulunduğu yetki ve kuvvetlere müessir olamaz veya bunları haleldar edemez.

8.— Bu kanunla yukarıda sözü edilen kanunların birlikte tefsir edilmeleri ve bu kanunun kısa adı:

Bu kanun, taallük ettiği hususlarda, yukarıda sözü edilen 1845 tarihli Arazi Hükümlerinin Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun ile bu konudaki İskoçya Kanununun temas ettiği mümasil hususlarda bunların bir parçası imiş gibi tefsir ve mütalâa olunacaktır. Parlâmentonun diğer kanunları ve kanunî vesikaları arasında bu kanun anılırken buna : “Arazi Hükümlerinin Birleştirilmesine Dair Kanunu tâdil eden 1860 tarihli Kanun” demek kâfidir.

1869 Tarihli Arazi Hükümlerini Birleştirme Kanuna Arazi Hükümlerini
Birleştirme Kanununu değiştiren bir Kanun

24 Haziran 1869

Madde (1) ve (2) mülğadır.

3.— Westminster’de bulunan arazi ve arsalar mütaallik hükümler:

Özel kanunla alınmasına yetki verilmiş olan arazi ve arsalar Westminster şehri imtiyazlı bölgesi içinde bulundukları takdirde, 1845 tarihli Arazi Hükümlerini Birleştirme Kanununa veya bunu değiştiren herhangi bir kanuna göre jüri kararı ile bu gibi araziye müteallik olarak hal ve tesbiti gereken münazaalı her hangi bir ivaz meselesi zuhur eden her hadise de, Westminster Şehir ve İmtiyazlı Bölgesinin Yüksek Emni (Bailiff) veya bunun mümessili, 1845 tarihli Arazi Hükümlerini Birleştirme Kanunlarında bahsi geçen; veya bir jüriye müracaata mütaallik olarak bunları tâdil edici her hangi bir kanunda sözü edilen (Sheriff’in) zabıta âmirinin yerine kaim olur.

4.— Bu kanunun kısa adı ve bünyesi.

Bu kanun “1869 tarihli Arazi Kanunlarını Birleştirme Kanunu” diye anılabilir; 1845 tarihli Arazi Hükümlerini Birleştirme Kanunu ile, 1860 tarihli Tadilat Kanununun bir parçası imiş gibi tefsir olunur. Bütün bu kanunlar hep bir arada “1845, 1860 ve 1869 tarihli Arazi Hükümlerini Birleştirme Kanunları” diye anılabilirler.

1883 Tarihli Arazi Hükümlerine ati (Başhakem) Kanunu 1845 tarihli
kanunu tâdil eden bir kanun

18 Haziran 1883

1.— (Bu madde 1845 tarihli kanunun 28 inci maddesini tâdil etmiştir. Sözü edilen maddeye bakılması.)

2.— Kanunun kısa adı ;

Bu kanun: “1883 tarihli Arazi Hükümlerine ait (Başhakem) Kanunu” diye anılabilir.

1895 Tarihli Arazi Hükümlerine ait (Masraf Takdiri) Kanunu
Arazi Kanunlarına göre masrafların takdirine mütaallik
kanunu değiştiren bir kanun

14 Mayıs 1895

Madde 1.—

Bent 1.— 1845 tarihli arazi hükümlerinin birleştirilmesi hakkındaki kanuna veya bununla birleştirilen bir kanuna göre her hangi bir münazaalı ivaz meselesi jüri kararı ile veya tahkim yolu ile hal ve tesbit olunduğu hallerde, soruşturmaya mütaallik (veya halin icaplarına göre) tahkim ve karara mütedair masraflar, taraflardan birinin isteği bulunmak şartıyla Ali Mahkeme uzmanlarından biri marifetiyle, taraflara nisbeten alacakları harçlara mütaallik hükümlere göre tesbit edilecek olan takdir harçları da tahsil olunur. Bütün bu hükümler, (harçları pullar vasıtasıyla tahsiline dair olan mevzuatı da içine alarak) bu gibi takdir işlerine mütaallik harçlara şâmil olur.

1916 Tarihli, Kırallığın Müdafaası için (Araz iktisabı) Kanunu

Hali hazırdaki harb dolayısıyla veya bununla ilgili sair maksatlarla, Kırallığın müdafaası için fertler tarafından işgal olunan arazinin iktisap ve temellüküne dair hükümler kabulü hakkında bir kanun.

22 Aralık 1916

(1) ve (2) inci maddeler mülğadır.

3.— Arazinin daimi olarak iktisabına dair yetki:

(1-6 numaralı talî bentleri mülğadır.

7.— Hükümetin herhangi bir dairesince kanuna dayanılarak iktisap olunacak araziye satmağa ehil bulunan (bu ehliyet muvafakate veya şartlara bağlı olsun veya olmasın) kimse, mümasil muvafakat veya şartlara uyarak bu gibi araziye daimî olarak veya muayyen yıllar için hükümet, dairesine, belirli bir arazi geliri veya sair bir icar bedeli karşılığında olmak ve bu bedel, araziye geri alma kaydıyla veya başkaca mutabık kalınacak bir şarta göre teminata bağlanmak suretiyle ve mukaveleyi terdit etmek veya etmemek hakkını kullanarak terk ve ferağ edebilir, yahut ta, arazinin iktisabına mütaallik hakkını devredebilir, şu kadar ki, satabilme ehliyeti, (1882, 1890 tarihli, Yerleşilen ve Tesisat Kurulan Araziye Ait Kanun) lardan (The Settled Lands Acts, 1882-1890) neş'et ettiği takdirde, bu madde ile tanınan yetkiler, bu kanunlardaki gaye ve hedefler için ancak, tesisat sahiplerinin muvafakatlariyle veya mahkeme hükmü ile kullanılabilir.

4.— İktisap olunan araziyi kullanmakta olanlar:

Bu kanuna göre iktisap edilmiş bulunan herhangi bir arazi veya buna ait bir aynı hak, bu arazinin harb esnasında kullanılmış bulunduğu maksada veya yahut 1842 ilâ 1873 tarihli Savunma Kanunlarına göre, yahut ta, 1892 ilâ 1903 tarihli, Askerî Arazi Kanunları gereğince iktisap edilmiş olsaydı diğer hangi maksatlar için kullanılacak idise bunlara göre, ve bu araziyi evvelce kullanmakta olanın her hangi bir anlaşmaya muhalefeti dolayısıyla veya diğer her hangi bir sebep yüzünden herhangi bir kimsenin araziyi istimalden men olunabilmesi ancak bu kanuna, göre mümkün bulunmasına veya mücavir ve bitişik arazide ilgisi veya civar hakkı bulunan herhangi bir kimsenin intifaa sahip kimsenin hakkını tahdit edip edemeyeceğine bakılmaksızın herhangi bir devlet dairesince kullanılabilir. Lâkin, bu kanundan ayrı olarak, intifa hakkına malik kimsenin hakkını tahdide herhangi bir kimse yetkili bulunmuş olduğu hallerde, arazinin bu kanuna göre iktisabı tarihinden itibaren üç yıl içinde bu şahsın veya anlaşmazlığa sebep olan intifa hakkı sahibinin araziyi istimala başlamasını müteakip ve bu hadiselerden hangisi muahhar ise onun tarihinden başlamak üzere üç yıl zarfında bu şahıs:

1.— Arazi, 1842 ilâ 1873 tarihli, Savunma veya 1892 ilâ 1903 tarihli askerî Arazi Kanunlarına göre iktisap edilmiş bulunsaydı hangi maksatla kullanılacak idiyse o maksat için kullanılmakta iken memnu fiilin işlenmesi veya yahut suyun kirletilmesi veya çevrilmesiyle sebep olunan veya gazlı dumanlar bırakılması yüzünden tevlidedilen zararlar karşılığında ödenecek olan bir ivaza müstahak olur ve bu hususta bir anlaşmaya varılmadığı takdirde, bu kanunla derpiş olunan usule göre bu ivaz tesbit olunur; şu kadar ki,

- (a)— Herhangi bir araziden dolayı böyle bir ivaz dava olunduğu hallerde, bu davanın hallinden önce, davacının herhangi bir anda ve dava dolayısıyla usulüne uygun olarak yapmış bulunduğu masraflar ödenmek şartıyla, daire davacıdan, arazinin zarar vukuundan evvelki kıymetine göre uygun olan bir fiyat mukabilinde araziyi veya bundaki hakkını satmasını isteyebilir. Bu fiyat üzerinde anlaşılmadığı takdirde, arazinin, bu kanunun 3 üncü maddesine iktisap olunmasına mütaallik olan usul dahilinde, fiatı tesbit olunur,
- b)— Araziyi kullanan tarafından yukarıda belirttiğimiz veçhile sebep olunan bir kazanın mülkte husule getirdiği herhangi bir zarar dolayısıyla tazminat almak hakkından herhangi bir kimsenin mahrum bırakılabileceği bu maddenin hiçbir hükmü ile telif olunamaz;

- (c)— Bu kanuna göre iktisap olunan araziye veya buna mütaallik bir hakkı istimal etmekte olan bir şahıs,(Alkaloidlere Mütaallik İşlerin Düzenlenmesi Hakkındaki 1906 tarihli Kanuna), (Nehirlerin Kirlenmesinin Önlenmesi Hakkındaki 1876 ve 1893 tarihli kanunlara) ve bu hususlara mütedair herhangi bir mahalli kanuna tabi olur ve bu kanunlardan her biri kendi sahalarında uygulanmakla beraber, genel veya mahalli mahiyetteki bir kanunla mahalli bir otoriteye nehirlerin kirlenmekten men'i veya zehirli vesaire gaz dumanları bırakılmasından husule gelen rahatsızlığın izalesi hususlarında tanınan yetkilere bu maddenin hiçbir hükmü müessir olamaz.

5.— Kanuna göre iktisap olunan arazinin satılmasına dair yetki:

(1)— Herhangi bir arazi veya bundaki bir aynî hak kanun hükümlerine göre her hangi bir hükümet dairesince iktisap olunduğunda, daire bunu her an satabilir, icara verebilir veya elden çıkarabilir.

(2)— Bu gibi arazinin elden çıkarıldığı hallerde, arazi mülkiyetine ait lüzumlu vasıf ve ünvanın kanuna uygunluğunu teminle alâkalı bulunan hükümet dairesi tarafından arazinin alıcıya satılması ve devri üzerine, böyle bir hükümet dairesinin mülkiyetine ait kovanındaki noksanlığa rağmen, hükümet dairesinin sarîh veya zımmî teminatı dahilinde alıcı, mülke tamamen ve her türlü mükellefiyetten, mütekaddim aynî haktan, intifa haklarından ve her türlü intifa dileklerinden, hükümet teminatında belirtilenler müstesna, arî olarak sahip olur.

Şu kadar ki: Bu elden çıkarmayı müteakip herhangi bir anda, yukarıda sayılan mütekaddim aynî hak, intifa hakkı ve sair mükellefiyetler bu mülke tesahüp eden başka bir şahıs tarafından tesis edilecek olurlarsa, bu kanunla değiştirilen arazi hükümlerini birleştirme kanunlarıyla ve satın alınması hataen unutulmuş bulunan hak ve alâkalarla ilgili olarak derpiş olunan usule göre tesbit olunacak bir ivaz mülkü devralan kimseye ödenir.

(3)— Arazi veya bundaki hak satılmadan evvel bu gibi arazi üzerinde, masrafı tamamen veya kısmen devletçe ödenmiş veya devlet tarafından inşası sağlanmış veya devletle mutabık kalınarak inşa edilmiş daimî mahiyette binalar vücade getirilmemişse veya bu arazi bu gibi binalar dolayısıyla kullanılmamakta ise, hükümet dairesi, bu arazinin evvelce satın alınmış olduğu ilk malik mevcutsa buna satışta bulunmayı teklif eder. (Böyle bir şahıs bu araziye satın almayı reddeder veya mâkul araştırmalara rağmen bulunamazsa, bu teklif, satılacak arazinin

hemen bitişişinde arazisi bulunan şahsa veya mütaaddit şahıslara sıra ile yapılır...)

(4)— Bu gibi şahıslardan herhangi biri araziyi satın almak isteyecek olursa, bu tekliften itibaren altı hafta içinde bu husustaki dileklerini alâkalı hükümet dairesine bildirecektir. Kendisine teklifte bulunulan kimse bu teklifi reddeder veya altı hafta içinde satın alma hususundaki arzusunu izharda ihmal gösterirse, böyle bir teklife dahil araziye mütaallik böyle bir şahsın şf'a hakkı kalmamış olur.

(5)— Böyle bir şf'a hakkına malik olan her hangi bir kimse bu gibi araziyi satın almak isteyecek olur ve fakat bu şahısla devlet dairesi muayyen bir fiyat veya sair bir bedel hususunda anlaşamazlarsa, bu fiyat veya bedel, bu kanunda derpiş olunan usule göre tesbit olunur.

(6)— Yukarıda en son kaydı geçen üç tâli bentteki hükümler, arazinin satılmasına uygulandıkları şekil dahilinde, 21 seneyi aşan icarlara da uygulanırlar. Ancak, hükümetin, elinde bulunan arazinin üstünde, bu arazinin imarı maksadile herhangi bir fabrika, binalar, kamp sahaları vesair tesisat yaptırmak üzere akdedeceği icarlarda bu hüküm uygulanmaz.

(Not: Yukarıdaki 3 numaralı tali bendin parantez içindeki kısmı mülgadır.)

6.— Yollara mütaallik hükümler:

(1)— Hali hazırdaki harple ilgili konularda, Majeste Kralın, krallık haklarını kullanması suretile veya kırallık topraklarının müdafaası hakkındaki kanunlarla veyahut anlaşma yolu ile veya sair suretle herhangi bir umumî yolun yanı sıra, karşılamasına, üzerine veya altına demiryolları, tramvaylar, her nevi kablo hatları veya borular yerleştirildiği takdirde, harbin bitiminden sonra da, demiryollarından, tramvaylardan, kablo hatlarından veya borulardan umumî yolun yanı sıra veya karşılamasına, olarak veyahut yolun üzerinde veya altında istifadeye veya tesisatın muhafazasına devam olunması, demiryolları ve tramvaylar hususunda ticaret odasınca, diğer hususlarda ise ilgili kamu hizmeti komisyonunca mahalli otorite ile yolun bakımından veya bu yolda yerleştirilen demiryolunun muhafazasından veya tramvay idaresinin işletilmesinden sorumlu şahsa veya kamusal otoriteye, mtalasını bildirmek fırsatı verildikten sonra, itti haz olunacak karara göre emir verilmesine bağlıdır. Bu emri çıkartmak için ilgili şahıs veya kamusal otorite, ticaret odasına veya komisyona başvurabilir.

şu kadar ki, böyle bir demiryolu veya tramvay, umumî yolun seviyesinde yolu kesiyorsa, bu harbin bitimini müteakip iki yıldan daha ziya-

de bir müddet için bu geçidin kullanılmasına devam olunması, mahallî hükümetin muvafakati olmadıkça, kanunsuz sayılır.

(2)— Böyle bir demiryolu veya tramvaydan istifadeye devam olunmayacağı hallerde, bunları tesis ve bunlardan istifade etmiş olan hükümet dairesi rayları yoldan kaldırtarak bu yolun bakımı ile sorumlu bulunan özel veya tüzelkişiye yolu serbest olarak teslim eder.

(3)— Yukarıda belirtilen hak ve yetkilerin kullanılması neticesinde her hangi bir umumi yol kapanmış oluyorsa, bu harbin sonuna kadar yol kapalı bulundurulabilir. Fakat, harbin sona ermesinden itibaren 2 aydan daha uzun bir müddet için, komisyonun muvafakati alınmaksızın, bu maddeye dayanılarak yol kapalı tutulamaz ve komisyon da, muvafakatini izhar etmeden evvel mahallî hükümetin veya yol bakımı ile sorumlu olan özel veya tüzelkişinin mütalâalarını alır ve bu suretle kapatılan yolun yerine bir başka yol teminini de isteyebilir. Kapatılan yola bitişik bulunan her hangi bir arazide hak ve alâka sahibi olan her hangi bir kimse yolun bu suretle kapatılması dolayısıyla maruz kaldığı zarar ve ziyan karşılığında tazminat istemek hakkına maliktir. Tazminatın miktarında anlaşmaya varılamazsa, bu kanundaki usule göre tesbit edilecek zarar ve ziyan miktarı tazminata esas olur.

(4)— Bu maddedeki gaye ve hedefler bakımından “Mahallî Hükümet” tâbiri, bucak veya kasaba bölgesinde bucağın veya kasabanın meclisini, diğer yerlerde ise ilçe meclisini ifade eder.

(5)— Demiryolu, tramvay, kablo veya boruların, umumî bir yol boyunca veya bu yolu kesecek şekilde veya yolun üzerine veya tabanına yerleştirilmesi ve yolun kapanması, bu yolun bakımı ile sorumlu özel veya tüzel kişi ile yapılan bir anlaşma neticesinde veya bir taahhüt dolayısıyla vuku bulduğu hallerde, anlaşmada açıklanan veya taahhütte belirtilen müddetten daha uzun bir zaman için demiryolu, tramvay veya kabloları sahip olanların bunlardan faydalanmaya devamına veya yolun kapalı bulundurulmasına (sorumlu özel veya tüzelkişinin muvafakati olmadıkça) bu maddenin hiç bir hükmü müsait değildir.

7.— (Bu madde mülgadır).

8.— Anlaşmazlıkların Demiryolu ve Kanal Komisyonunca Halli:

(1) Arazinin veya buna ait bir hakkın bu kanun gereğince ödenecek olan mubayaa bedeline veya ivazına taallük eden bütün anlaşmazlıklar:

(a) — Komisyonca bırakılan mühlet içinde, tarafların kabul edecekleri tek bir hakem vasıtasile hal olunur.

(b) — Komisyonca mühlet zarfında, taraflardan her hangi birinin isteği üzerine (1909-1910) tarihli Maliye Kanununun I inci bölümüne göre tayin olunan hakemler listesine ait usule uyularak sözü geçen kanunun 33 üncü maddesinde tarif edildiği üzere hakem komitesince hakemler listesi içinden birinin intihap olunması suretile tâyin olunan bir hakeme havale olunur. Bu hakemin kararı kafidir. Ancak, hukukî bir mesele bakımından komisyona ikinci derecede olmak üzere başvurulabilir.

(c) — Diğer bütün haller de komisyonca hal olunur.

(2) — Anlaşmazlıkların 1888 tarihli, Demiryolu ve Kanal Trafik kanunu (The Railway and Canal Traffic Act, 1888.) icabından olarak Komisyonca halline mütedair usulle ilgili olan hükümleri, sonraki bir kanunla değişmiş olduğu şekilde ve ikinci derece müracaatlara mütaallik hükümlerle birlikte, anlaşmazlıkların bu kanuna göre komisyona intikal ve komisyonca hallinde uygulanacaktır.

Şu kadar ki;

(a) — Komisyon faydalı ve uygun gördüğü bütün hadiselerde, özel ehliyet sahibi bir veya birkaç muhammin çağırarak bunların yardımı ile davayı halleder;

(b) — Komisyon, bu kanundaki gaye ve hedefler dolayısıyla kendi üyelerinden her hangi birine veya komisyonda çalışan memurlarından herhangi birine, yahut ta, komisyonca memur edilecek diğer herhangi bir kimseye mahallî bir soruşturma yaptırabilir ve böyle bir soruşturmada, ikinci derece müracaatlara mütaallik hükümler müstesna, 1888 tarihli Demiryolu ve Kanal Trafik Kanununun sözü edilen hükümleri mümkün olduğu nisbette uygulanır. Soruşturmaya memur edilen herhangi bir şahıs veya resmi memur, yemin teklifine yetkili olacak ve soruşturma sonucunu bir raporla komisyona bildirecektir.

(c) — Komisyon, biri karar verme durumunda olan iki üye ile faaliyette bulunur.

(d) — Komisyonun masraflara mütaallik takdir hakkı, Arazi kanunlarının masraflarla ilgili olarak bu kanunla değiştirilen hükümlerine tabi ise de, 1894 tarihli Demiryolu ve Kanal Trafik Kanununun ikinci maddesinde derpiş olunan usule göre tahdit edilemez.

9. — İvazın ve mubayaa bedelinin ödenmesi:

Bir hükümet dairesince bu kanuna göre ödenmesi gereken her nevi ivaz ve mubayaa bedeli ile her hangi bir hükümet dairesince bu kanuna göre deruhte olunan bütün sair masraflar, parlâmento tarafından başkaca bir hüküm kabul olunmadığı takdirde, parlâmentoca sağlanacak ödeneklerden ödenir.

10. — Hükümet dairesince verilen vesikanın ne gibi hallere delil olacağı:

(a) — Hali hazır harbin icapları dolayısıyla herhangi bir araziye ait tasarrufun alındığına; veya,

(b) — Dairenin bu gibi araziye mutasarrıf olduğuna veya bu kanunun şümulü dahilinde olarak bu gibi arazinin şagili bulunduğuna; veya,

(c) — Hali hazır harple ilgili maksatlar için her hangi bir arazinin yüzüne, üstüne veya altına kurulan, inşa ve tesis olunan bina ve tesisat için vesikada belirtilen meblâğların devletçe sarf olunduğuna; veya,

(d) — Bu gibi bina ve tesisatın veya yanılan ıslahatın araziye zilyed olan dairenin muvafakat ile ve arazide ilgisi olmayan bir şahıs hesabına kurulduğuna, inşa ve tesis olunduğuna; veya,

(e) — Bir tren veya tramvay yolunun bir umumi yol boyunca veya bu yolu kesmek suretile yolun üstüne ve altına döşendiğine veya Kralın hükümlerlik haklarının istimalde veya hali hazır harbin icapları dolayısıyla, kırallık topraklarının korunmasına dair herhangi bir kanunda kabul olunan yetkilerin kullanılması neticesinde umumi bir yolun kapatıldığına; veya,

(f) — Hali hazır harple ilgili gaye ve maksatlar için bir hükümet dairesinin talebi veya el koyması üzerine herhangi bir binaya su, ısı, ısı veya enerji verildiğine, dair olarak belirtilen vakıalar için bu vesika birinci derecede bir beyine teşkil eder.

11. — Bina yapımı hakkındaki kanunların uygulanması:

(1) — Yapı ve yollara mütaallik herhangi bir mahallî kanuna veya bu mahiyette olan umumi bir kanun hükümlerine veya bu kanunlara dayanılarak hazırlanan tüzük ve yönetmeliklere uyulmaksızın veya bu kanunun birinci maddesine dahil bulunan herhangi bir araziye mütedair olarak yapılan, inşa veya tesis olunan veya bu kanunun üçüncü maddesine göre iktisap edilerek tasarruf altına alınan herhangi bir sokak, yapı veya tesis ya bu gibi kanun, tüzük ve yönetmelikleri yürüten otoritenin arzusuna uyacak surette tadil edilir, yahut ta, böyle bir bina veya arazinin herhangi bir hükümet dairesince işgaline son verildiği andan itibaren iki yıldan aşağı olmayan ve bu otoritenin emrile belirtilecek bulunan mâkul bir müddet zarfında tahliye veya terk olunur. (Bu gibi kanun tüzük veya yönetmeliklerde tarif olunan) mal sahibi, başkaca herhangi bir merciin muvafakatını almağa mecbur olmaksızın arazi, bina veya tesisleri işgale ve buralarda dilediği işi yürütmeğe yetkili olur. Ancak, bu mal sahibi böyle bir emre uymadığı

takdirde, yukarıda sözü edilen otorite, malik tarafından kurulan bina ve tesisleri kaldırarak kaldırma masraflarını, basit muhakeme usulüne tabi bir yargılama, ile ve tüzel hukuk hükümlerinden doğan bir alacak gibi mal sahibinden tahsil eder.

(2) — Böyle bir otoritenin, muvafakatini izharı red veya ihmal etmiş olmasından veya bu muvafakatin beyanına müessir olan hal ve şartlardan, yahut ta, emrolunan terk ve tahliye zamanının uygunsuzluğundan kendini mutazarrır hisseden herhangi bir kimse mahallî hükümet meclisine (Local Government Board) başvurabilir. Bu meclisin kararı nihaî olup ilgili otorite tarafından verilmiş gibi hüküm ifade eder. Şu kadar ki, meclis, böyle bir müracaati tetkike girişmeden evvel, kendince yapılan müracaat usulü yönetmeliğinde belirtilen ve miktarı 10 sterlini aşmayan bir meblâğın, tetkik masraflarını karşılamak üzere, yatırılmasını, müracaat sahibinden isteyebilir.

(Sağlık Nezareti halen mahallî hükümet meclisi yerine kaim olmuştur.)

12. — Açıklama:

(1) — Gerek bu kanundaki ve gerek bu kanunla birleştirilen arazi kanunlarındaki gaye ve hedefler bakımından arazi; her türlü binaları ve bina aksamını, denizin veya herhangi bir nehrin sahilinde veya tabanında bulunan her türlü iskele ve rıhtımlarla sair inşaatı ve araziye konulan veya arazi ile ilgili bulunan her türlü aynı hakları içine alır.

(2) — Hali hazırdaki harbin gaye ve hedeflerde ilgili olarak herhangi bir arazinin yüzünde, üstünde veya altında inşaat, tesisat veya ıslahat yapılmasına devletçe önceden müsaade olunduğu veya izin verildiği, yahut ta, devlete ödenmesi gereken herhangi bir meblâğ, muayyen bir devlet dairesinin muvafakat ile bu gibi inşaat, tesisat, veya ıslahata sarf edildiği hallerde, bütün bu gibi inşaat, tesisat ve ıslahat bu kanundaki gaye ve hedefler uğruna tamamen veya halin icaplarına, göre kısmen devlet namına, inşa, tesis veya imal edilmiş addolunur.

(3) — Bu kanundaki gaye ve hedefler bakımından, metinde aksine bir sarahat olmadıkça, “Bina” tabiri, binaya kurulmuş veya rapt olunmuş makine ve cihazları da ihtiva eder. “Ortamalı” (Common) tabiri de, 1845 ve 1882 tarihli Tahdid Kanunlarına göre sınırlandırılan her türlü arazi ile herhangi bir şehir ve kasaba mer’alarını ve ortaklık hükmüne tabi olan her türlü araziye içine alır. “Açık Saha” (Open Space) tabiri, umumi bir bahçe veya park olarak, yahut ta, umumi bir istirahat ve eğlence yeri gibi kullanılmak üzere umumun istifadesine açık bulunan her türlü arazi manasına gelir. “Hisse” (Allotment) tabiri de, her-

hangi bir kamusal maksat için, muayyen bir tahdit kanunu ile veya tahdide mütaallik bir hükümle ihdas olunan bir hisseyi ifade eder.

(4) — Bu kanundaki gaye ve hedefler dolayısıyla, 1842 ilâ 1873 tarihli Savunma Kanunları ile, 1892 ilâ 1903 tarihli Askeri Arazi Kanunlarına yapılan atıflar, 1895 tarihli Bahri Tesisat Kanununa göre uygulanan atıfları da ihtiva edecektirler.

(5) — Kırallık topraklarının savunmasına mütaallik kanunlara göre icraatta bulunmağa yetkili olan bir deniz veya kara ordusu makamı, bu kanundaki gaye ve hedefler dolayısıyla, bir hükümet dairesi telâkki olunur.

13. — İstisnalar: (Bu maddenin 3 numaralı tali bendinden maadası mülğadır).

(3) — Muayyen arazinin elde bulundurulmasına yetki veren bir anlaşma ile ve bu anlaşmada tasrih olunan bir müddetle arazi üzerindeki tasarruf hakkının alındığı hallerde, anlaşma yapılan şahsın veya bu şahsa dayanarak hak iktisabına ehil bulunan kimselerin muvafakati olmaksızın böyle bir müddetin bitmesinden sonra, tasarrufun muhafaza ve devamına bu kanunun hiç bir hükmü müsait değildir.

14. — Kırallık yetkilerinin muafılığı:

Bu kanundaki yetkiler, majeste kralın diğer kuvvet ve yetkilerini tahdid etmeyip onları tamamlar.

15. ve 16. — (Bu maddeler İskoçyaya aittir).

17. — Kanunun kısa adı:

Bu kanun: (Kırallığın Müdafaası İçin Arazi İktisabı Kanunu) diye anılabilir.

(Bu kanuna bağlı cetvel mülğadır).

Arazinin iktisabı için (İvazın Takdirine) dair

1919 tarihli Kanun

(Acquisition of Land (Assessment of Compensation) Act, 1919.)

Kamusal maksatlar için cebrî surette iktisap olunan araziye ait ivazın takdiri ile buna ilişkin masraf hükümlerini değiştiren bir kanun

19. Ağustos. 1919

1. — Kamusal maksatlar için cebrî surette iktisap olunan araziye ait ivazı takdir edecek olan hakem:

(1) — (Bu kanunun kabulünden evvel veya sonra çıkan) herhangi bir kanunla arazinin muayyen bir devlet nezaretince veyahut herhangi

bir mahallî veya kamusal otorite tarafından cebri surette iktisabına yetki verildiği hallerde zuhur eden herhangi bir münazaalı ivaz meselesi ile, iktisap olunacak arazinin muayyen bir kısmı iktisaba dahil olmadığı ve kira akdine tabi bulunmadığı hallerde, kira akdi gereğince ödenmesi lâzım gelen icar bedeli nisbetinin takdirine mütedair olarak ortaya çıkan herhangi bir anlaşmazlık, listeye dairi bulunan resmî hakemlerden müracaat komitesince bu maddeye göre hazırlanan yönetmeliğe uyularak seçilen bir hakemin tahkimine tevdi olunur ve bu hakem tarafından hal edilir.

(2) — Müracaat komitesince, arazinin kıymetlendirilmesinde özel bilgi sahibi bulunanlar arasından İngiltere ve Gal ile İskoçya ve İrlanda için belirtilecek adetteki kimseler bu kanun dolayısıyla faaliyette bulunmağa yetkili olan resmî hakemlere ait listeyi meydana getirirler. Ancak, İngiltere ve Gal'e ait listeye dahil üyelerden en az bir tanesi Gal'deki arazinin kıymetlendirilmesinde özel bilgi sahibi olan ve Gal dilini bilen bir kimse olacaktır.

(3) — Hazinece resmî hakemler listesine üye olarak tâyin edilen kimse, tâyin edilmezden evvel, hazinece belirtilecek olan muayyen bir müddet için vazifelendirilir. Bu üye vazifede bulunduğu müddetçe hususî iş ve ticaretle işigal edemeyeceği gibi böyle bir iş veya ticaretle uğrasan bir kimsenin ortağı da olamaz.

(4) — Resmî hakemlere, Parlâmentoca sağlanan ödeneklerden, hazinece tesbit olunan miktarda para ödenir.

(5) — Müracaat Komitesi:

(a) — İngiltere ve Gal için, İngilterenin Temyiz Mahkemesi Başkanı olan Lord (Lord Chief Justice of England) ile Tapu Sicilleri Amiri (Master of the Rolls) ve Murakıpler Enstitüsü Başkanından (President of the Surveyors' Institution) müteşekkildir.

(b) — İskoçya için, Temyiz Mahkemesi Başkanı olan Lord (Lord President of the Court of Session) ile Temyiz Mahkemesinin kâtibi olan Lord (Lord Justice Clerk) dan ve Murakıpler Enstitüsünün İskoçya Komitesi başkanından (Chairman of the Scottish Committee of the Surveyors Institution) müteşekkildir.

(c) — İrlanda için, İrlanda Temyiz Başkanı olan Lord (Lord Chief Justice of Ireland) ile. İrlanda tapu sicilleri âmirinden ve murakıpler enstitüsü başkanından veya (murakıpler enstitüsü uygun bulduğu takdirde) enstitü tarafından tâyin ile Enstitü namına harekete yetkili kılınan üyelerden ve aynı zamanda İrlandadaki arazinin kıymetlendirilmesinde özel bilgi sahibi bulunan bir şahıstan müteşekkildir.

2. — İvazın takdirine mütaallik kaideden:

İvaz takdiri esnasında resmî hakem aşağıdaki kaidelere uygun olarak hareket eder:

(1) — İktisabın cebri olmasından ötürü hiç bir suretle ödenek tediye edilemez.

(2) — Arazinin kıymeti aşağıda derpiş olunan hususlar dairesinde, istekli bir satıcı tarafından acık pazarda arazi satıldığı takdirde bunun getireceği umulabilen meblâğdan ibaret olacaktır. Şu kadar ki, müracaat sahibinin ileri sürdüğü ve vergi takdirine esas olan büyük kıymetteki irat ve gelirlerin hakem tarafından hesaba katılması mecburidir.

(3) — Arazinin muayyen bir maksada uygunluk veya elverişliliği, (şayet böyle bir elverişliliğin sağlayacağı faydadan münhasıran kamu otoriteleri faydalanabilecekse veya bunun için ayrıca bir pazar fiyatı mevcut değilse) kıymet takdirinde hesaba katılmaz. Şu kadar ki, arazinin satın alınmasına ait olup bu kanunun kabulünden evvel vuku bulan ve iyi niyete dayanan bir teklif şayanı kabul görüldüğü takdirde, nazara alınır.

(4) — Mahkemece men edilen veya kanuna aykırı düşen bir şekilde üzerindeki binalardan faydalanılmak veya içindekilerin umumî sağlığını tehlikeye düşüren bir tarzda kullanılmak gibi sebeplerle arazinin kıymeti artmakta ise bu artış hesaba katılmaz.

(5) — Arazinin umumi bir talebe veya serbest alım satıma tabi bulunmayan bir maksada tahsis olunduğu ve sırf cebri iktisap dolayısıyla böyle bir maksada tahsisine devam olunacağı hallerde, başka bir yerde yerleşmek arzusunun iyi niyetle istendiğine resmî hakem kanaat getirecek olursa ivaz, mümasil yeni teessüsün mâkul masraflarına göre takdir olunabilir.

(6) — Yukarıki 2 numaralı talî bendin hükümleri, arazinin doğrudan doğruya kıymeti ile alâkadar bulunmayan bir zarar veya hasardan dolayı ivaz takdirine mani değildir.

Bu maddenin hükümlerini yerine getirmek üzere resmî hakemin isteyebileceği her türlü bilgiler kendisine verilir.

3. — Resmi hakemin baktığı davalara ait hükümler:

(1) — Resmî bir hakemin baktığı herhangi bir davada, hakem aksini istemedikçe, taraflardan her birinin birden fazla uzman tanığı dinlenmez.

Şu kadar ki, iddia, arazinin kıymeti ile beraber madenlere ait veya ticaretin ihlâlinden mütevellit ivazı da ihtiva ediyorsa, bu konularla ilgili olarak maruz kalınan zarar ve ziyan sebeble, taraflardan her biri için munzam bir uzman tanık dinlenebilir.

(2) — Kendisine tevdi olunan dava ile ilgili hususları incelemeğe başlamadan evvel herhangi bir resmî hakemin yemin mahiyetinde bir beyanda bulunması zaruri değildir.

(3) — Taraflardan herhangi birinin isteği üzerine resmî hakem, dava konusu muayyen bir hususa mütaallik olarak hükmolunan meblâğı tasrih eder.

(4) — Tetkikine sunulan davanın konusu herhangi bir araziye girmeğe ve bunu incelemeğe resmî hakem yetkilidir.

(5) — Resmî hakemin bu kanuna göre baktığı davaların yargılaması alenidir.

(6) — Resmî hakemler huzurunda görülen davalar dolayısıyla tahmil olunacak harçlar hazinece evvelden derpiş edilmiş bulunan miktarlardan ibarettir.

(7) — Müracaat Komitesi, yukarıda belirtilen hususlar dairesinde, resmî hakemlerin bakacağı davalara ait yargılama usullerini düzenleyen bir yönetmelik yapabilir.

4. — Muayyen bir araziye ait muhtelif hak ve alâkalar dolayısıyla ayılan mütaaddit ivaz davalarının birleştirilmesi:

Alınacak araziye ait mütaaddit hak ve alâkaların iktisabı için tebliği gereken cevaplı ihbarların tevdiinden sonra, bu gibi haklara malik şahısların iddiaları, taraflarca kabul olunmamış bulunmakla beraber, iktisapta bulunacak otoritenin muvafakatile ve mümkün olduğu nisbette ayni hakem tarafından yargılanarak hal olunur. Müracaat Komitesi bu gibi iddiaların bir arada yargılanmasına ait kurallar koyabilir. Fakat, muayyen araziye taallük eden ve pazar değeri mevcut bulunan mütaaddit hakların kıymeti ayrı ayrı takdir olunur.

İDARİ COĞRAFYA

ARTOVA İLÇESİ TABİİ COĞRAFİ VE İDARİ DURUMU VE İLÇENİN İHTİYAÇLARI

Yazan:
Artova Kaymakamı
H. HÜSNÜ TÜZÜN

— I —

Tabii ve coğrafi durum

Orta Anadolunun Kuzeydoğusunda bulunan Tokat iline bağlı Artova ilçesi doğudan Sivas ilinin Yıldızeli ilçesi ile güney ve batıdan Yozgat ilinin Akdağmadeni ilçesi ve yine Çekerek ilçesi ile batı ve kuzeyden Tokat ilinin Zile ilçesi ile ve Tokat ili ile çevrili olup yüz ölçüsü 1225 km² dir.

İlçenin iklimi:

Kışın çok sert yazın çok serin ve rüzgârlı geçer. 8 ay mütemadiyen kıştır. Kasım ayı ortalarında kış baslar, mayıs ayına kadar şiddetini muhafaza eder. Haziranda bahar gelir, kışlık elbiseler ancak temmuzda çıkarılabilir. Eylül Ekim aylarında hava yine serinleşmeye başlar. Kasımdan itibaren yağmaya başlayan karın kalınlığı bazı yerlerde 1,5 metreyi bulur. Vasati olarak 50-60 santimetre kar yağar. Isı derecesi aylarla -10,-20 aralarında değişir. Yazın en sıcak ayı olan Ağustosta ancak + 20 ye çıkabilir. Yaz ve kış gece ile gündüz arasında müthiş bir ısı farkı vardır. Güneş batarken hemen serinlik baş gösterir, ilçeye vasati 5 cm. yağmur yağar.

İlçenin avarızı:

İlçe arızalı bir ovadır. Batı ve güney bölgelerinin rakımı 900-1000 metre doğu ve kuzey bölgeleri ise 1500-1700 m dir. İlçe merkezinin yüksekliği 1169 dir. Arazi volkaniktir. Dağlık ve az miktarda ormanlık böl-

geler varsada umumiyetle çıplak sırt ve tepeciklerden ibarettir. İlçenin doğu kısmını Çiftlik ovası, batı ve kuzey kısmını demiryolunu takip eden Öz ve Ağmusa Özü, batı kısmında Sulusaray ovası teşkil eder. Kasaba merkezi bir yerde kurulmuş olup geniş bir boğaz ortasındadır.

Su durumu:

İlçede göl yoktur. Nehir ve dereler boldur, muhtelif istikametlerde Yeşilırmağı besleyen ve mahallî isimlerle anılan ırmak ve dereler vardır. Bunlar ilkbaharda karların erimesi ile yolları ve mezruatı hayli tahrip ederler. Her köyde pınar vardır. Köylerin içilecek suları bol ve temizdir. Kasabada 2 pınar mevcut olup sularının fizikî ve kimyevî evsafı yüksek değildir kireçlidir. 1 saat mesafedeki Kaçaközü suyunun isalesi düşünülmektedir.

Yol durumu:

İlçe merkezini batıdan kuzeye kateden ve 8-10 köyün istasyonu olacak şekilde o köylerin istifadesini temin eden Haydarpaşa - Samsun demiryolu vardır. Diğer köyler patika ve araba yolundan ibarettir. Yazın hemen hemen her köy araba ve ufak arazi otomobilleri işleyebilirse de kışın sadece araba ve kağnılardan başka bir vasıta işleyemez. Mevcut köy yolları her sene ıslâh ve tamir edilmektedir. Kasaba ham yoldan ibarettir. Mahallî yardımla bu sene çarşı için kaldırım yapılmıştır. Kasaba 944 de belediyenin istimlak ettiği ziraat arazisi üzerine kurulduğu ve henüz harita ve plânı da yapılmadığı için kışın çok çamur yapmaktadır. Bu durumu gözönüne alan Bayındırlık Bakanlığının vermiş olduğu 20,000 liraya İl Özel idaresi de 7000 lira ilâve etmek suretiyle 1500 metrelik kaldırım yol inşasına başlanmıştır. Ayrıca, İl bütçesinden yapılmakta olan ve Sivas - Tokat şosesine Artovadan itibaren 18 inci kilometrelik kısa bir yolla Tokat - Artova arası ile, yine imece suretiyle taş ve kumunu köylü taşıyarak Artova - Çamlıbel kaldırım yolu yapılmakta olup bunların hitamında Artova - Tokatın iskele mahreci halinde kalkınma imkânını bulacaktır. Zira bugünkü halinde İl'i bulunan Tokat ile Turhala kadar 90 kilometrelik bir demiryolu ve oradan da 45 kilometrelik uzun bir kara yolu ile muvasala temin edebilmektedir.

— II —

İdarî durum

Artova ilçesinin 2 bucağı ve 78 köyü vardır. Genel nüfusu 36821 olup, ilçe merkezi 1490 dır. İlçe merkezi 25 sene evvel şimdiki Sulusaray bucağı iken burası 1 sene kadar ilçe olarak kaldıktan sonra büyük bir deprem neticesi şimdiki Çamlıbel bucağına nakledilmiş ve Artova ilçesi olarak 944 yılına kadar mezkûr bucakta kalmıştır. İdarî, İktisadî ve

coğrafi sebep ve mülâhazalarla 944 yılında ilçe merkezi oradan da kaldırılarak Kunduz istasyonu olan şimdiki yere nakledilmiştir. Kasaba merkezinde istasyon ve ofis binaları ve ofis lojmanları, Turhal şeker fabrikasının artova pancar ziraatı bölge şefliği bina ve lojmanları, hükümet konağı, ilkokul, öğretmen evleri, memur evleri, dispanser, jandarma dairesi, gibi resmî yeni binalar vardır. Mahallî halkın yaptırdığı 60-70 kadar mesken hane ile 25-30 kadarda dükkân vardır.

Kasaba 2 mahalleden ibaret olup biri yukardaki sayılan yeri ihtiva eden istasyon mahallesi olup, diğeri buraya 1200 metre mesafede ve eskiden Kızılca bucağı olan Kızılca mahallesinden ibarettir.

Kızılca mahallesinin halkı ötedenberi yerli, istasyon mahallesi halkı ise ilçenin yeni teşkili dolayısıle civar köy ve kasabalıların yerleşmesi ile meydana gelmiştir. Her iki mahallede ancak 279 bina vardır.

İlçede Adlî, İdarî, askerî her türlü hükümet teşkilâtı mevcut olup Askerlik şubesi, tekel, jandarma ve hükümet tabipliği hariç diğer daireler 945 yılında kısmen mahallî halkın yardımı ile kısmen de Devlet ve İl'in yardımı ile yapılmış olan tek katlı ahşap bir hükümet konağının içindedir.

İçişleri: Kaymakam, 2 bucak müdürü, 1 tahrirat katibi, 1 nüfus memuru, 1 nüfus kâtibi.

Adalet: 1 sulh yargıcı, 1 başkâtip, 1 zabıt kâtibi, 1 mübaşir, 1 cezaevi memuru.

Askeri: 1 şube başkanı (yüzbaşı), 1 muamele memuru (teğmen)

Jandarma: 1 bölük komutanı (yüzbaşı), bucaklar dahil olmak üzere 3 karakol komutanı (başgedikli, başçavuş, onbaşı,)

Tapu: 1 tapu sicil memuru.

Tarım: 1 ziraat muallimi, 1 hayvan sağlık memuru.

Maliye: 1 mal müdürü, 1 gelir memuru, 1 tahsilât kâtibi, 1 veznedar, 2 tahsildar.

Özel idare: 1 özel idare memuru, 1 gelir kâtibi, 1 tahsilât kâtibi 3 tahsildar, 1 köy bürosu kâtibi.

Orman: 1 orman bölge şefi, 1 mesaha memuru, 3 bakım memuru.

Tekel: 1 tekel memuru, 1 tekel takip memuru.

Belediye: 1 başkan, 1 muhasip ve kâtip, 1 veznedar (tahsildar ve zabıta memurluğu da uhdesindedir. Kasaba halkının nüfusu az ve fakir olup, belediye gelir kaynakları da çok az olduğundan belediye hizmetleri görülememektedir.)

P.T.T: 2 p.t.t. şefi (biri Çamlıbel bucağındadır), 3 dağıtıcı, 3 bakıcı

Sağlık ve Sosyal: 1 hükümet tabibi 1 merkezi Zile olan sıtma savaşı tabibi 5 sağlık memuru, 3 ebe.

Millî eğitim: Merkezde 1 baş öğretmen ve millî eğitim memuru, 3 öğretmen, köylerde 1 gezici başöğretmen, 18 öğretmen, 13 eğitmen.

İlçede ayrıca kendi teşkilât kanunlarına göre Ofis ambar şefliği, D.D.Y. ve Turhal Şeker Fabrikası şirketi memurları vardır.

Ziraî durum: Artova ilçesi 3 sene evveline kadar Tokat ve havalisinin hububat ve zahire ambarı denecek kadar zengin bir bölge iken son senelerin sürekli tabii afetleri bu memleketi şimdi muhtaç ve fakir bir duruma düşürmüştür. İlçede buğday, arpa, mısır, fiğ, yulaf, çavdar, pancar ekilir. Geniş pancar ziraatı yapılmaktadır. Her yıl Turhal şeker fabrikası idaresince pancar müstahsiline vasatı 600,000 lira dağıtılmaktadır.

Hayvancılık: İlçenin hayvancılığı önemlidir. Kars ve yerli ırkı ineklerle yerli koyunlar memleketin tabii servetidir. Fakat son senenin şiddetli kışı ve hayvan yemi darlığı hayli hayvan telefâtına sebebiyet vermiştir. Atçılık inkişaf etmiştir. Devlet 948 yılı hayvan sergisinde 1500 lira ve 949 yılı sergisinde de 1800 lira ikramiye dağıtmak suretiyle Artovada hayvan İslahı işleriyle yakinen alâkadar olmaktadır. Kasaba merkezinde 30 boğalık bir boğa asım durağı mevcut olup 950 - 951 yıllarında bucaklarda da yapılacaktır.

Ekonomi durumu: Artova ilçesinde İktisadî gelişmeyi temin edecek bir kaynak yoktur. Sadece bu yıl hususî teşebbüsün arama ruhsatnamesi ile faaliyete geçtiği ve kasabaya 2,5 kilometre mesafede Karatepe mevkiindeki linyit kömür ocağından şimdilik 300 ton kömür istihsal edilmiştir. Devlet müdahalesi olduğu veya müteşebbisine sermaye verildiği takdirde ileride buradan bol miktarda yeraltı servetleri çıkarılacağı ümit edilmektedir. Fabrika yoktur. Sadece su ile işliyen büyük un değirmenleri vardır. Mahallî usulle tezgâhlarda kilim, seccade dokunur. Fin fazla istihsal yukarda da arz edildiği gibi hububat ve şeker pancarıdır. Hububatı civar il ve ilçelere ve ofise satarlar. Çok az miktarda arıcılık vardır. İstihsal edilen yağ, peynir, yün gibi hayvan ürünleri ilçe ihtiyacını tamamen karşılayabildiği gibi kısmen civar iller ihtiyacında gidermektedir. Kasabada pazar kurulmaz sadece bir bucakta ve bir köyde kurulmaktadır.

Kültür durumu: İlçede mevcut nüfusun ancak % de 5 i okuyup yazmak bilir. 78 köyün sadece 10 unda öğretmenli okul ve II inde eğitmenli okul vardır ki bunun pek yakında fazlalaşmasını görmemiz ve bu yolda başarı sağlamamız candan temennimizdir. İlçede tarihi anıtlar ve başkaca medeniyet eserleri yoktur. Yalnız Sulusaray bucağı merkezinde yeraltından tarihi ve kime ait olduğu belli olmıyan büyük kabartma resimli ve müşekkel taşlar çıkmaktadır. Alâkahlarca burada esaslı bir tetkik

ve inceleme yapıldığı taktirde burasının belki de büyük ve muazzam bir medeniyet şehri olduğu meydana çıkacaktır. İlçede kütüphane olmadığı gibi halkodasının kitaplığı da yoktur.

Sağlık durumu: ilçede hükümet tabipliği teşkilâtından başka Zile İlçesine bağlı sıtma savaş teşkilâtı varsa da bu teşkilât Artova için faydalı olamamaktadır. Az da olsa sıtmalı bir saha sayılan bu bölgenin de müstakil olması fayda doğuracaktır. Tahminen 700-800 sıtmalı vardır. Yine bu bölgede geçen seneye kadar Frengi savaş teşkilâtı varken sıkı bir tarama neticesi bu teşkilât görevini muvaffakiyetle bitirmiş denebilirse de, halen hükümet tabipliğinin bakmakta olduğu bu görev esnasında yeni yeni ve bulaşıcı devreye girmiş olan vakalara da tesadüf edilmektedir. Verem yok denebilecek kadar azdır. İlçede hamam, kanalizasyon mezbaha gibi sanitasyon tesislerin hiç birisi yoktur. Köyler umumiyetle bakımsız ve tasavvurların fevkinde pistir. Hiçbir evde helâ yoktur. Gübreler açıkta etrafı çevrilmemiştir. Yol ve sokaklar çöp çamur, bataklik ve mülevvesattan geçilmez. Evler gayrimuntazam ve umumiyetle hayvan ahırları ile insanlara mahsus odalarda bariz bir fark görülememekte, tavanı tabanı toprak ışıksız ziyasız yerlerde oturmaktadırlar. Köylerin bu yukardaki arz edilen sağlık ve sosyal durumları ile Köy kanunumuza göre yapmak mecburiyetinde bulundukları görevleri üzerinde sık sık meşgul olmayı ve onları ikaz tenvir ve irşat etmeyi en büyük ve en belli başlı görevlerimiz olarak kabul ettik.

Sosyal durum: Artova ilçesi mütecanistir. Hepsinin bağlandığı örf adet ve akide birbirlerinden farklıdır. İskân suretiyle yerleştirilen muhacirler olduğu gibi kendiliğinden Kars - Erzurum vesair yerlerden gelenler ve serpiştirme suretiyle mecburi iskana tabi tutulanlar ve bilâhare yerlerine dönmeyenlerde vardır. Yurt Topraklarındaki Türk vatandaşlarımızı ayrı ayrı vasıflandırmanın mümkün olmayacağı aşikâr olmakla beraber sırf aile hukuku görüş ve yaşayış ve akide bakımından farklar gösteren alevi, çerkez, kürt ve lâzların yekûnu ilçe nüfus miktarının yarısından fazlasını teşkil etmektedir. Bilhassa nüfusun yarıya yakını alevidir. Bunlardan başka 1-2 köyde ermeni ve rum kalıntıları vardır. Binaenaleyh bu bölgede her köyde aynı olan müşterek görenek ve geleneklere rastlayamıyoruz. Umumiyetle halk çok zeki ve kurnazdır. Şahsi hizmetlerini müşterek ve âmme hizmetlerine tercih ederler. Şarklı ve Karadenizli olanların halay oyun havalarının, çerkezlerin saygı eserleri ile dolu olan düğünlerini ve yerli halkın kendine mahsus halay ve zeybekleri ile Tokat sarması dedikleri oyunlarını seyretmeye doyum olmamaktadır. Alevilerin ayinlerinden bahsedilirse de bunun esas ve hakika-

tına kimse vakıf olamamıştır. Erkekler oldukça muntazam giyinirler. Kilot veya kıl şalvarlar ve kadınların fistan ve 3 etekleri esas giyinışlerindendir. Her köyün müşterek Türk vasfının yegâne delili olan misafirperverlikleri pek fazladır. Ekserisi görgülüdür. Köyler arasında belli başlı bir geçimsizlik mevzuu yoktur. Hayvan hırsızlığı kız kaçırma ve bilhassa arazi ihtilâflarından dolayı tek tük yaralama vakalarından başka esaslı bir asayişe müessir hadiseler yoksa da daha evvelki seneler bu suçların daha az ve daha normal oluşu aleyhine bu senelerin daha kabarması biraz üzüntü vermektedir. Halk itaatkârdır. Köyler ekseriya harf ve kelime değışikliği ile birbirlerine çok benzerler. Meselâ: Çime Çırdak, Çıkrik, Çermik Ahmet Danışmant, Çerkezdanişmant gibi: Hatta Ağmusa köyüne yerleşip o köyü kuran ağa Musa arabacısı Musayı, başka bir semte gönderip oranın adını Arabacı Musa, ve yağcısını da başka bir yere gönderip o köyün adımda Yağcı Musa koydurduğu ve halâ bu köylerin bu adlarla tesmiye olunduğu aşikâr bir hakikattir, tice muhitinin hepsi güreş ve at varışlarını çok severler ve her düğünde muhakkak bunu yaparlar.

İlçenin başlıca ihtiyaç ve temennileri:

İlçe henüz kurulu 5 sene gibi kısa bir zaman olduğu için ve merkez nüfusuda çok az ve halkta pek zengin olmadığından belediye hizmetleri görülememektedir. Sadece 2 sene evvel elektrik projesi yapılip öylece kalan bu ilçede elektrikle birlikte iyi bir içecek suya şiddetle ihtiyaç vardır. İller Bankasınca kasabanın harita ve plânı ile birlikte bu mevzuun yakın bir gelecekte ele alınması mutlak bir zarurettir. Mahallelerin sokaklarından kışın çamur deryasından geçilmediği gibi yine çamur yüzünden 1200 metre mesafedeki Kızılca mahallesi ile muvasala tamamen kesilmekte ve binbir müşkülâtlarla yürünebilmektedir. Buraların mahallî yardımla yapılabilmenin müşkilâtı karşısında muntazam bir kaldırım veya parke yolu haline ifrağı için genel bütçeden yardıma ihtiyaç vardır. İlçede ihtiyacı karşılayacak şekilde bir hükümet konağı ve halkodası yoktur. Askerlik Şubesi, P.T.T. daireleri ile Cezaevi gayrisihhi binalarda ve fazla fiatla icarlarda oturmamaktadır. Vâsi ziraat yapan ve sadece bir çiftçi memleketi olan bu ilçe maalesef bir Ziraat Bankasından mahrumdur. Derneği kurulup faaliyete başlıyan cami inşaatının da biran evvel ikmâli için imkân dahilinde gereken yardımın yapılması icap eder. Yılda dava dosyası 1300 ü bulan tek yargıçlı adalet teşkilâtının asliye teşkilâtına çıkarılması suretiyle takviyesi yine bugün için bir zaruret halini almıştır,

Sulusaray bucağına bir hükümet binası ile bir jandarma karakol birası lâzımdır. Artovanın kalkınmasında can damarını teşkil edece-

ğinde şüphe olmayacağı aşikâr olan Artova - Çamlıbel ve Artova - Tokat yollarının daha çabuk ikmâli için İl yardımından ayrı olarak azamî miktarda yardıma ihtiyacı vardır.

İlçe dahilindeki Özel idare mülklerinin onarılması 11 program ve bütçesinde sıraya konmak suretiyle yer almış ise de bunların bilâhare tamir kabul etmez bir hale düşmelerini önlemek için başkaca bir tedbir düşünülmesi zaruridir. Artovalılar bu dilek ve temennilerinin yavaş yavaş ve imkânlar nisbetinde tahakkuk ettiğini gördükleri gün en büyük bahtiyarlıklarını hissedeceklerdir.

KARARLAR

Köy İmece Mükellefiyetinin Nakde Tahvil Edilemeyeceğine Dair Danıştay Kararı

Danıştay Birinci Dairesinin 8/9/949 gün ve esas 31, karar

28 numaralı tutanak örneğidir.

Köy kanununun hükümlerine göre meydana getirilecek işlerde mükellefiyetlerini, para cezalarına rağmen, yapmak istemeyenler için işin görülmesini sağlayacak bir hüküm bulunmamasından dolayı 1525 ve 4274 sayılı kanunlardaki müeyyidelerin tatbiki hakkında istişarî mütalaa talebini mutazammın İçişleri Bakanlığının 19/7/949 tarihli ve M. İ. G. M. 3-D, 631-518-15/10359 sayılı tezkeresi, Başbakanlığın 23/7/949 tarihli ve Mu. U. M. T. M. 84-135/- 6-2802 sayılı tezkeresile, gereği yapılmak üzere, Danıştay Başkanlığına, gönderilmiş ve dosya usulen dairemize tevdi buyrulmuş olmakla keyfiyet tetkik edildi:

Bakanlık tezkeresinde: köy kanununun 13. üncü maddesinin 18. nci bendi muayyen yolları yapmak ve onarmak ve bunlar üzerinde rastlanan mâniaları gidermek, köprü kurmak köylerin mecburi işlerinden sayılmış ve 15. inci madde bu hususta imece usulünü koymuş ve 56. ncı madde ise bu hükümlerin müeyyidesini tesis etmiştir.

Köylerin gerek doğrudan doğruya ve gerek birlik halinde yapılmasını kararlaştırdıkları yollarda çalışmak için mazeretsiz gelmeyen mükelleflerin 56. inci madde hükmünce tekrerründe, iki kat olmak üzere, para cezasile cezalandırılmalarına rağmen yolda çalışmaya gelmedikleri halde işin görülmesini sağlayıcı kanunda bir hüküm mevcut değildir. Denildikten sonra “vazii kanun imece suretile yapılmak istenilen işin bütün köy halkının yardımı ile meydana gelmesini derpiş etmiş ve verilecek para cezasile bu mükellefiyetten kurtulunabileceğini düşünmemiş ve temerrüt edenlerin filen bu mükellefiyeti eda etmeleri için zor kullanma gibi bir esası da vaz etmemiş olduğuna göre, bunu yapmak istemeyenlerin bir bedel göstermek suretile mükellefiyetlerini eda ede-

bilecekleri mantiki neticesine vasil olunmuş ve tatbikat da bu yolda cereyan etmekte bulunmuştur.

Bu zaruri netice bilahara çıkan 4274 sayılı köy okulları ve Enstitüleri teşkilât kanununda açıklanmak suretile ifadesini bulmuştur.

1525 sayılı şosa, ve köprüler kanununun 14. üncü maddesi de bu gün filen köy yolları için tatbik edilen esasları hükümleri içinde tesbit etmiş bulunmaktadır. Bununla beraber köy kanununda sarîh bir hükümle teyit olunmayan bu fili vaziyetin mümasil hadiselerde tatbik olunacak şeklin bu zaruretler nazarı dikkate alınmak suretile imeceye, tayin edilen zamanda, iştirak etmeyen mükelleflerin bu mükellefiyetlerinin, 4274 ve 1525 sayılı kanunlarda olduğu gibi, nakde tahviline köy ihtiyar meclislerinin yetkili bulunduklarına dair idare amirlerine bir direktif temini hususunda Danıştayca istişârî mahiyette bir karara bağlanması” talep edilmektedir.

İşin gereği düşünöldü:

Üyelerden Avni Türel: kanunun, herhangi bir mükellefiyetin ifa edilmemesine karşılık olarak tayin ettiğı cezanın alınması, yine kanunun vatandaşa yüklettiğı esas mükellefiyeti iskat edemeyeceğine göre İçişleri Bakanlığının şimdiye kadar geçen tatbikatla da müeyyed bulunan görüşü doğru ve yerinde bulunduğı kanaatinde bulunmuş ise de, kanunun üstünlüğü rejimini kabul eden her hukuk devletinde, vatandaşlar hakkında mükellefiyet ve mükellefiyetin her nevi ve şekli ancak kanunun açık ve kat’i bir metni ile tesis olunabilir.

Hukuk kaidelerinin en üstünlerini ihtiva eden anayasamızın ruhu ve bilhassa (Türklerin kamu hakları) başlığını taşıyan 5. inci bölümündeki hükümler bu kanuniyet rejimini sağlamaktadır.

Mümasil vaziyetleri tanzim eden kanunlarda hükümler vardır diye, kıyas yoluyla, vatandaşlara mükellefiyet tahmili hukuk esaslarına da uymaz bir keyfiyettir.

Binaenaleyh kanunsuz cürüm ve ceza olmadığı gibi sarîh bir kanun hükmü olmadıkça hiç bir kimse hiç bir fedakârlığa zorlanmaz. Bu sebeplere binaen İçişleri Bakanlığının bu husustaki mütalaasının mer’i hukuk esaslarımıza uygun bulunmadığına ve gereğı yapılmak üzere dosyanın Başkanlığa sunulmasına 8/9/949 tarihinde çoklukla karar verildi.

Danıştayın 19/9/949 gün ve esas 49/222, karar 204 sayılı karar örneğidir.

Köy kanununun hükümlerine göre meydana getirilecek işlerle mükellefiyetlerini, para cezalarına rağmen yapmak istemeyenler için işin görölmesini sağlayacak bir hüküm bulunmamasından dolayı 1525 ve

4274 sayılı kanunlardaki müeyyidelerin tatbiki hakkında istişari mütalaa talebini mutazammın olup Başbakanlığın 23/7/949 tarih ve 6/2802 sayılı yazısıyla gönderilen İçişleri Bakanlığının 19/7/949 tarihli ve M.İ.G.M. 3-D. 631-518-15/10359 sayılı tezkeresi üzerine Birinci Dairece verilen kararı havi 8/9/949 gün ve 31/28 sayılı ilişik tutanak okundu.

Gereği konuşuldu ve düşünüldü:

Köy ihtiyar meclisinin göreceği işleri belirten köy kanununun 44. üncü maddesinin bir numaralı fıkrasında (ihtiyar meclisi köylüye ait işleri konuşur ve hangi işlerin köylü tarafından kendileri çalışarak doğrudan doğruya ve hangi işlerin para ile veya ırgat ile görüleceğine karar verir) diye yazılı olmasına göre ihtiyar meclisinin imece ile yapılacak bir işte bedenlen çalışmak istemeyenlerden para alınmasına karar vermesi mümkün olup bu takdirde bedenlen çalışmak istemeyenlerden tayin edilen paranın alınması suretile meselenin halli mümkün olduğu yolunda Dördüncü daire başkanı Tevfik Talât Hıtaç tarafından dermeyeran edilip üyelerden Süreyya Özek, Fevzi Erçin, Tevfik Gerçekker, İbrahim Senil ve Rasim Üngör tarafından istishap edilen düşünceye üyelerden Avni Türel'de iltihak etmiş ise de;

Kanunda imece, bedenî mesai ile yapılacak işler için kullanılmış ve bu işlerin parayı iktiza ettiren kısımları olduğu takdirde bu kısımların aynı zamanda salma suretile temini de mümkün bulunmuş olup bu hususta kendisine para olarak tahmil olunan mükellefiyeti ifa etmeyenler hakkında kanundaki ona dair hükümlerin tatbik edilmesi lâzım geldiği ve bedenî mesaiye tabi tutulduğu halde bu mükellefiyetten kaçanlar hakkında kanundaki ona dair hükümlerin tatbik edilmesi lâzım gelecek paraya tahvil veya ona mahsus olmak üzere şahsi bir salma şeklinde para, olarak mükellefiyete tahviline kanunen imkân olmadığı, ancak cezayı ödemekle beraber herhangi bir sebeple o işte çalıştığı takdirde ecri misil almağa hakkın olmamak veya cezayı geri isteyememek gibi hukukî neticeleri bakımından, mücerret cezayı ödemiş olmak başkaca bir müeyyidesi olmamakla beraber, hukukan mükellefiyetin ortadan kalkmasını intaç etmeyeceği kaydile Daire kararı çoklukla 19/9/949 tarihinde tasvip olundu.

Yayınlardan:

ALEVİLİK — AHİLİK — BEKTAŞİLİK

Eski Konya Valisi Cemal Bardakçı tarafından millî, tarihî, dinî, İçtimai, siyasi, İktisadî ve İdarî bakımlardan (Alevilik-Ahilik-Bektaşilik) adı altında hazırlanan ve ikinci baskısı yapılarak 150 kuruş fiyatla müellifi tarafından satışa çıkarılan eser, muhteviyatı itibariyle İdare Dergisi okuyucularına tavsiyeye değer görülmüştür.

Eser sahibinin adresi: Cemal Bardakçı, Saraçoğlu Mahallesi, I. inci Cadde 8/4 de misafir, Ankara.

